

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

10

Záruky bezpečnosti a nezávislosti ČSSR

Problematika bezpečnosti a nezávislosti ČSSR tvoří základní pilíř strategie a taktiky KSČ. Je tomu tak proto, že tato problematika patří k základním atributům národních a internacionálních zájmů socialistického Československa. Přestože národní a internacionální zájmy mají objektivní základ, který spočívá v historické úloze a poslání dělnické třídy v socialistické společnosti, neprosazují se živelně a automaticky. G. Husák zdůraznil, že soulad národních a internacionálních zájmů se „... dá v abstraktní deklaraci poměrně snadno a působivě vyjádřit. Složitější je to v politické praxi, zejména když nám záleží na tom, aby se naše slova a činy nerozcházel. A zejména je to složitější, když se strana a společnost dostane pod tlak domácích i zahraničních antisocialistických sil do krizové situace. O tom svědčí zkušenosti Komunistické strany Československa i dřívější zkušenosti jiných bratrských stran.“¹⁾

Při prosazování jednoty národních a internacionálních zájmů ve vnějších vztazích je úloha subjektu — komunistické strany rozhodující a určující. Strana je vědecky formuluje a upřesňuje ve své generální linii. Chápe je jako neustálý proces. Z toho vyplývá závěr, že problematika bezpečnosti a nezávislosti je těsně spojena s národními a internacionálními zájmy ČSSR. Zahrnuje jak sféru zahraniční, tak sféru vojenské politiky. Obě tyto části obecné politiky se opírají o mate-

riální základ: o socialistické výrobní vztahy a o objektivní proces socialistické ekonomické integrace, která se uskutečňuje v rámci RVHP.

Problematickou bezpečnosti a nezávislosti ČSSR řeší KSČ v těchto rovinách:

- jako základní povinnost a odpovědnost vůči dělnické třídě a vůči našim národům, jakož i vůči mezinárodnímu revolučnímu hnutí;

- jako ucelený souhrn vnitropolitických, zahraničně politických a vojenskopolitických opatření, která uskutečňuje v těsné koordinaci se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi a opatřeními v rámci Varšavské smlouvy;

- jako nepřetržitý proces, který je determinován zápasem dvou protikladných soustav a vývojem mezinárodní situace, vojenskopolitické situace, doktrín NATO a vývojem vědeckotechnické revoluce ve vojenství.

Socialistické Československo je neoddelitelnou součástí mezinárodních revolučních sil, které bojují proti imperialismu, za mír, demokracii a socialismus. V tomto boji má Československo odpovídající úlohu, jakož i příslušnou odpovědnost za obranu zájmů světového socialismu a mezinárodního revolučního hnutí. Proto problematiku bezpečnosti a nezávislosti řeší v rámci sjednoceného úsilí socialistických zemí, které směřuje k zabezpečení nejprůpustnějších podmínek pro rozvoj světového socialismu a pro rozvoj světového revolučního procesu.

¹⁾ Mezinárodní porada komunistických a dělnických stran Moskva 1969, Praha 1970, str. 467.

Základní smysl a cíl socialistické zahraniční politiky států Varšavské smlouvy mimo jiné spočívá v tom, aby spolupráce přiznala mezinárodní, mírové podmínky pro socialistickou a komunistickou výstavbu. Socialistickým zemím jde o to, aby historický spor mezi socialismem a kapitalismem se neřešil válkou, ale zápasem a soutěžením dvou protikladných společenských soustav. To předpokládá, aby vztahy mezi státy s rozdílným společenským zřízením se rozvíjely v duchu principů mírového soužití. Jejich prosazování úzce souvisí s růstem hospodářské, politické, vědecké, technické a vojenské síly socialistických zemí. Z toho vyplývá, že boj socialistických zemí za prosazování politiky mírového soužití má přímou spojitost s jejich bezpečností, a tedy i s bezpečností ČSSR.

Okolnost, že sociálně ekonomické možnosti obnovení kapitalismu v socialistických zemích jsou odstraněny, jakož i okolnost, že spojené síly socialistických zemí tvoří bezpečnou záštitu každé socialistické země před úklady imperialistické reakce,²⁾ má pro Československo zásadní význam. Tato okolnost tvoří rozhodující pilíř jeho bezpečnosti a nezávislosti.

Takový je širší mezinárodní rámec souvislosti, které se pojí s problematikou bezpečnosti a nezávislosti ČSSR. Z nich vyplývá úzké sepětí zkoumané problematiky s rozvojem světového revolučního procesu.

Řešení problematiky zajištění bezpečnosti a nezávislosti ČSSR prolíná jak vnitřní, tak zahraniční a vojenskou politiku strany a státu. Z vnitropolitického hlediska se její řešení opírá o tyto předpoklady:

— O leninské uplatňování vedoucí úlohy strany ve všech oblastech společenského života. „Strana — zdůraznil G. Husák — zabezpečuje vedoucí úlohu dělnické třídy. Sjednocuje ve své politice zájmy všech tříd a vrstev společnosti. Je zárukou porážky nepřátelských sil, překonání třídních antagonismů a upevnění socialistické moci. Strana je garantem spojení naší výstavby s bojem mezinárodního pokrokového hnutí, se společenstvím socialistických zemí, se Sovětským svazem.“³⁾

— O připravenost všech mocenských nástrojů socialistického státu schopných kdykoli chránit a bránit revoluční vymoženosti pracujícího lidu. V této oblasti připadá rozhodující úloha armádě.

— O ekonomický, technický a vědecký potenciál státu a o morálně politickou jednotu socialistické společnosti, která se vytváří na zásadách marxismu-leninismu a principech socialistického internacionalismu. Strana neustále analyzuje stav a vývojové tendence třídní struktury společnosti a stupeň socialistického uvědomění pracujících. Z této analýzy vyzvojuje odpovídající politická a ideologická opatření.

Rozhodující předpoklad úspěšného řešení všech otázek, které souvisí se zajištěním bezpečnosti a nezávislosti ČSSR, tvoří důsledné uplatňování obecných zákonitostí socialistické revoluce a socialistické výstavby. Krizová léta 1968—1969 mimo jiné ukázala, že jejich narušení vede k ohrožení vnitřní stability, bezpečnosti a nezávislosti socialistického státu. Problematika zajištění bezpečnosti a nezávislosti ČSSR má dvě stránky: prvou tvoří souhrn objektivních skutečností, které ji zajišťují a garantují a druhou ty skutečnosti, které ji mohou ohrozit. Historický vývoj Československa od roku 1945, jakož i krizová léta 1968 a 1969 daly odpověď na obě stránky tohoto problému.

Mezi základní vnější, mezinárodní předpoklady, které zajišťují bezpečnost a nezávislost ČSSR, patří:

— Volba spojenců, kteří na mezinárodním poli garantují bezpečnost a nezávislost republiky.

— Vyčlenění vlastních prostředků k obraně státu a přesné vymezení povinností a odpovědností vůči spojencům.

— Jednoznačné určení hlavního nepřítelce, který ohrožuje bezpečnost republiky a bezpečnost socialistického společenství.

— Orientace zahraniční a vojenské politiky, která směřuje k prohlubování spolupráce a spojenectví se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi; úsilí, které směřuje k posilování jednoty a semknutosti světové socialistické soustavy.

V souladu s těmito skutečnostmi Československo je součástí uceleného bezpečnostního systému, o který se opírá jeho bezpečnost a nezávislost. Systém, který spočívá na zásadách marxismu-leninismu a principech proletářského internacionalismu. K jeho základním konstantám patří:

Za prvé, systém dvoustranných spojeneckých smluv se socialistickými zeměmi: Sovětským svazem, Polskou lidovou republikou, Bulharskou lidovou republikou, Rumunskou socialistickou republikou, Maďarskou lidovou republikou, Německou demokratickou republikou a Mongolskou

²⁾ Prohlášení představitelů komunistických a dělnických stran, Otázky míru a socialismu, č. 12, 1960, str. 8.

³⁾ XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, str. 65.

lidovou republikou. V těchto smlouvách jsou přesně vymezeny vzájemné povinnosti smluvních stran v případě ohrožení bezpečnosti, jejich vztah k Varšavské smlouvě, jakož i vztah k ostatním státům. Jsou v nich formulovány stanoviska smluvních stran k hlavním mezinárodním problémům.

Rozhodující místo v tomto smluvním systému připadá československo-sovětské spolupráci a přátelství. Trvalou platnost má teze vyslovená K. Gottwaldem, že „... bezpečnost Československa a bezpečnost SSSR jedno jsou...“⁴⁾ Novou etapu ve vývoji československo-sovětských vztahů otevírá nová spojenecká smlouva ze dne 6. 5. 1970. Smlouva přihlíží k současné úrovni československo-sovětské spolupráce založené na učení marxismu-leninismu, na zásadách proletářského internacionalismu. Smlouva poprvé v historii zakotvuje princip internacionální obrany socialismu. Smlouva garantuje pevné mezinárodní postavení ČSSR a vymezuje základní orientaci zahraniční a vojenské politiky. Smlouva potvrzuje neporušitelnost spojeneckých závazků smluvních stran vůči ostatním socialistickým zemím a vůči obranné organizaci Varšavské smlouvy. Smlouva kodifikuje hlavní směry, zásady a formy vzájemné spolupráce ve všech oblastech společenského života: v hospodářství, politice, kultuře, vědě a ve vojensktví. Stručně řečeno: nová spojenecká smlouva tvoří hlavní článek bezpečnostního systému ČSSR a zabezpečuje socialistický rozvoj naší republiky.

Za druhé, bezpečnost a nezávislost ČSSR zajišťuje její účast v koaličním systému obrany evropských socialistických zemí v rámci Varšavské smlouvy. Její jedinečnost vyplývá z jejího charakteru a z toho, že je prvou a jedinou vojenskopolitickou organizací socialistických zemí. Členství ve Varšavské smlouvě v sobě spojuje dva hlavní prvky: zajišťuje členským státům mezinárodní bezpečnostní garance a vymezuje jejich vzájemné povinnosti při internacionální obraně společných zájmů socialistického společenství. Sjedení hospodářského úsilí socialistických zemí v rámci Varšavské smlouvy znásobuje síly každé členské země a obranné organizace jako celku.

Varšavská smlouva představuje hlavní středisko koordinace zahraničně politické činnosti socialistických zemí. Výsledkem této společné činnosti je společná zahraničně politická strategie a taktika, která

stanoví cíle a úkoly zahraniční politiky a metody řešení klíčových mezinárodních problémů, zejména v Evropě. Realizace společné strategie spoluvytváří příznivé mezinárodní podmínky pro socialistickou a komunistickou výstavbu. Vytváří podmínky a předpoklady pro další zvyšování hospodářské, vědecké, technické a vojenské síly socialistického společenství. Tyto faktory ovlivňují vývoj poměru sil mezi socialismem a kapitalismem a ovlivňují mezinárodní postavení jak jednotlivých socialistických zemí, tak socialistického společenství jako celku. Efektivnost koordinované činnosti socialistických zemí dokumentují jejich úspěchy při prosazování politiky mírového soužití, jakož i složitý proces uvolňování mezinárodního napětí. Všechny tyto souvislosti mají přímou spojitost s mezinárodním postavením a s bezpečností ČSSR.

Z hlediska bezpečnosti ČSSR má zásadní význam skutečnost, že všechny problémy, které souvisí s obranou Československa, jakož i všechny vojenskoodborné otázky, které vystupují do popředí v souvislosti s uplatňováním poznatků vědeckotechnické revoluce ve vojensktví, může naše republika řešit jen ve spojení se všemi armádami Varšavské smlouvy a především v těsné spolupráci se Sovětskou armádou. Socialistické armády, mimo armádu Sovětskou, nevlastní nejničivější prostředky, které především charakterizují soudobost armády. Tu jim zajišťuje právě spojenectví se Sovětským svazem v rámci Varšavské smlouvy. Těsná spolupráce s bratrskými armádami Varšavské smlouvy vytváří základní předpoklad růstu bojové připravenosti a bojové síly ČSLA.

V rámci vojenské spolupráce a pomoci Varšavské smlouvy koordinují členské státy vojenskou činnost a společně řeší zásadní otázky, které souvisí s vojenskou obranou evropských socialistických zemí. K takovým otázkám mimo jiné patří:

— Na základě nejnovějších poznatků sovětské vojenské vědy vymezují strategické, operační a taktické zásady obrany socialistických zemí.

— Na podkladě společných obranných zájmů stanoví hlavní zásady dislokace ozbrojených sil členských států.

— V duchu potřeb a požadavků vědeckotechnické revoluce ve vojensktví řeší společně všechny otázky přípravy vojsk, jejich vybavení nejmodernější bojovou technikou, jakož i otázky standardizace výzbroje.

— Podle plánů spojeného velení uskutečňují společnou přípravu štábů a vojsk

⁴⁾ K. Gottwald, O československé zahraniční politice, Praha 1950, str. 47.

v rámci společných cvičení armád Varšavské smlouvy.

— Na základě bojových zkušeností Sovětské armády a nejnovějších poznatků socialistické vojenské vědy vědecky plánují a zabezpečují obranu socialistických zemí.

— V duchu principů socialistického internacionalismu rozvíjejí třídní a bojové přátelství bratrských armád.

— Cílevědomě uskutečňují výměnu zkušeností ve všech sférách vojenské činnosti bratrských armád.

Tato široká internacionální vojenská spolupráce států Varšavské smlouvy vytváří pevný základ vojenské jednoty socialistických zemí. Z hlediska zajištění bezpečnosti socialistického společenství, a v jeho rámci i bezpečnosti ČSSR, má tato vojenská jednotka prvořadý význam. Její třídní základ tvoří:

— společné zájmy socialistických zemí při obraně socialismu;

— stejný charakter a totožné poslání ozbrojených sil členských států smlouvy;

— shodná stanoviska na hlavní otázky mezinárodních vztahů a na otázku války a míru, jakož i totožné hodnocení vojenských příprav imperialistických mocností a Severoatlantického paktu;

— historická úloha socialistických států a jejich ozbrojených sil ve vztahu k mezinárodnímu revolučnímu hnutí.

Členství ve Varšavské smlouvě chrání ČSSR před hrozbou nátlaku imperialistických mocností, před nebezpečím imperialistické agrese a před nebezpečím kontrarevoluce. Dává Československu pevné záruky, že agresivní síly Severoatlantického paktu nemohou vůči němu prosadit záměry doktríny „pružné reakce“, doktríny, která počítá se širokou škálou použití vojenských i jiných prostředků v boji proti socialistickým zemím.

Příslušnost k Varšavské smlouvě tvoří druhý rozhodující pilíř bezpečnostního systému ČSSR. Z této skutečnosti vyplývá i kategorický požadavek a povinnost, aby ČSSR byla pevnou a neoddržitelnou součástí Varšavské smlouvy. Právě v rámci Varšavské smlouvy Československo zajišťuje harmonickou jednotu národních a internacionálních zájmů. Obrazně řečeno: z příslušnosti ve Varšavské smlouvě vyplývá jak neotřesitelné záruky bezpečnosti, tak i internacionální povinnosti. Taková je dialektika této problematiky.

Za třetí, pro zajištění bezpečnosti a nezávislosti ČSSR má značný význam i spolupráce s těmi socialistickými zeměmi, s nimiž nemá uzavřené dvoustranné spojenecké smlouvy, a které nejsou členy obranné organizace Varšavské smlou-

vy. Československo rozvíjí spolupráci s těmito zeměmi též na základě principů socialistického internacionalismu. Vynakládá maximum úsilí k tomu, aby se prohlubovala jednota a semknutost světové socialistické soustavy, která je rozhodující silou v protimperialistickém boji. Mezi socialistickými zeměmi existuje jednota základních zájmů a cílů. Mají totožný cíl: upevňovat moc a sílu světové socialistické soustavy. Proto socialistické země si poskytují vzájemnou pomoc a solidaritu.

Výjimku zde tvoří pouze naše vztahy s Čínskou lidovou republikou a Albánskou lidovou republikou. Maoistická nacionalistická velmocenská, šovinistická, hegemonistická a antisovětská politika odporuje zájmům socialistických zemí a zájmům mezinárodního komunistického hnutí. A nejenom to. Maoisté antisovětskou zahraniční a vojenskou politikou otevřeli novou frontu boje proti Sovětskému svazu a dalším socialistickým zemím. Maoisté znemožňují, aby československo-čínské vztahy se rozvíjely v duchu smlouvy ze dne 27. 3. 1957.⁵⁾ XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že Československo je však ochotno jednat o normalizaci vzájemných vztahů po státní linii. KSČ se však nemůže a nevzdává kritiky a boje proti maoistické politice nynějšího vedení KS Číny a ČLR. Z principiálních marxisticko-leninských pozic odmítá maoistickou protileninskou politiku a ideologii.

Za čtvrté, při řešení problematiky bezpečnosti a nezávislosti ČSSR má náležitý význam i naše těsné spojení s mezinárodním revolučním hnutím. Zabezpečuje návaznost na tři hlavní revoluční síly současnosti: světovou socialistickou soustavu, mezinárodní dělnickou třídu a národně osvobozené hnutí. Tedy na síly, které se sjednocují v boji proti agresivní politice imperialismu, které tvoří důležitý faktor poměru sil mezi socialismem a imperialismem. Boj těchto sil má globální charakter, protože zachvacuje všechny oblasti společenského života — hospodářství, politiku, ideologii a kulturu a proto, že zahrnuje celý svět. Právě tento boj ovlivňuje další rozvoj světového revolučního procesu. Takový vývoj světového revolučního procesu oslabuje mezinárodní imperialismus a odpovídá zájmům socialistických zemí a tedy i zájmům ČSSR.

Ze všech těchto souvislostí vyplývá, že bezpečnost a nezávislost ČSSR se opírá o pevné vnitropolitické základy a o pevné mezinárodní politické a vojenské záruky.

⁵⁾ Text smlouvy viz: Dokumenty československé zahraniční politiky 1945–1959, Praha 1960, str. 197–199.

Tyto základy a záruky se v procesu historického vývoje upevňují a rozšiřují tak, aby odpovídaly konkrétní historické situaci. Proto XIV.sjezd KSČ položil hlavní důraz:

1. Na všestranné upevňování socialistického státu, jako nástroje třídní moci dělníků, rolníků a ostatních pracujících, na zdokonalování činnosti práce státu v organizačních, ekonomických, výchovných, kulturních, obranných a všech ostatních oblastech. Plynulý rozvoj socialistické společnosti závisí na upevňování vedoucí úlohy strany. Strana je garantem, že mocenské nástroje socialistického státu splní všechny úkoly spojené s ochranou a obranou revolučních vymožeností pracujícího lidu, že splní i své internacionální povinnosti. Strana je garantem, že zahraniční a vojenská politika úspěšně vyřeší všechny problémy spojené se zajištěním bezpečnosti a nezávislosti ČSSR.

2. Na prohlubování přátelství a spojení se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi, na posilování jednoty a spolupráce států Varšavské smlouvy a na upevnění semknutosti světové socialistické soustavy na zásadách marxismu-leninismu a socialistického internacionalismu.

3. Na aktivní podíl naší republiky v boji za dosažení strategických cílů koordinované zahraničně politické činnosti socialistického společenství. Tyto cíle jsou obsaženy v závěrech XXIV. sjezdu KSSS,

v závěrech XIV. sjezdu KSČ, v závěrech politického poradního výboru Varšavské smlouvy, jakož i v závěrech krymských porad vedoucích představitelů komunistických a dělnických stran socialistických zemí. Z nich dopodřadě vystupuje: boj za realizaci programu míru XXIV. sjezdu KSSS, boj o to, aby obrat od studené války k uvolnění mezinárodního napětí se stal nezvratný, aby úspěšně skončila konference o evropské bezpečnosti a spolupráci.

„Jsme také pro to, — prohlásil L. I. Brežněv — aby politické uvolnění bylo doplněno uvolněním vojenským. V oblasti omezení zbrojení se, jak známo, podařilo dosáhnout už řady mezinárodních dohod a bez nich by byla dnes situace ještě mnohem závažnější. Překotné zbrojení se však bohužel zastavit nepodařilo.“⁶⁾

Díky moudré politice KSČ záruky mezinárodní bezpečnosti a nezávislosti ČSSR jsou pevné a neotřesitelné. Staletá otázka našich národů, které vedly zápas o holou existenci, byla díky její politice definitivně vyřešena. A nejenom to. Socialistické Československo zaujímá pevné místo v historickém zápase světových revolučních sil za mír, demokracii a socialismus.

Při existenci neporušitelných konstant, na kterých závisí bezpečnost a nezávislost ČSSR, KSČ neustále řeší nové otázky, které vyplývají z vývoje mezinárodní situace a z vývoje vědeckotechnické revoluce ve vojenství. To vše tvoří významnou součást politické linie XIV. sjezdu KSČ.

⁶⁾ Rudé právo, 13. 6. 1974.

Subjekt v procesu rozhodování

(Dokončení z minulého čísla)

Psychické vlastnosti osobnosti

Pojmy, ideje a názory, které na člověka působí, jsou velkou silou. Ovšem za jediné podmínky, že totiž on sám musí mít předpoklady pro to, aby si je pevně a trvale osvojil. Velmi důležitou roli v tomto směru hraje psychika osobnosti. Uvedu proto některé skutečnosti o schopnostech, temperamentu a charakteru člověka. Všechny tři totiž vtiskují duševní činnosti specifický ráz.

a) Schopnosti

Obecně řečeno je schopnost podmínkou k vykonání nějaké činnosti. Přitom k vykonávání jakékoli činnosti je však třeba ne jedné, ale souboru schopností. Základem praktického ocenění a použití schopností je kategorizace jejich typů. Jsou tři.

První typ je charakterizován především rozvinutou fantazií, živostí bezprostředních vjemů a názornou pamětí.

Druhý typ je charakterizován abstraktnějším myšlením, snahou po analýzách a zobecnění.

Třetí typ pak spojuje v určitých proporcích oba typy předchozí. Přitom je důležité vědět, že schopnost není jednou provždy daná, že podléhá vývoji a tedy změně; přitom však změně v obojím smyslu. V praxi mají tato fakta dalekosáhlý význam pro posouzení a zejména předvídání myšlenkových reakcí člověka.

Tak např. k přijetí rozhodnutí je třeba disponovat schopnostmi nejen tvůrčím způsobem myslet, ale mezi jiným i organizovat, poznávat lidi a osvojovat si zkušenosti. Pro štábního pracovníka bude zřejmě výhodnější druhý typ, zatímco pro velitele první typ. Ideální je pro oba úměrně vyvážený třetí typ.

Nesmíme zapomenout, že užíváme-li pojem schopnost nebo schopný, znamená to jen a jen možnost něco vykonat, podmínku, ale ne jistotu, že vždy se dostaví příznivý výsledek.

b) Temperament

Lidé se od sebe liší mimo jiné i temperamentem, který ovlivňuje myšlení v dosti podstatné míře. Neexistuje možnost posuzovat účinky temperamentu samy o sobě, ale vždy je nutné je vztahovat k určitým konkrétním situacím v jednání a myšlení. Z toho důvodu nemůže tvrdit, že nějaký typ temperamentu nebo rys tohoto typu je apriori dobrý nebo špatný. Takováto hlediska jsou, bohužel, dosti rozšířená v myslích překvapujícího množství lidí.

Temperament podléhá vývoji. Musíme však vědět jedno: v daném momentu jsou rysy temperamentu konstantní, a proto jen tím či oním způsobem působí na myšlení.

Temperament obvykle rozlišujeme v základních čtyřech typech: sangvinický, flegmatický, cholerický a melancholický. Podstatou různosti je rozlišení projevu nervové činnosti. Proto přesnější a výstižnější dělení je toto:

- nervová činnost silná, vyrovnaná, rychlá (přibližně sangvinik)
- nervová činnost silná, vyrovnaná, pomalá (přibližně flegmatik)
- nervová činnost nevyrovnaná (cholerik)
- nervová činnost slabá (melancholik).

V čisté podobě obvykle žádný z typů neexistuje a zároveň ať má člověk jakékoli rysy temperamentu, žádný z nich fatálně neurčuje vývoj jeho myšlení. Existuje vždy jen převaha určitých rysů nad jinými rysy. Přitom se tyto kombinace mohou dotýkat výběru ze všech typů. Přes všechny tyto složitosti a podmíněnosti je znalost temperamentu člověka důležitou složkou k jeho kvalifikování i když prvořadý význam nemůže mít.

c) Charakter

Souhrn osobních vlastností člověka je zřejmě nejdůležitějším prvkem psychiky osobnosti. Tento souhrn nazýváme charakterem. Patří do něho racionální (politická, filosofická, psychologická, mravní, pracovní atd.) volní a citová oblast. Do charakteru se promítají vnitřní potřeby, pohnutky a normy jednání. S ním je v úzké vazbě ideologické stanovisko jednotlivce.

Velmi často používáme výrazu slabý a silný charakter. Tomu musíme přisoudit správný význam. Nemá to totiž nic společného s dobrým nebo špatným charakterem, ale jen s určením stupně volních rysů, kterými se charakterové rysy prakticky uplatňují. Je-li rysem charakteru konzervativnost, pak při silném charakteru je to jev negativní a při slabém se zápornost zeslabuje. Analogicky egoismus slabého charakteru je zmenšován a silného zvýrazněn.

Charakter obecně vyjadřuje vztah ke skutečnosti a volbu tomu odpovídajících forem chování a myšlení. Souvisí jak se schopnostmi, tak s temperamentem. Prochází rovněž vývojem a změnou, i když pomalu a v dlouhých etapách.

Obsahem charakteru je především zaměřenost člověka na vztah ke společností (k jiným osobám), k práci a k sobě samému.

Na příkladu rysů charakteru posuzovaných k jiným osobám si ukážeme prakticky možné vlivy na sféru myšlení. Tento vztah se obvykle projevuje jako:

- kolektivismus,
- humánnost,
- taktnost,
- individualismus,
- egoismus.

Vezmeme-li jako příklad velitele a jeho vztah k vlastnímu štábu, dojdeme v této souvislosti k některým možným typickým závěrům. Tak třeba rys kolektivnosti ovlivní myšlení velitele v tom smyslu, že se především bude opírat o svůj štáb. To může jeho myšlení usměrnit dvojím způsobem. Může všechny své ideje a řešení konfrontovat s míněním svého štábu, což zmnoží názorovou bohatost a poznatelnost, vyvolá hluboké rozpracování problémů, umožní je zdůvodnit z mnoha stránek, vzbudí zájem širokého okruhu lidí a zároveň vyvolá i pocit zvýšené odpovědnosti. Ale je také možné, že rys kolektivismu povede v myšlení velitele k tomu, že řešení utopí v nekonečných diskusích a úvahách, pochybnostech, nerozhodnosti a kolektivní nezodpovědnosti. Tento rys — kolektivismus, sám o sobě tedy nevypoví nic. Je nutné jej posoudit i s rysy dalšími a stanovit vzájemnou souvislost a důsledky z toho plynoucí. Přitom je důležité, že každý výsledek bude vždy přikloněn ke směru rozhodujícího rysu charakteru. To souvisí i s vůlí uplatnit tento rys.

Vezmeme další příklad. Velitel má rysy individualismu. Rys individualismu je snad nejvíce diskutovaným, a proto i různě chápaným rysem charakteru. To proto, že dochází k záměně pojmů individualismus a individualita. Dále proto, že i v případech jejich rozlišení se ne dosti přesně stanoví meze obsahu obrysů, které jsou vlastní jak individualismu, tak individualitě.

Víme, že jen silná individualita může něčeho dosáhnout, ať dobrého, nebo špatného. Originální řešení, nové myšlenky, jejich zdůvodnění, prosazení, obhájení a propagování — to všechno jsou kladné plody individuality. Každý velitel, pokud má úspěšně plnit své funkční povinnosti, musí být individualitou. Umět vést podřízené, získat jejich důvěru, být vzorem — to všechno předpokládá být osobností. Dokázat, prosadit své správné názory a představy se však někdy neobejde bez toho, aniž by se dbalo názorů jiných, třeba i velkých skupin a kolektivů. Pokud takové jednání bude hodnoceno jako projev individualismu, dojde k nesprávnému ztotožnění dvou různých věcí. Je to velmi časté, protože de facto nedbání zájmů kolektivu je právě rysem individualismu. Jde ale o to rozlišit, co je skutečný zájem, co je pravda a co je zdání nebo omyl.

Tak jak jsem ukázal na dvou příkladech, můžeme hodnotit i ostatní rysy, ať již ve vztahu k práci (pracovitost, svědomitost, nedbalost, iniciativnost, konzervativnost), nebo rysy ve vztahu k sobě samému (skromnost, sebekritičnost, náročnost atd.).

Pochopení významu popisovaných vztahů je zejména důležité pro formulace, kterých používáme ke zhodnocení důstojníků. Jakákoli ledabylost nebo různý výklad pojmů může vyvolat naprosto zkreslené představy. Než o někom začneme tvrdit, že je takový nebo onaký, musíme mít předem jasno, že určitý pojem (a nejčastěji právě používáme pojmů z oblasti charakteru) nejprve správně chápeme. To záleží jen na tom, kdo zhodnocení formuluje. Napíše-li např., že: „X Y je konzervativní, protože nemá pochopení pro vše nové, či naopak je progresivní, protože vše nové podporuje“, pak je to čirý nesmysl. Totéž se týká i tak často užívaného označení pro schopnost. „Schopný organizovat“ ještě zdaleka neznamena, že dotyčný umí organizovat. Takových případů můžeme uvést celou řadu.

Prosazení, síla a dosah uvedených charakterových rysů je závislá na volných vlastnostech. Ty také nikdy nemají samostatný význam, ale vždy je posuzujeme jen ve vztahu k něčemu. Počítáme k nim např.: cílevědomost, soustavnost, samostatnost, rozhodnost, vytrvalost, sebekázeň statečnost atd.

Pro demonstraci uvedu dva příklady:

„X Y ve funkci velitele pluku rozhodně, vytrvale a cílevědomě velí útvaru ... adresným úkolováním podřízených bez použití štábu a přecházením mezičlánku velení [velitelů praporů]“.

„X Y ve funkci velitele divize projevuje svou statečnost a smělost tím, že ... osobně vede vojáky na zteč předního okraje“.

To jsou případy nad jiné jasné a negativní, i když v nich figurují vlastnosti na první pohled vysoce sympatické a pozitivní.

Můžeme se zeptat jaký to má praktický smysl, k čemu všechny tyto úvahy a příklady?

To proto, abychom ukázali, že posoudit člověka z hlediska jeho charakteru není zdaleka jednoduchá záležitost. Proto, že jen pouhý výčet charakterových rysů nekvalifikuje ani jeho jednání ani myšlení. K tomu je nutné znát souvislosti a vztahy. To je první předpoklad. Druhý je pak v trvalejším sledování projevů těchto rysů, protože tentýž člověk se může za různých situací rozhodovat, myslet a jednat zcela různě. Je-li toto myšlení stále stejné, ale také jsou i stejné podmínky, za kterých k němu dochází, nemůžeme to proto pokládat za něco trvalého. Odpovědnost za zhodnocení, které zakládá podmínky pro další výchovu a výběr kádrů je tedy velická a tato celá činnost nebývá složitá a obtížná. To se ostatně netýká jen oblasti hodnocení a poznávání charakteru nebo psychických vlastností, ale všech dosud uvedených složek.

Charakter člověka není neměnnou veličinou. Nejvýznamnější příčinou jeho možné změny je ideologický postoj. Protože pak ke změně charakteru nemůže dojít v krátké době, je nutné, aby ideologické působení bylo dlouhodobé, nepřetržité a kvalitní. Charakter se formuje již v mládí, také tehdy podléhá změnám. Ty probíhají prakticky po celý život.

Pravdivost poznání

Nejdůležitější otázkou poznání je problematika pravdy. V této souvislosti se nebudu zabývat teorií v nějakém širokém rozsahu, ale poukážu jen na problémy spojené s objektivností, konkrétností, relativností a absolutní pravdou, a to vzhledem k rozhodování [myšlení] velitele o všem bez nároků na vyčerpávající obsah celé problematiky.

a) Objektivnost pravdy

Pravdivost poznání v gnoseologickém smyslu záleží ve shodě našich poznatků s objektivní skutečností. Ta existuje nezávisle na poznávajícím subjektu. Vlastnosti a vztahy jsou v procesu poznání odráženy, nejsou tedy v tomto smyslu na subjektu závislé. Pravdu není možné proto svévolně měnit, protože odráží to, co existuje objektivně. Svět existuje nezávisle na všech.

Zůžeme nyní tento „svět“ např. na objektivně existující obranné postavení nepřítel, které máme poznat. Jádrem problému nebude zatím otázka kritérií pravdivosti tohoto poznání, ale skutečnost, že toto poznání bude realizovat více lidí. Především to bude velitel a jeho nadřízený, dále zpravodajský důstojník a náčelník štábu. Pro naši potřebu nemusím uvádět další funkcionáře. Máme tedy čtyři osoby, které posuzují jednu objektivní realitu — obranné postavení nepřítel.

Toto poznání se bude dít cestou specifického poznání jednotlivými osobami. Budou to tedy čtyři subjektivní odrazy jedné objektivní reality. Jejich podstatu tvoří poznávací schopnost každého ze čtyř důstojníků. Vzhledem k tomu, co

jsem dosud uvedl o vlivech působících na myšlení, je velmi pravděpodobné, že tato poznávací schopnost nebude stejná. Tím se stane, že třeba poznání vyššího stupně velení se může lišit od poznání nižšího stupně a kromě toho ani uvnitř tohoto nižšího stupně nebude jednotnost.

Můžeme konstatovat, že poznání jedné objektivní reality může být u různých subjektů různé. To je věc jistě běžná a nikterak zarážející v každé poznávací oblasti lidské činnosti. Odstranění tohoto rozdílu, totiž stanovení stanoviska nejbližšího pravdě, obecně uznávaného a závazně používaného, nebo určení několika možných stanovisek jako ještě pravděpodobných, se děje ve vojenské oblasti specifickým způsobem. Především jednoznačně. Toto stanovení závaznosti a platnosti jednoho stanoviska pak již souvisí s kritériem pravdy. Ve vojenské oblasti nemůžeme postupovat jinak než pomocí pravdy „vyšší instance“. Přesněji řečeno: na právu tento princip uplatnit. Bez diskusí, pokusů, důkazů a vysvětlování. Základem oprávněnosti tohoto způsobu je předpoklad vyšších a tedy pravdivějších poznávacích schopností vyššího stupně velení.

Jediné, co je možné k oprávněnosti tohoto způsobu udělat, je zaručit, že každý vyšší stupeň velení bude představovat vyšší kvalita poznávacích subjektů. To je jeden problém, který se vztahuje k subjektivnímu odrazu objektivního. S tím souvisí i ten případ, kdy z jistých důvodů není možné podřízeným sdělovat celý obraz zhodnocení a zámyslu nadřízeného. Tím se přirozeně může stát, že skutečnost se podřízenému jeví jako jím lépe poznaná, než tak učinil nadřízený. Ale rozpor může nastat i v tom, že jedna a táž skutečnost bude poznána v různém stupni obecnosti. Pro každého poznávajícího bude důležité něco jiného. V každém z těchto případů musí být rozhodující záměr vyššího stupně. To opět vyžaduje, aby kvalitu poznávání vyššího stupně předem zaručila již zmíněná personální opatření.

Další problém spočívá v uznání objektivně existujícího. Není to nikterak výjimečné. V praxi se s tím můžeme setkat dosti často. Příklad, který uvedu není nový, ale přesto živý a názorný. Je to vztah exaktních věd k falešným předsudkům.

Existuje dalekosáhlé rozpracovaná a přesvědčivě praxí potvrzená oblast teorií rozptylu. Existují v ní naprosto objektivní zákony. Uznat to však není zdaleka tak samozřejmé. Neuznání, obcházení, pomíjení a zlehčování se projevuje v tom, že získání podkladů, které je třeba mít pro palebné prostředky, jejichž funkce je plně závislá na uplatnění zákonů rozptylu, nevěnujeme potřebnou péči a čas. Neuznáváme prostě nutnost všechny tyto objektivně existující veličiny respektovat. Přitom předpokládáme, že i při zanedbání objektivních faktorů můžeme dosáhnout příznivého výsledku. Jinými slovy: můžeme subjektem změnit pravdu, nemusíme dbát objektivní reality. To je ovšem fikce. S objektivností pravdy souvisí i další problém. V ocenění situace operujeme s takovými pojmy jako jsou možnosti. Bez nich, bez jejich stanovení si nemůžeme představit žádnou úspěšnou činnost. Možnosti vycházejí z určitých konkrétností, které můžeme zjistit velmi přesně. Je to např. síla a umístění této síly v prostoru. Nyní jde o to poznat, jak se tyto faktory (připusťme, že jsme je přesně poznali) projeví v budoucnu v čase a prostoru jako reálná činnost. Klademe si otázku: co se může stát, co může protivník udělat?

Nejde jen o to stanovit co neudělá, ale zejména o to co, jak a kdy může udělat. Jde o reálné možnosti uskutečnit určitou činnost. Je to ten nejtěžší poznávací úkol, který souvisí s předvídáním.

V každém případě jde o to, co bude objektivně existovat nebo již potenciálně existuje. Přitom v úvahu mohou přicházet ne jedna, ale více možností. Není přitom důležité, že v praxi se může realizovat z množství nejprve jen jediná. Bude to vždy jedna, z reálně existujících. Přitom je ale třeba vědět, že i z abstraktních možností se mohou stát reálné, nastanou-li k tomu podmínky. A naopak - z momentálně reálných nastanou abstraktní, když pominou odpovídající podmínky. Možností je proto řada. Protikladnost, dynamika a konfliktovost ozbrojeného zápasu toto všechno dovoluje.

Nevidět proto všechny tyto souvislosti a upínat se jen na jednu jedinou možnost nebo dokonce popírat objektivní existenci řady možností je největší chybou v poznávacím procesu.

b) Konkrétnost pravdy

Uznávat v procesu rozhodování konkrétnost pravdy znamená především zbavit se vlivu schémat, šablon a obecných frází. Víme, že všech obecných zásad můžeme správně využít jen tehdy, budeme-li je aplikovat v souladu s existující jedinečností situace. Přesto, že jde o velice známou poučku, její použití v praxi je často deformováno. To vede k závažným chybám. V této souvislosti bych mohl jmenovat všechny případy rozhodnutí, která se opírají o bezduché použití zásad a předpisů a zejména norem z takticko-operační oblasti. Vedle nich pak i všechny ty případy, které sice vycházejí z dřívější úspěšné praxe, ale pak jsou prosazovány bez ohledu na změněné podmínky. V obou těchto oblastech, které můžeme pro jejich četnost výskytu pokládat za základní, jsou chyby způsobovány zanedbáváním podmínek a příčin vzniku určitých jevů a z toho pak odvození nesprávných následků.

Jako názorný případ uvedu otázku stanovení šířky útočného pásma divize. Předpis stanoví pro divizi v podmínkách použití jaderných zbraní šířku 20 km. To je maximum, a to pro divizi, která nemá ztráty. Ale je tomu v souvislosti se ztrátami skutečně tak? Záleží vždy na konkrétní situaci. Bude-li např. boj divize zabezpečen takovou měrou použití letectva nebo jaderných úderů vyššího stupně, která „uhradí“ ztráty, pak může i velmi oslabená divize útočit na uvedené 20 km. Ale nejen to. I oslabená divize bez této podpory shora může dostat takovýto úkol, nebude-li nepřítel dostatečně silný. Jak je vidět, již jen takovéto okolnosti umožňují řešení, která se vymykají z jakýchkoli šablon a schémat. V případě stanovení šířek pásem obrany ostatně na to naše předpisy výslovně upozorňují a konkrétnosti uvádějí v podobě vlivu terénu, úkolu, nepřítelů atd.

Formulaci předpisu slovem „zpravidla“ chápeme právě vzhledem ke konkrétním podmínkám a nikoli vzhledem k tomu, že když uvedené normy použijeme, bude správná, protože jí obvykle tak vždycky používáme. Studium konkrétnosti sice může dát tentýž výsledek, ale také nemusí. A o to jde jde. Totiž o zdůvodnění platné jen pro jeden momentálně konkrétní případ.

Již jsem se zmínil o využití zkušeností. Dobrých nebo špatných, to je lhostejné. Povrchnost a nekonkrétnost v přebírání a pužívání je velice nepříznivým jevem. Co pro jeden případ bylo správné, pro druhý (zdánlivě stejný) je vysoce chybné. Zkušenosti jsou vůbec velmi rozporně chápáným polem. To souvisí nejen s konkrétností pravdy, ale i s obecným a zvláštním (jedinečným). Již před dvěma tisíci let kdosi vyslovil takovou myšlenku, že člověk nemůže dvakrát vstoupit do téže řeky. Podruhé bude jiný on i řeka. A na to je vhodné vzpomenout, operujeme-li se zkušenostmi.

Zkušenost spadá do sféry minulosti. Člověk vždy prožívá jedinečnou a zvlášť-

ní skutečnost. Ta se nikdy nezopakuje jako přesná kopie. Ostatně ani kopie není originálem. Vývoj určí změnu. Poučení z minulých jedinečných případů můžeme pro budoucnost uchovat jen zevšeobecněním těchto případů. Ale věci musíme vždy řešit vzhledem ke konkrétnosti. A konkrétní případy budou opět jen jedinečnými a zvláštními. Z obecného musíme v souvislosti s využitím zkušeností vyvozovat nyní zpětné poučení opět vzhledem k současnému zvláštnímu a jedinečnému. Jak k tvorbě zevšeobecnění, tak k využití zobecněného pro jedinečné a zvláštní musíme respektovat principy dialektického uvažování.

Někdy se stává, že ten, kdo má zkušenosti, je na tom hůře než ten, kdo je nepoznal. Zkušený člověk může totiž kopírovat kdysi jedinečné nebo kdysi konkrétní pro jedinečné a konkrétní v jiných podmínkách a tak se dopustit zásadních chyb. Nejde tedy jen o to mít zkušenost, ale vědět a umět jí také využít.

S tím souvisí i platnost našich řádů, předpisů a představ formovaných v míru nebo podle zkušeností minulých válek pro budoucí válku. Při sebepečlivějším přístupu k tvorbě dokumentů a názorů vždy půjde o výsledky plně nesouměřitelné s těmi, které nám poskytnou poznání konkrétních podmínek války. Války skutečné a zároveň budoucí. Proto vzniknou nutně nesrovnatelnosti, rozpory a rozdíly. Na ně se musíme připravit. Ne ovšem tím, že budeme vnášet nedůvěru do našich soudobých představ a opatření, ale tak, že připustíme jejich nutnou a někdy i zároveň podstatnou a četnou změnu pro konkrétní válečné podmínky. Abychom tuto změnu byli v podmínkách války schopni rychle a správně postihnout, musíme se na ni teoreticky připravit. Především tím, že budeme předešlé vědět o její objektivní nutnosti. Dále tak, že v oblasti obecných zásad pravdivého poznávání a formálně správného myšlení budeme na potřebné výši. To je i otázkou schopnosti tvorby odpovídajících představ v krátké lhůtě a předvídání. Samozřejmě, že v tomto ohledu právě velmi vynikne schopnost, temperament a charakterové rysy individuality.

Konkrétnost pravdy znamená platnost v daném vztahu. Když jsem se zmínil o využití zkušeností, dotýkalo se to právě tohoto problému. Ne všechno z minulosti má platnost pro současnost a budoucnost. Ale zároveň ne všechno je přípustné odmítat. Stanovení mezí, rozhodnutí pro převzetí a uchování a na druhé straně pro odmítnutí, to všechno je závislé na kvalitě poznávací činnosti. Záleží na schopnosti zobecnění vztahu podstatných momentů. To nedokáže nikdo snadno a rychle. Mít zkušenost ještě neznamená umět jí využít. Zkušenost sama o sobě nenahraňuje vysokou kvalitu myšlení. To proto, že je možné jí využít jen v aplikaci, která bez tohoto kvalitního myšlení nemůže být vůbec vytvořena.

Zkušenosti, které se týkají zvláštních a jedinečných případů, ale přitom vždy historicky konkrétních, jsou jako zdroj poznání velmi ošidné, nesprávné pak vždy při snaze použít jich jako zásad věčně platných. Historicky konkrétní přístup k poznání je oblast, ve které dochází k nejtěžším chybám. Tak např. Stalin kdysi vytykal německému generálnímu štábu, že je směšné se řídit dnes Clausewitzem. To proto, že jeho práce vycházely z podmínek ranného kapitalismu a ještě spíše vrcholného feudalismu a nemohly mít proto platnost v období „strojového“ vedení války. Stalin měl pravdu. Myslel tím především na německou snahu řešit válku jednou rozhodující bitvou. Jak ukázala druhá světová válka byly tyto německé představy značně ahistorické. Podívejme se však na tuto možnost v příští globální jaderné válce. Můžeme ji tak zcela vyloučit? Jistě že ne. Neříkáme tomu sice jedna rozhodující bitva, ale obecně připouštíme možnost rozhodnout válku hned na jejím počátku, a to v krátké době. „Bitva“ sice za-

chvátí současně třeba celý svět, ale bude to střetnutí jen jedno a poměrně krátkodobé. Tedy zobecněno: tvrzení, že válku je možné rozhodnout jediným střetnutím je platné jen za určitých podmínek. Clausewitz je viděl správně v podmínkách, které ho obklopovaly vzhledem k vývoji společnosti a vojenství. Němci o sto let později tuto aplikaci nemohli uskutečnit, protože podmínky byly zcela jiné. Pro eventuální třetí světovou válku jsou však opět jiné podmínky, a to jak vzhledem k dobám Clausewitz, tak vzhledem ke druhé světové válce. Proto musí platit opět jiné vztahy.

Z podobných důvodů vyplývá, že např. dělostřelectvo již dnes nemůže být „bohem války“. Velmi brzo však může platit i tvrzení, že tanky ztratí úlohu hlavní úderné síly pozemních vojsk, protože je evidentní již dnes, že možnosti vývoje protitankových zbraní nejsou zdaleka vyčerpány (např. PTRS), ale tanky již dalších, skutečně velkých perspektiv očekávat nemohou.

Neexistují pravdy pro všechny případy a podmínky jednou pro vždycky.

Relativnost a absolutnost pravdy

Mnozí frontoví vojáci tvrdí, že ve válce je možné všechno. Mají tím na mysli průběh událostí jako projev těch nejsložitějších vztahů a souvislostí mezi válčícími stranami. Pokud skutečně jde jen o tuto stránku, pak jí zcela jistě složitost, a proto i nečekanost některých jevů, musíme přiznat. Spíše však vyplývá takovéto tvrzení z nepochopení a nepředvídání skutečného průběhu událostí. Všechno možné zdaleka není. To se zdá jen v tom případě, kdy nebyla pochopeána skutečnost v celé šíři a hloubce a kdy tedy nastala jedna z možností, kterou nikdo neočekával. To, že se neočekávala ještě neznamená, že může nastat libovolně, že se může přihodit všechno.

Překvapení a zmatení nad skutečným průběhem událostí vyplývá proto z nesprávného ocenění - poznání skutečnosti. To především. Ale spolu s tím i z toho důvodu, že mnozí žijí v domění, jakoby vyšší stupeň velení byl neodvratně určen k tomu, že tyto skutečnosti postihne předem v absolutním rozsahu. Vyšší stupeň má v takovémto chápání jakýsi patent na neomylnost a všeobsáhlou jedním rázem. Když se projeví věci v plné šíři a vyjeví se i chyby či nedokonalost a neúplnost poznání vyššího stupně velení, vede to u takto myslících lidí k nežádoucím reakcím. To je jedna stránka věci.

Tvrzení, že možné je všechno, však může vyplývat i z jiných důvodů. Poznat skutečnost celou, najednou, beze zbytku, správně a pravdivě nemůžeme. Při gnoseologickém optimismu jsme schopni poznat nejpodstatnější, danou činnost determinující a poznání limitující faktory. Objektivní pravdy (pravdivého poznání) se zmocňujeme ne najednou, ale cestou relativních pravd, které jsou jednotou pravdy a omylu. Kdo si toto neuvědomí, propadne určité skepsi o možnostech lidského poznávání. Skepsi nezdravé a nevědecké. Když to nejde rychle, hned a úplně, pak to nejde vůbec — tak můžeme vyjádřit myšlení takového člověka. Jemu se zdá, že všechno může být pak pravdou, ale také nemusí, že všechno je proto možné zlehčovat, nedůsledně uskutečňovat a posuzovat. Jistota přece stejně neexistuje nikde a nikdy. Takovéto myšlení se projeví zejména při prvních několika nezdarech a v praxi vede k lhostejnosti při plnění úkolu. Vede však i k otupení těch myšlenkových pochodů, které vyjadřují pravý opak.

Důsledky nechápání nutně neúplného poznávání nebo i chyb a omylů se ve válce projevují na zcela konkrétním a na velmi drastickém pozadí. Jsou mrtví, zranění, nemocní, je strach o život, únava. To všechno dohromady a zároveň

i jednotlivě zcela jednoznačně zhoršuje situaci. Prohlubuje se tak nesprávné chápání skutečnosti a projevuje se pak ještě nesprávnější přístup k poznávání skutečnosti. A tak tento zdánlivě čistě filosofický problém o absolutním a relativním momentě pravdy má najednou velmi praktický a, bohužel, často i tragický význam.

Válka je společenský jev, snad dokonce ten nejsložitější ze složitých. Její poznání je proto zvlášť obtížné. Plně však zde platí všechno to, co vytyčuje gno-seologie.

Žádná ze specificky působících podmínek armádního prostředí nemůže v té to oblasti na věci nic změnit. A jakákoli snaha o to vede ke katastrofě.

Žádný vědec nemůže své poznání prosadit do vědomí druhých a hlavně donutit jiné k prosazení svých myšlenek nějakou administrativní formou. Vědec to ani udělat nesmí. To však může a musí udělat velitel. Oba dva se přitom pohybují ve sférách absolutních a relativních momentů pravdy a nikdo je z nich nevymaní. Právo vydat rozkaz něco prosazující ještě není totožné se schopností úplného poznávání, neomylnosti a bezchybného přístupu k věcem. To má vědět jak ten, kdo takovýto rozkaz tvoří, tak jeho vykonavatel. Jen tak je možné čelit relativismu, nezdravému skepticizmu nebo falešnému optimismu.

Tvůrčí činnost a vědecké poznání

Zamyslíme-li se nad souhrnem podkladů, ze kterých teoreticky vychází každé rozhodnutí velitele, tedy přesně řečeno nad obsahem řádů, předpisů a směrnic, pak při podrobnějším pohledu musíme konstatovat, že převážnou většinu představují pravidla a zásady a jen nepatrný zlomek tvoří zákony. Pro zjednodušení, aniž se dopustíme velké chyby, můžeme všechny formulace obsahující slova jako: „zpravidla“, „zásadně“, „s ohledem na...“ a podobné výrazy kvalifikovat právě jako pravidla a zásady. Každý ví, že tyto představují vlastně celou náplň řádů a předpisů. Jejich použití vyžaduje aplikaci na jednotlivé případy, aplikaci odpovídající konkrétním podmínkám. Stručně řečeno: žádné z těchto formulací nemůžeme prakticky použít bez zpracování.

Zákonů, tedy takových vztahů, které platí bez výjimky, úprav, vždy a objektivně, je v našich teoretických podkladech nepatrné množství. Vyskytují se především v oblasti technické či přírodovědné jako v balistice, aerodynamice a podobných vědách, které vcházejí do vojenské problematiky zprostředkovaně.

Využití zásad a pravidel tedy vyžaduje zpracování, totiž tvůrčího zpracování, tvůrčí činnosti a přístupu.

Bez ohledu na stupeň velení a tedy i druh rozhodování, pokud se předpokládá aplikace, bez ohledu na oblast vojenské vědy nebo vojenského umění, tato nutnost tvůrčí činnosti je mimo diskuse. Divadelníci říkají, že není velkých a malých rolí, ale jen velcí a malí herci. A mají pravdu. Tak podobně je tomu i u vojenských funkcí. Velitel roty a jeho rozhodování není z obecného hlediska kvality myšlení (vědeckého poznání) na jiném stupni než třeba velitel divize. Oba dva musí v tomto smyslu být na stejné úrovni. Proto všechny dosavadní úvahy a návody nejsou a ani nemohou být myšleny jako podklady k využití pro vyšší stupně velení, ale naopak pro každého důstojníka, který přijímá rozhodnutí.

Tvůrčí činnost předpokládá obecně trojí.

Předně schopnost inspirace, to znamená plné soustředění na plnění úkol. Dále to znamená disponovat předběžnými podklady a předpoklady k zvládnutí

úkolu. Tím není míněno jen shromažďování podkladů momentálně se vztahujících k řešenému problému, ale souhrn všech dostupných materiálů a vědění, které souvisí s danou problematikou. A to nejen ve smyslu odborném, ale zejména v těch oblastech, o kterých pojednávám. Konečně to znamená vlastní práci na plnění úkolu v podobě rozvádění inspirační teze, její zdůvodňování a upřesňování ve všech souvislostech. Je zřejmé, že to všechno souvisí s úrovní myšlení a schopností poznávat. Toto poznání musí pak mít ještě jeden rys. Rys vědeckosti. Tak zvaný selský rozum a lidová moudrost, či úvahy „zkušeného praktika“ zde nemají místa.

Poznání se v tomto směru má vyznačovat:

- objektivním charakterem,
- postihováním podstatných souvislostí a obecností,
- analýzou konkrétních podmínek,
- utříděností, logikou,
- kritičností a vědeckou skepsí.

Velmi důležitým momentem právě ve vojenství je objektivní charakter vědeckého poznání vzhledem k tvůrčí činnosti. Tvůrčí činnost je vždy dílem individua. Velitel sám jediný dává ideu řešení, na to nesmíme zapomínat a také nesmíme potlačovat. Korekce možných negativních projevů této skutečnosti musí být proto zaručena zejména vědeckou objektivností. To se mimo jiné děje i tím, že vyšší stupeň schvaluje rozhodnutí, velitel využívá názorů spolupracovníků, že podřízení pochopí úkol. Spolu s tím je však nutné, aby na samém počátku této tvůrčí činnosti jednotlivce byl tento jednatel schopen si uvědomit nutnost vědeckých přístupů ve svém poznávání. Bez tohoto předpokladu by všechny korekce jinými byly málo platné.

Závěr

Pro shrnutí problematiky se nabízí uvedení jedné z možných kombinací vlivů, které působí na myšlení. Pokud možno kombinace značně složité, aby tak vynikla důležitost problematiky. Vzdám se takového příkladu, protože by byl sice působivý, ale velice spekulativní. Budu požadovat raději to, aby každý důstojník především poznával sám sebe, poznával na základě obsahu gnoseologie, psychologie, logiky a ostatních zde uvedených problematik. Je jich ostatně ještě mnohem více.

Je nutné poznávat druhé. Znat je, hodnotit a vychovávat předpokládá však nejprve to, aby každý sám projevils dost odhodlání sebekriticky zhodnotit sama sebe. Pokud to neučiní, bude to, co činí vůči jiným značně labilní. Nikdo ostatně není schopen věnovat tolik úsilí, času a vytrvalosti k poznání druhých. Začátek musí vyjít od sebe sama — to je to nejlepší pole poznání. Zároveň nikterak lehké. Podaří-li se člověku objasnit na něm samém tyto skutečnosti, pak je předpoklad, že to učiní dobře i o těch druhých. Studium těchto záležitostí není v armádě jen věcí dneška nebo včerejška a zítra nekončí. Praktických příležitostí hodnotit a poznávat sama sebe ve světle těchto poznatků je pro každého nad míru dost.

To je jeden cíl, který jsem sledoval.

Druhý cíl jsem spatřoval v tom, aby při hodnocení jiných, v předvídání jejich myšlenkových pochodů a zhodnocování těchto pochodů bylo jasné, že jde o složitou záležitost. Takovou, která se ani nevyřeší, ani nevyjádří slovy a použitím několika tezí. Jasnost v chápání druhých je obvykle jen zdánlivá jasnost, zvláště je-li dosažena příliš rychle a jednoznačně. Proto neustálé, všestranné a hlavně dobrovolné sebevzdělání je nezbytné. Klademe-li požadavek dobrovolnosti sebevzdělávání neznamena to, že požadované a nřizené nemá místa. Dobrovolnost je však vyššího řádu, vyplývá z potřeb jednotlivce, které si tento sám zdůvodněně klade před sebe a snaží se je uspokojit. Toto uvědomění není možné nařídít, to by mělo vzniknout na základě přesvědčení jedince. S tím souvisí účinnost ideologické práce.

Třetí oblast, na kterou by měla být zaměřena pozornost, je otázka aplikací obsahu chystané MLP důstojníků. Takových, které souvisí s čistě odbornou stránkou věci. Jak ukázaly zkušenosti, byla obvykle hodnocena tato příprava jen v rámci jí samé. Jak se však prakticky odrazila v denním životě důstojníků, to stálo mimo hlavní zájem.

Pokud článek splní aspoň částečně a u někoho něco z těchto zamýšlených cílů, nenapsal jsem jej samoúčelně.

Palebné možnosti dělostřelectva

Jednou z důležitých informací, které využívá každý vševojskový velitel i dělostřelecký náčelník v procesu svého rozhodování, jsou údaje o **palebných možnostech dělostřelectva**. Jejich důležitost zvýrazňuje ta skutečnost, že dělostřelectvo je za bojové činnosti vedené bez použití jaderných zbraní hlavní palebnou silou pozemních vojsk a svůj význam zbraní si zachovává i při použití jaderných zbraní. Údaje o palebných možnostech zpracovává dělostřelecký štáb na příslušném stupni (tj. oddělení raketového vojska a dělostřelectva armády, oddělení dělostřelectva divize, resp. štáb dělostřelecké skupiny) a předkládá je odpovídající dělostřelecký náčelník (tj. náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády, náčelník dělostřelectva divize, resp. velitel plukovní dělostřelecké skupiny) ve svém návrhu vševojskovému veliteli. Tyto údaje poskytují přehled o tom, jaké palebné úkoly a v jakém rozsahu může dělostřelectvo v dané konkrétní situaci plnit.

Výpočet palebných možností podle střeliva

Základní pojmy

Palebné možnosti podle střeliva představují údaje o celkovém objemu palebných úkolů, které je dělostřelectvo schopno s přiděleným množstvím splnit, a to zejména

- počet nepřátelských odpalovacích zařízení, která mohou být zničena,
- počet nepřátelských dělostřeleckých baterií, které mohou být umlčeny (zvlášť se uvádějí baterie tažené a zvlášť samohybné),
- plošný obsah úseku nekryté a kryté živé sly, který může být umlčen (udává se v hektarech).

Jak je zřejmé, jde v tomto případě o stanovení celkového objemu palebných

Celkový objem těchto palebných úkolů je limitován množstvím střeliva, které má dělostřelectvo k dispozici. Proto mluvíme o **palebných možnostech podle střeliva**; rozumíme jimi objem palebných úkolů, které může dělostřelectvo vůbec splnit s přiděleným množstvím střeliva.

Informace, získaná údaji o těchto palebných možnostech, je však neúplná. Udává sice, kolik palebných úkolů může dělostřelectvo, vůbec splnit, ale neukazuje, jaké jejich množství může plnit současně. Proto je nutné zpracovat ještě další údaje, kterým je maximální objem palebných úkolů, které může současně splnit. Protože limitujícím faktorem je v tomto případě množství dělostřeleckých hlavních, které je v dané situaci pro plnění palebných úkolů k dispozici, mluvíme o **palebných možnostech podle hlavní**.

Metodika výpočtu obou uvedených údajů o palebných možnostech je značně odlišná. Proto se zmíním postupně o obou těchto případech.

úkolů, splnitelných s přiděleným množstvím střeliva, aniž by se věnovala pozornost tomu, zda mohou být splněny současně nebo zda musí být plněny postupně.

Při definování pojmu palebných možností podle střeliva bylo použito výrazů ničení a umlčování, které jsou specifikovány takto:

Ke **zničení** nepřátelského odpalovacího zařízení musí být účinná střelba vedena tak, aby pravděpodobnost dlouhodobého vyřazení cíle dosahovala hodnoty 0,7 až 0,9.

K **umlčení** nepřátelské dělostřelecké baterie nebo kryté živé síly musí být účinná střelba vedena tak, aby bylo zaručeno vyřazení 20 až 25 % její bojové techniky a živé síly.

K umlčení nepřátelské nekryté živé síly musí být účinná střelba vedena tak, aby bylo zaručeno vyřazení 30 % živé síly.

Technické uskutečnění účinné střelby a nutnou spotřebu střeliva ke zničení a umlčení uvedených cílů podrobně rozebírají odborné dělostřelecké předpisy.

Výchozí podklady

Při výpočtu palebných možností podle střeliva obecně vycházíme z určitých předpokladů, které co nejlépe odpovídají situaci, za níž budou palebné úkoly na bojišti nejpravděpodobněji plněny. To vyplývá ze skutečnosti, že palebné možnosti počítáme již v období plánování a rozhodování, tedy apriorně, dokud skutečnou situaci v období plnění palebných úkolů pouze předvídáme. K těmto předpokladům, které tvoří výchozí podklady pro další výpočty, počítáme

— prvky pro účinnou střelbu budou určeny úplnou přípravou nebo s využitím zastřelovacích děl,

— průměrná délka střelby na odpalovací zařízení bude kolem 15 km a na ostatní cíle do 10 km,

— průměrnou normu spotřeby střeliva ke zničení odpalovacího zařízení a umlčení ostatních cílů udávají odborné dělostřelecké předpisy,

— dělostřelecký oddíl má 18 hlavních (kromě oddílů 152 mm houfnic vz. 18/47 a 122 mm raketometů vz. 70, které mají po 12 dělech, resp. raketometech),

— palebný průměr pro jednu zbraň činí

120 ran u 122 mm na raketometu vz. 70, 80 ran u 100 mm kanónu vz. 53, u 122 mm houfnice vz. 38 a u 122 mm kanónu vz. 31,

60 ran u 152 mm houfnice vz. 18/47 a u 152 mm kanónové houfnice vz. 37,

— povolená spotřeba střeliva je udána v palebných průměrech pro zbraň.

Postup výpočtu

Jako základ pro výpočet palebných možností na vyšších stupních slouží palebné možnosti jednoho dělostřeleckého oddílu. Jejich velikost závisí na povolené spotřebě střeliva (udané v palebných průměrech), na počtu ran tvořících u dané zbraně palebný průměr, na počtu děl v oddíle a konečně na průměrné normě spotřeby střeliva ke zničení nebo umlčení daného cíle. Schéma výpočtu můžeme tedy popsat vztahem

$$S = K \cdot P \cdot m \cdot \frac{1}{N}, \quad (1)$$

kde S jsou palebné možnosti,

K povolená spotřeba střeliva,

P počet ran, tvořících palebný průměr,

m počet děl v oddíle a

N průměrná norma spotřeby střeliva.

Pomocí tohoto vztahu vypočítáme palebné možnosti podle střeliva u oddílu 122 mm kanónu vz. 31, je-li povolená spotřeba střeliva 2,5 palebného průměru. Za těchto podmínek budeme dosazovat $K = 2,5$; $P = 80$; $m = 18$. Průměrná norma spotřeby střeliva činí ke zničení odpalovacího zařízení 520 ran, k umlčení tažených dělostřeleckých baterií 220 ran, k umlčení samohybných dělostřeleckých baterií (M 109) 270 ran, k umlčení krytých živé síly 150 ran na hektar a k umlčení nekryté živé síly 20 ran na hektar.

Za těchto podmínek budou palebné možnosti podle střeliva u oddílu činit při

— ničení odpalovacího zařízení

$$S = 2,5 \cdot 80 \cdot 18 \cdot \frac{520}{1} = 7 \text{ odpalovacích zařízení,}$$

— umlčování tažených dělostřeleckých baterií

$$S = 2,5 \cdot 80 \cdot 18 \cdot \frac{1}{220} = 16 \text{ baterií,}$$

— umlčování samohybných dělostřeleckých baterií

$$S = 2,5 \cdot 80 \cdot 18 \cdot \frac{1}{270} = 13 \text{ baterií,}$$

— umlčování krytých živé síly

$$S = 2,5 \cdot 80 \cdot 18 \cdot \frac{1}{150} = 24 \text{ ha,}$$

— umlčování nekryté živé síly

$$S = 2,5 \cdot 80 \cdot 18 \cdot \frac{1}{20} = 180 \text{ ha.}$$

Oddíl 122 mm kanónů vz. 31 je tedy schopen se spotřebou 2,5 palebného průměru zničit 7 odpalovacích zařízení nebo umlčet 16 tažených nebo 13 samohybných baterií nebo umlčet 24 ha krytých nebo 180 ha nekrytých živé síly.

Palebné možnosti podle střeliva na vyšších stupních než oddíl (tj. u dělostřelecké skupiny, u dělostřeleckého svazku nebo svazu získáme jako součet palebných možností všech dělostřeleckých oddílů. Schématicky můžeme tento postup výpočtu znázornit při celkovém počtu n dělostřeleckých oddílů vztahem

$$S = S_1 + S_2 + \dots + S_n, \quad (2)$$

kde $S_1, S_2, \dots, S_n$ jsou palebné možnosti jednotlivých oddílů, vypočítané podle dříve uvedeného vztahu (1),

Možnosti zjednodušení

Jak je zřejmé, je právě popsaný postup výpočtu palebných možností podle střeliva sice poměrně jednoduchý, avšak značně zdoluhavý. Při častějším používání nebo na vyšších stupních velení vyžaduje mnoho času, který je zejména v polních podmínkách, nesmírně drahocenný. Proto je nutné hledat cesty, kterými by bylo možné tyto časové ztráty odstranit. Jednou z nich je bezesporu možnost využití předem sestavených jednoduchých tabulek.

Ve výpočtovém vzorci (1) pro stanovení palebných možností oddílu vystupující hodnoty P, m, N představují v obecném případě konstanty a proměnnou je pouze povolená spotřeba střeliva K . Je proto možné vypočítat palebné možnosti dělostřeleckých oddílů jednotlivých ráží předem pro různé K a získané výsledky sestavit do tabulky.

Možnou formu takové tabulky uvádím v příloze 1. V jejím záhlaví jsou postupně zapsány jednotlivé palebné úkoly od ničeni odpalovacího zařízení přes umlčování tažených a samohybných baterií až k umlčování živé síly kryté a nekryté. V prvním sloupci jsou u jednotlivých řádků uvedeny hodnoty povolené spotřeby střeliva od 0,1 do 2,0 palebných průměrů s krokem po 0,1 palebného průměru. Pro každý z palebných úkolů jsou ve sloupcích, nadepsaných ráží a druhem děla, zapsány palebné možnosti odpovídajících dělostřeleckých oddílů pro povolenou spotřebu střeliva příslušného řádku. Popsaná tabulka umožňuje přímo bez jakýchkoli výpočtů vyčíst palebné možnosti pro všechny zavedené typy dělostřeleckých oddílů, pokud povolená spotřeba střeliva nepřekročí dva palebné průměry. Je-li dovolená spotřeba střeliva vyšší, stačí sečíst údaje dvou řádků zvolených

tak, aby jejich součet povolených spotřeb odpovídal dané spotřebě. Tak např. pro podmínky dříve uvedeného příkladu, kdy povolená spotřeba střeliva činila 2,5 palebného průměru, získáme výsledek, sečteme-li třeba údaje řádků, u nichž je nadepsaná povolená spotřeba 0,5 a 2,0 palebného průměru.

Obdobně můžeme předem sestavit tabulku palebných možností dělostřelectva na vyšších stupních velení než dělostřelecký oddíl. Jako příklad dále uvádím možný vzor takové tabulky (viz přílohu 2), vypočítaný pro armádní kanónovou dělostřeleckou brigádu a organické dělostřelectvo motostřelecké a tankové divize. Tabulka je upravena zcela analogicky jako předchozí tabulka palebných možností dělostřeleckých oddílů.

Pomocí popsaných tabulek může oddělení dělostřelectva divize nebo oddělení raketového vojska a dělostřelectva armády velmi rychle zjistit v dané konkrétní situaci palebné možnosti. Pokud divize disponuje jenom organickým dělostřelectvem, stačí palebné možnosti pouze z tabulky vyčíst. Je-li divize posílena dalšími dělostřeleckými oddíly, zvětší se vyčtené palebné možnosti organického dělostřelectva o palebné možnosti přidělených posilových oddílů, zjištěné z tabulky palebných možností dělostřeleckých oddílů. Obdobně postupuje oddělení raketového vojska a dělostřelectva armády, které zjistí palebné možnosti jako součet palebných možností organického dělostřelectva svazků, kanónové brigády a dalších přidělených oddílů.

Palebné možnosti dělostřelectva podle střeliva uvádíme (formou tabulky) na plánu bojového použití raketového vojska a dělostřelectva armády, resp. raketového útvaru a dělostřelectva divize. V této tabulce je vhodné vyjádřit palebné možnosti jednak celkově, jednak po svazcích, resp. útvarech s rozdělením na bližší a další úkol a na první den boje.

Výpočet palebných možností podle hlavní

Základní pojmy

Palebné možnosti podle hlavní představují údaje o objemu palebných úkolů, které je schopné dané množství dělostřeleckých oddílů současně jednorázově splnit, a to zejména

— počet nepřátelských odpalovacích zařízení, která mohou být zničena,

— počet nepřátelských dělostřeleckých baterií, které mohou být umlčeny

(zvlášť se uvádějí baterie tažené a zvlášť samohybné),

— plošný obsah úseku nekryté a kryté živé síly, který může být umlčen (udává se v hektarech).

V tomto případě tedy jde o stanovení přípustného objemu palebných úkolů, splnitelných současně tím množstvím dělostřeleckých oddílů, které je k dispozici. Sleduje se při tom pouze otázka způsobilosti dělostřelectva po stránce střelecko-

technického provedení jednotlivých palebných úkolů, aniž by se věnovala pozornost skutečné spotřebě střeliva. Limitujícím hlediskem je zde počet hlavní nutný k umlčení nebo zničení různých cílů. Tento nutný počet hlavní je odvozen v teorii střelby tak, aby byl při účinné střelbě zaručen optimální způsob postřelování. Při něm je požadovaná spotřeba střeliva rozložena použitým počtem dělostřeleckých hlavních v cíli tak, že se dosahuje maximální možné hodnoty očekávaného palebného účinku. Protože palebný účinek je tím větší, čím větší je hustota palby (tj. počet střel, které dopadnou do cíle za určitou časovou jednotku, např. za minutu), je nutné, aby účinná střelba byla ukončena v poměrně krátké době. Proto se často jako dalšího, pomocného limitujícího faktoru při stanovení palebných možností podle hlavní využívá ještě také povoleného režimu palby. V tomto případě se potom sleduje optimální rozložení použitého střeliva v cíli jak z hlediska prostorového, tak i časového.

Pojmy ničení a umlčování, které se v definici palebných možností podle hlavní vyskytují, jsem vysvětlil v předchozí části článku. Pod pojmem **očekávaný palebný účinek** rozumíme při účinné střelbě na

- odpalovací zařízení pravděpodobnost dlouhodobého jeho vyřazení,
- ostatní uvedené cíle (tj. baterie a živou sílu) průměrnou hodnotu způsobených ztrát.

Výchozí podklady

Při výpočtu palebných možností podle hlavní vycházíme z těchto základních předpokladů

- účinná střelba není pozorována a a opravována;
- účinnou střelbu vede dělostřelecký oddíl o třech bateriích po šesti dělech (kromě oddílů 152 mm houfnic vz. 18/47 a 122 mm raketometů vz. 70, které mají pouze dvě baterie po šesti dělech, resp. raketometech);
- jednotlivé oddíly střelby samostatně na své vlastní cíle (tj. není uvažována střelba několika oddílů náložmo na společný cíl); výjimku tvoří umlčování kryté živé síly, kdy raketometný oddíl musí být používán náložmo a nemůže plnit úkol samostatně;
- dělostřelecký oddíl střelby bateriemi náložmo třemi dálkami a jedním nebo dvěma směry a velikostí dálkového skoku a intervalu vějíře podle odborných předpisů; raketometný oddíl střelby bateriemi

náložmo nebo stupnicí a jedním směrem, velikost skoku stupnice a intervalu vějíře stanoví odborné předpisy;

— průměrná dálka střelby při ničení odpalovacích zařízení je 15 km a při umlčování ostatních cílů do 10 km;

— účinná střelba je vedena nárazovým střelivem;

— přípustný režim palby vyplývá z údajů odborných předpisů.

Výpočet palebných možností

Základním údajem pro výpočet palebných možností na různých stupních velení jsou palebné možnosti dělostřeleckého oddílu. Při jejich teoretickém odvození vycházíme z požadavku použití takového způsobu postřelování, při němž dosáhneme maximální hodnoty očekávaného palebného účinku. Získané teoretické poznatky zobecňují odborné předpisy jednotlivými ustanoveními pro použití dělostřeleckých jednotek k účinné střelbě na různých druzích cílů.

Při ničení nepřátelských odpalovacích zařízení je potřeba vytvořit hned od začátku na celé postřelované oblasti takovou hustotu palby, aby bylo nepříteli zabráněno odpálit raketu. K tomu je nutné použít pro účinnou střelbu na dálky větší než 10 km alespoň jednoho oddílu.

Nepřátelské tažené dělostřelecké baterie můžeme při dálkách střelby do 10 km umlčovat nejméně jednou baterií. Je-li dálka větší než 10 km, musíme použít alespoň jednoho oddílu. Umlčování nepřátelských samohybných baterií je nutné uskutečňovat mohutným palebným přepadem, jehož délka nemá přesáhnout dobu, kterou potřebuje nepřítel k opuštění palebného postavení. Takový přepad vyžaduje použití alespoň jednoho vlastního oddílu na každou nepřátelskou baterii.

Dělostřelecký oddíl může umlčovat živou sílu na úseku, jehož rozměry jsou maximálně 600×400 (tj. 24 ha) při dálkách střelby do 6 km a 600×500 m (tj. 30 ha) při větších dálkách. Na tyto úseky je však nutné střet dvěma směry, což s sebou přináší různé komplikace. Krybychom tedy z praktických důvodů střelbu dvěma směry vyloučili, zmenšily by se maximální rozměry úseku na 300×400 m, resp. 300×500 m podle délky střelby. Tyto teoretické hodnoty maximálních palebných možností podle hlavní nejsou při umlčování kryté živé síly prakticky využitelné. Podle přípustného režimu palby trvalo by totiž umlčování tak velkého úseku příliš dlouho, což z hlediska palebné účinnosti není výhod-

né. Proto se zpravidla pro krytou živou sílu uvádějí jako prakticky použitelné velikosti úseku hodnoty 3–4 ha pro kanónové oddíly do ráže 130 mm a oddíly 152 houfnic vz. 18/47 nebo 5–6 ha pro ostatní dělostřelecké oddíly. Umlčení kryté živé síly na těchto úsecích je vzhledem k přípustnému režimu palby ukončeno do 10 minut. Je však nutné si uvědomit, že zmenšováním úseků se neustále zvyšuje procento střel, které vlivem chyb palby padnou mimo cíl, takže budou neúčinné. Aby byla zaručena nutná hospodárnost palby, byly stanoveny i minimální rozměry úseku živé síly, které mohou být dělostřeleckému oddílu přiděleny. Činí 200×150 m (3 ha) na dálky do 6 km a 200×200 m (4 ha) na dálky větší.

Pro raketometný oddíl byly obdobně odvozeny maximální rozměry úseku živé síly hodnotami 600×800 m (48 ha) a minimální 400×400 m (16 ha) pro všechny dálky střelby. Vzhledem k délce trvání účinné střelby byla při tom jako prakticky použitelná velikost úseku kryté živé síly stanovena hodnota 8 ha. Jak je zřejmé, je však tato prakticky použitelná velikost úseku menší než přípustná minimální hodnota. Z toho důvodu není vhodné raketometnému oddílu přidělovat k umlčení kryté živé síly samostatný úsek, ale je nutné použít tohoto oddílu náložmo s dalšími oddíly.

Palebné možnosti podle hlavní na vyšších stupních velení získáme jako součet

palebných možností všech použitelných dělostřeleckých a raketometných oddílů. Přitom vzhledem k dostřelu nepředpokládáme použití oddílů 122 mm houfnic vz. 38 k ničení odpalovacích zařízení. K umlčování kryté živé síly raketometným oddílem počítáme při tom s použitím palby náložmo.

Možnosti zjednodušení

Pro praktickou potřebu je vhodné sestavit předem tabulku palebných možností podle hlavní. Její možný příklad uvádím v tabulce 1.

V tabulce jsou u umlčování tažených baterií uvedeny dvě hodnoty. Nižší z nich platí pro dálky střelby nad 10 km a vyšší pro dálky menší. U živé síly jsou uvedeny minimální hodnoty palebných možností, které odpovídají minimálním možným velikostem úseků, které je možné pro palbu odpovídajícím oddílům přidělovat. U kryté živé síly je horní hranice palebných možností stanovena pomocí prakticky použitelných velikostí úseků vzhledem k režimu palby, tj. tak, aby palba byla ukončena do 10 minut. U raketometů, kde je prakticky použitelná velikost úseku 8 ha menší než minimální (16 ha), se předpokládá palba náložmo s dalšími dělostřeleckými, popřípadě i raketometnými oddíly. U nekryté živé síly je jako horní hranice palebných možností použito maximálních velikostí úseku při palbě jedním směrem.

Tabulka 1

Palebné možnosti podle hlavní

Jednotka	Palebný úkol	Zničení OZ	Umlčování			
			tažených baterií	samohyb- ných baterií	živé síly	
					kryté	nekryté
oddíl 100 K 122 K		1	1—3	1	3—4	3—15
oddíl 122 H		—	1—3	1	3—6	3—15
oddíl 152 H		1	1—2	1	3—4	3—15
oddíl 152 KH		1	1—3	1	3—6	3—15
oddíl 122 RM		1	1—2	1	8	16—48
kdb		4	4—12	4	12—16	12—60
td		2	4—10	4	13—24	25—93
msd		2	5—13	5	16—30	28—108

Palebné možnosti dělostřelectva podle hlavní je vhodné uvádět v tabulce na plán bojového použití raketového vojska a dělostřelectva armády, resp. na plán bo-

jové činnosti raketového útvaru a dělostřelectva divize. Palebné možnosti je účelné vyjádřit v této tabulce jednak celkově, jednak po svazcích, resp. útvech.

Závěrečná rekapitulace

V článku jsem zdůraznil význam údajů o palebných možnostech pozemního dělostřelectva v rozhodovacím procesu, vyslovil jsem jejich definici a nastínil jsem metodiku jejich zjišťování, vhodnou pro oddělení raketového vojska a dělostřelectva armády nebo oddělení dělostřelectva divize. V závěru se ještě zastavím u jednoho z problémů, které vyvstávají v souvislosti s palebnými možnostmi a ukáži na další oblast informací, které můžeme touto cestou získat.

Zajímavou otázkou je **vzájemný poměr obou palebných možností**. Z dříve uvedených definic je zřejmé, že palebné možnosti podle střeliva představují celkový objem palebných úkolů, splnitelný se střelivem, přidělených na určité období, např. do splnění bližšího úkolu nebo na jeden den boje. Naproti tomu palebné možnosti podle hlavní reprezentují pouze jednorázově splnitelný objem palebných úkolů. Z logiky věci vyplývá, že palebné možnosti podle střeliva by měly být větší než podle hlavní. Mají-li být přidělené dělostřelecké hlavně řádně využity, je žádoucí, aby během jednoho dne boje plnily průměrně tři i více palebných úkolů (bez zahrnutí palebné přípravy, o níž se zmíním zvlášť). Měly by tedy palebné možnosti podle střeliva na den boje představovat průměrně alespoň trojnásobek možností podle hlavní. V tabulce 2 uvádím průměrné spotřeby střeliva v palebných

průměrech, které odpovídají možnostem podle hlavní.

Organické dělostřelectvo svazku, resp. kdb spotřebuje tedy průměrně ke splnění jednoho libovolného palebného úkolu v rámci svých palebných možností podle hlavní 0,35 palebného průměru střeliva. Má-li být dané množství hlavní, které je organicky k dispozici u prvosledových svazků, účelně využito, je potřeba přidělit na den boje alespoň 1,0 palebný průměr střeliva. Pokud bude povolena spotřeba střeliva na den boje nižší, nejsou palebné možnosti dělostřelectva podle hlavní a podle střeliva v souladu a dělostřelecké hlavně nejsou plně využity.

V období palebné přípravy můžeme vyžadovat, aby každý zúčastněný oddíl plnil postupně průměrně dva až tři palebné úkoly. Při přidělení menšího počtu palebných úkolů by nebyl oddíl dostatečně vytížen, kdežto větší počet přidělených palebných úkolů by měl za následek nadměrné prodloužení palebné přípravy. Z předchozího rozboru za tohoto předpokladu vyplývá, že na palebnou přípravu je účelné přidělovat oddílům 0,7–1,0 palebný průměr střeliva.

Toto stručné závěrečné nastínění některých dalších oblastí využitelnosti údajů o palebných možnostech ukazuje na jejich širokou možnost další aplikace i na jejich, někdy neprávem opomíjený význam při podloženém rozhodování a řešení různých situací, s nimiž se v praxi i teorii setkáváme.

Tabulka 2

Průměrné spotřeby střeliva odpovídající možnostem organického dělostřelectva podle hlavní

Jednotka \ Palebný úkol	Zničení OZ	Umčlování			
		tažených baterií	samohybných baterií	živé síly	
				kryté	nekryté
kdb	0,4	0,2–0,5	0,2	0,4–0,5	0,1–0,3
td	0,4	0,2–0,5	0,3	0,3–0,6	0,1–0,3
msd	0,4	0,2–0,5	0,2	0,3–0,6	0,1–0,3

PALEBNÉ MOŽNOSTI DĚLOSTŘELECKÝCH ODDĚLŮ PODLE STŘELIVA

Palebný úkol	Zničení odpalovacího zařízení				Umíčení														
					tažených baterií			samohybných baterií					kryté živé síly				nekryté živé síly		
Ř. áže a druh děla	100K	122K 152 KH	152H	122 RM	100K 152 KH 122 RM	122H 122K	152H	100K	122K	122H 152 KH	152H	122 RM	100K	122H 122K	152H	152 KH 122 RM	100K 152H	122H 122K 152 KH	122 RM
Povolená spotřeba střeliva																			
0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,6	0,6	0,4	0,4	0,5	0,4	0,2	0,5	0,6	1,0	0,8	1,2	4,8	7,2	14,4
0,2	0,4	0,6	0,4	0,7	1,2	1,3	0,8	0,8	1,1	0,8	0,5	1,0	1,2	1,9	1,6	2,4	9,6	14,4	28,8
0,3	0,7	0,8	0,5	1,0	1,8	2,0	1,2	1,2	1,6	1,1	0,7	1,4	1,7	2,9	2,4	3,6	14,4	21,6	43,2
0,4	0,9	1,1	0,7	1,3	2,4	2,6	1,6	1,6	2,1	1,5	1,0	1,9	2,3	3,8	3,2	4,8	19,2	28,8	57,6
0,5	1,1	1,4	0,9	1,7	3,0	3,3	2,0	2,0	2,7	1,9	1,2	2,4	2,9	4,8	4,0	6,0	24,0	36,0	72,0
0,6	1,4	1,7	1,1	2,0	3,6	3,9	2,4	2,4	3,2	2,3	1,4	2,9	3,5	5,8	4,8	7,2	28,8	43,2	86,4
0,7	1,6	1,9	1,3	2,3	4,2	4,6	2,8	2,8	3,7	2,7	1,7	3,4	4,0	6,7	5,6	8,4	33,6	50,4	100,8
0,8	1,8	2,2	1,4	2,7	4,8	5,2	3,2	3,2	4,3	3,0	1,9	3,8	4,6	7,7	6,4	9,6	38,4	57,6	115,2
0,9	2,0	2,5	1,6	3,0	5,4	5,9	3,6	3,6	4,8	3,4	2,2	4,3	5,2	8,6	7,2	10,8	43,2	64,8	129,6
1,0	2,2	2,8	1,8	3,3	6,0	6,5	4,0	4,0	5,3	3,8	2,4	4,8	5,8	9,6	8,0	12,0	48,0	72,0	144,0
1,1	2,5	3,0	2,0	3,7	6,6	7,2	4,4	4,4	5,9	4,2	2,6	5,3	6,3	10,6	8,8	13,2	52,8	79,2	158,4
1,2	2,7	3,2	2,2	4,0	7,2	7,8	4,8	4,8	6,4	4,5	2,9	5,8	6,9	11,5	9,6	14,4	57,6	86,4	172,8
1,3	2,9	3,6	2,3	4,3	7,8	8,5	5,2	5,2	6,9	4,9	3,1	6,2	7,5	12,5	10,4	15,6	62,4	93,6	187,2
1,4	3,2	3,9	2,5	4,7	8,4	9,2	5,6	5,6	7,5	5,3	3,4	6,7	8,1	13,4	11,2	16,8	67,2	100,8	201,6
1,5	3,4	4,2	2,7	5,0	9,0	9,8	6,0	6,0	8,0	5,7	3,6	7,2	8,6	14,4	12,0	18,0	72,0	108,0	216,0
1,6	3,6	4,4	2,9	5,3	9,6	10,5	6,4	6,4	8,5	6,1	3,8	7,7	9,2	15,4	12,8	19,2	76,8	115,2	230,4
1,7	3,8	4,7	3,1	5,7	10,2	11,1	6,8	6,8	9,1	6,4	4,1	8,2	9,8	16,3	13,6	20,4	81,6	122,4	244,8
1,8	4,0	5,0	3,2	6,0	10,8	11,8	7,2	7,2	9,6	6,8	4,3	8,6	10,4	17,3	14,4	21,6	86,4	129,6	259,2
1,9	4,3	5,3	3,4	6,3	11,4	12,4	7,6	7,6	10,1	7,2	4,6	9,1	10,9	18,2	15,2	22,8	91,2	136,8	273,6
2,0	4,5	5,5	3,6	6,7	12,0	13,1	8,0	8,0	10,7	7,6	4,8	9,6	11,5	19,2	16,0	24,0	96,0	144,0	288,0

PALEBNÉ MOŽNOSTI DÉLOSTŘELCTVA SVAZKU

Palebný úkol	Zničení odpalova- cího zařízení		Umlčení										
			tažené baterie			samohybné baterie		kryté živé síly			nekryté živé síly		
Jednotka	kdb	td msd	kdb	td	msd	kdb msd	td	kdb	td	msd	kdb	td	msd
Povolena spotřeba střeliva													
0,1	1,0	0,5	2,5	2,3	2,9	1,8	1,5	3,2	3,9	4,9	24	34	41
0,2	2,0	1,0	5,0	4,6	5,9	3,8	3,0	6,2	7,8	9,8	48	67	82
0,3	3,0	1,5	7,6	6,9	8,8	5,6	4,4	9,2	11,8	14,6	72	101	122
0,4	4,0	2,0	10,0	9,2	11,8	7,4	5,9	12,2	15,7	19,5	96	134	163
0,5	5,0	2,5	12,6	11,5	14,8	9,4	7,4	15,4	19,6	24,4	120	168	204
0,6	6,0	3,1	15,0	13,8	17,7	11,2	8,9	18,6	23,5	29,3	144	202	245
0,7	7,0	3,6	17,6	16,1	20,6	13,0	10,4	21,4	27,4	34,2	168	235	286
0,8	8,0	4,1	20,0	18,4	23,6	15,0	11,8	24,6	31,4	39,0	192	269	326
0,9	9,0	4,6	22,6	20,7	26,6	16,8	13,3	27,6	35,3	43,9	216	302	367
1,0	10,0	5,1	25,1	23,0	29,5	18,6	14,8	30,8	39,2	48,8	240	336	408
1,1	11,0	5,6	27,6	25,3	32,4	20,6	16,3	33,8	43,1	53,7	264	370	449
1,2	12,0	6,1	30,0	27,6	35,4	22,4	17,8	36,8	47,0	58,6	288	403	490
1,3	13,0	6,6	32,6	29,9	38,4	24,2	19,2	40,0	51,0	63,4	312	437	530
1,4	14,0	7,1	35,2	32,2	41,3	26,2	20,7	43,0	54,9	68,3	336	470	571
1,5	15,0	7,6	37,6	34,5	44,2	28,0	22,2	46,0	58,8	73,2	360	504	612
1,6	16,0	8,2	40,2	36,8	47,2	29,8	23,7	49,2	62,7	78,1	384	538	653
1,7	17,0	8,7	42,6	39,1	50,2	31,8	25,2	52,2	66,6	83,0	408	571	694
1,8	18,0	9,2	45,2	41,4	53,1	33,6	26,6	55,4	70,6	87,8	432	605	734
1,9	19,0	9,7	47,6	43,7	56,0	35,4	28,1	58,2	74,5	92,7	456	638	775
2,0	20,0	10,2	50,2	46,0	59,0	37,4	29,6	61,4	78,4	97,6	480	672	816
2,1	21,0	10,7	52,7	48,3	62,0	39,3	31,1	64,7	82,3	102	504	706	857
2,2	22,0	11,2	55,2	50,6	64,9	41,1	32,6	67,8	86,2	107	528	739	898
2,3	23,0	11,7	57,7	52,9	67,8	43,0	34,0	70,8	90,2	112	552	773	938
2,4	24,0	12,2	60,2	55,2	70,8	44,9	35,5	73,9	94,1	117	576	806	979
2,5	25,0	12,8	62,8	57,5	73,8	46,8	37,0	77,0	98,0	122	600	840	1020
2,6	26,0	13,3	65,3	59,8	76,7	48,6	38,5	80,1	102	127	624	874	1061
2,7	27,0	13,8	67,8	62,1	79,6	50,5	40,0	83,2	106	132	648	907	1102
2,8	28,0	14,3	70,3	64,4	82,6	52,4	41,4	86,2	110	137	672	941	1142
2,9	29,0	14,8	72,8	66,7	85,6	54,2	42,9	89,3	114	142	696	974	1183
3,0	30,0	15,3	75,3	69,0	88,5	56,1	44,4	92,4	118	146	720	1008	1224

K PŘÍPRAVĚ VELITELŮ A ŠTÁBŮ V NOVÉM VÝCVIKOVÉM ROCE

Určení hlavních úkolů pro přípravu velitelů a štábů ve výcvikovém roce je výsledkem pečlivé analýzy množství faktorů, které přípravu ovlivňují. Při určení hlavních úkolů na výcvikový rok 1974—1975 jsme vycházeli z důsledného rozboru současného stavu připravenosti velitelů a štábů plnit úkoly při přípravě a vedení soudobých operací vojsk a bojů, z dalšího přehodnocení závěrů o možném charakteru soudobého ozbrojeného boje a též z všestranného rozboru závěrů vyplývajících z posledního Izraelsko-arabského ozbrojeného střetnutí.

Určit, jaký je stav připravenosti velitelů a štábů plnit úkoly v poli, je problém značně složitý. Jednak je k jeho poznání třeba volit individuální přístup — tzn. analyzovat připravenost každého štábu jednotlivě a jednak vytypovat společné podstatné rysy, které by charakterizovaly pozitivní i negativní stránky stavu připravenosti velitelů a štábů v celku.

Nejvěrohodnějším zdrojem poznání stavu připravenosti velitelů a štábů plnit úkoly v přípravě a vedení soudobých operací a bojů jsou velitelsko-štabní cvičení v terénu s pojiťky a se značkovými vojsky. Při nich můžeme vytvářet situace, které vyžadují plné prokázání organizačních schopností, talentu, znalostí, zručnosti, vytrvalosti, sladění, morální a psychické pevnosti, a to jak jednotlivců a skupin, tak i celých kolektivů štábů. Na vytváření takovýchto situací při cvičení se podílejí celé kolektivy zpracovatelů cvičení, celé aparáty ředitelství cvičení a rozhodčí služby, pro které je též každé cvičení tohoto druhu prověrkou jejich schopností nainscenovat realitě podobné situace, zvolit takové učební otázky, které budou vystihovat podstatné problémy soudobého ozbrojeného boje a zároveň budou plně vycházet ze stavu připravenosti daného štábu. Protože každé takové rozsáhlé cvičení je prověrkou i zpracovatelů i řídicího aparátu i cvičících, zasluhuje si problematika přípravy těchto cvičení a přípravy

cvičících na jejich úspěšné absolvování mimořádnou pozornost všech zainteresovaných složek.

Při odpovědi na otázku, jaký je současný stav připravenosti našich štábů plnit úkoly v poli, je třeba začít vyjmenováním pozitivních stránek jejich připravenosti. Získáním nejnovějších poznatků z této oblasti od Sovětské armády podařilo se nám uplatnit některé progresivnější metody přípravy a řízení velitelско-štábních cvičení. Podařilo se nám hlouběji poznat metodiku práce velitelů a štábů při přípravě a vedení operací a boje a na základě toho odhalit a výtýpovat kladné stránky této činnosti.

Všestranněji byly rozpracovány a prakticky procvičeny rozhodující přípravy a vedení operace. Konkrétně souběžné plánování operace a boje, rychlé pronikání úkolů k podřízeným, odražení agrese letectva a pozemních sil nepřítele, přechod do útoku na rozhodujících směrech, průlom připravené obrany nepřítele, rozvíjení útoku s násilným přechodem vodních překážek z chodu, ničení protiúderných uskupení nepřítele a celý komplex opatření spojených s přechodem na použití jaderných zbraní. Všechny tyto skutečnosti znamenají **další zvýšení polní přípravy našich velitelů a štábů.**

Jestliže přehodnocujeme závěry o možném charakteru soudobého boje, musíme si na prvním místě uvědomit, jaké nové zbraně a bojová technika a jaké nové moderní prostředky velení byly za poslední léta zavedeny do výzbroje našich vojsk i do vojsk nepřítele. Jaké změny ve vedení bojové činnosti a operace vyvolalo toto zavedení nových zbraní, bojové techniky a prostředků velení. Souběžně s tím však hodnotit, jestli technická připravenost velitelů a štábů, ale i obsluh a osádek odpovídá požadavkům udržování zbraní a techniky neustále v bojeschopném stavu a jestli tato technická a taktická připravenost zabezpečuje jejich nejefektivnější bojové použití.

Poslední Izraelsko-arabský konflikt plně potvrdil platnost výroku s. Kulikova, že úroveň velení v soudobé operaci a boji má stejný význam, vážnost a vliv na výsledek boje a operace, jako např. poměr vojenských sil bojujících stran. V uplynulém výcvikovém roce se nám podařilo docílit nepřetržitosti práce všech tří míst velení PVS, VS, TVS a zároveň jsme získali poznatky i z přenášení velení z vyřazeného velitelského stanoviště na předsunuté velitelské stanoviště. Nepodařilo se nám zatím dosáhnout požadovanou pohyblivost míst velení, ani jejich odolnost. Problémem stále zůstává zabezpečení akceschopnosti daného místa velení při vyřazení některých funkcionářů zásahem nepřátelských prostředků. Za této situace s omezeným počtem osob a při požadavku na zastupitelnost je systém práce daného místa velení silně narušen.

Určení hlavních úkolů v přípravě velitelů a štábů na nový výcvikový rok vychází z poznatků štábů Spojených ozbrojených sil i z poznatků našich štábů a orgánů MNO a je založeno na pečlivé analýze dosaženého stavu v této oblasti.

Které komplexní úkoly v oblasti přípravy velitelů a štábů považuje velení naší armády v nastávajícím výcvikovém roce za hlavní? První komplex úkolů se váže k začátku možného ozbrojeného střetnutí.

Před ozbrojenými silami naší ČSSR, tvořícími první strategický sled armád Varšavské smlouvy, stojí jako hlavní splnit spolehlivě úkoly na začátku války. Za situace, když jen v pásmu proti ČSSR může nepřítel při rozpoutání války konvenčními prostředky za prvních 24 hodin boje použít do 2000 letounových vzletů a v pozemních silách zasadit v prvním operačním sledu 2000 tanků a do 800 dělostřeleckých a minometných hlavních by situace na začátku války měla začně dynamický charakter s možností rychlých zvratů v situaci v taktickém

i operačním měřítku. Takové prudké zvraty by mohlo způsobit hromadné zasažení vrtulníkových formací a prostředků radioelektronické války nepřítele. Při rozpoutání raketové jaderné války by se situace stala nesrovnatelně složitější.

K tomu, abychom byli schopni reálně předvídat různé varianty činnosti nepřítele na začátku války a na základě toho hledat nejefektivnější způsoby naší činnosti, je nanejvýš důležité otázkám připravenosti velitelů a štábů — splnit spolehlivě úkoly na začátku války — věnovat soustavnou pozornost. Těmto otázkám v celém komplexu, včetně bojové a mobilizační pohotovosti, musíme věnovat ve výcvikové roce 1974—1975 prvořadou pozornost. Plnění těchto úkolů je nepředstavitelné bez hlubokého studia nepřátelských uskupení na Západoevropském válčišti, jejich možných způsobů použití při rozpoutání konvenční i jaderné války, bez studia zbraní a bojové techniky, kterými jsou tato uskupení vyzbrojena, bez znalosti způsobů použití zbraní a bojové techniky a jejich palebných a bojových možností a vedle toho i bez hlubokého studia politické, ekonomické a vojenské situace na tomto válčišti.

Při plnění čistě operačních a taktických úkolů na začátku války nemůžeme pouštět ze zřetele ani otázky spojené se zabezpečením plnění úkolů na teritoriu státu.

Celé území našeho státu je pod úhrozbou operačně taktických prostředků jaderného napadení, dislokovaných na Západoevropském válčišti a též pod úhrozbou taktického letectva. Proto kterýkoliv objekt na našem území může být zasažen nejen jadernými, ale i klasickými zbraněmi a kromě toho je tu ještě možnost použití vrtulníkových formací, aeromobilních formací, vzdušných výsadek a diverzních skupin.

Bez dobře fungujícího týlu žádná armáda nemůže existovat a plnit bojové úkoly. Proto v přípravě velitelů a štábů v souvislosti s řešením úkolů na začátku války je si třeba uvědomit, že naše ozbrojené síly by plnily jednak úkoly spolu se Sovětskou armádou a ostatními bratrskými armádami Varšavské smlouvy proti hlavním uskupením vojsk NATO a jednak na území státu proti letectvým útokům, proti vzdušným výsadekům, proti diverzním a průzkumným skupinám, ale i proti případným domácím zrádcům, při kterých by úzce spolupracovaly s orgány civilní obrany. Zvlášť v případě rozpoutání raketové jaderné války by se naše ozbrojené síly podíleli na likvidaci následků po jaderných úderech nepřítele na teritoriu. Přitom tato likvidace následků by byla nutná jednak k zabezpečení splnění operačních úkolů (manévr druhými sledy, zálohami, přesuny zásob, odsuny raněných apod.) a jednak pro pomoc při záchranných pracích na teritoriu.

Bratrská spolupráce našich ozbrojených sil a orgánů civilní obrany by tu našla konkrétní vyjádření projevu jednoty armády a lidu.

Tolik k prvnímu komplexu úkolů.

Druhý komplex úkolů vytyčených velením naší armády v oblasti přípravy velitelů a štábů pro výcvikový rok 1974—1975 se váže k další racionalizaci systému práce velitelů a štábů v poli, a to jak v období příprav operace a boje, tak i v období jejich vedení.

V období příprav operace a boje zdůrazňujeme úkoly souběžného plánování na všech stupních velení, přičemž vytyčujeme požadavek celý tento proces výrazně zkracovat. Ke zkracování procesu souběžného plánování doporučujeme promyšleněji využívat dostupnou výpočetní techniku, prostředky malé a střední mechanizace, formalizovanou dokumentaci, jakož i přehodnotit dosud používané metodiky práce velitelů a štábů a přizpůsobit je změněným podmínkám. Spolu

s tím je třeba řešit celý komplex úkolů spojených s organizační strukturou štábů, s jejich vybavením, se systémem vnitřních informací, se zvýšením odolnosti míst velení před účinky jaderných i konvenčních zbraní a s jejich přímou ochranou.

V období příprav operace a boje bude hrát významnou úlohu schopnost všech stupňů velení reálně předvídat možný vývoj boje a operace na základě znalostí zákonitostí ozbrojeného boje. Z hlediska takového předvídaní je důležité všestranně poznat a pochopit možný charakter ozbrojeného boje a místo jednotlivých operací a taktických bojů v něm. Při předvídaní vývoje operace a boje vedených s použitím klasických prostředků ničení nám úlohu usnadňuje osvojení si poznatků z druhé světové války. Proto představy a předvídaní v tomto směru se budou blížit s větší pravděpodobností k realitě. Z období druhé světové války tu existuje nahromaděná a zobecněná zkušenost, hlavně od slavné Sovětské armády, kterou chceme plně využít.

Složitější je to s předvídaním možného vývoje boje a operace při rozpoutání raketové jaderné války. Takováto válka zatím vedena nebyla. Máme tedy jen svoje představy o ní. Víme, že může být rozpoutána. Protože o takové válce nemáme k dispozici nahromaděné poznatky a zkušenosti milionových mas lidí [jak je to v případě 2. světové války], bude naše předvídaní méně blízko realitě. Abychom při něm nesklouzli jen k hodnocení vnějších příznaků, musíme vycházet z leninského požadavku o konkrétně historickém přístupu k analýze jevů a tím předcházet subjektivismu, anebo dogmatismu.

V období vedení operace a boje zdůrazňujeme úkol prakticky procvičovat ve velení celý rozsah oboustranného použití prostředků radioelektronického boje, procvičovat velení za silného rušení našich rádiových a radiotechnických prostředků nepřítelem. Dále zdokonalovat systém práce na VS, PVS a TVS, procvičovat přenášení velení při vyřazení VS na PVS. Hlavním místem velení se musí stát pohyblivé velitelské stanoviště na každém stupni velení. Na taktických stupních velení to budou velitelská stanoviště v obrněných transportérech, tankách a na stupni svazků a výše budou doplněny o odolná mobilní štábní pracoviště a případné vzdušné prvky velitelských stanovišť. Tuto pohyblivost VS nezdůrazňujeme nahodile. Hlavně poslední Izraelsko-arabský konflikt ukázal takovou zkušenost, že není možné dopustit zaostávání míst velení za bojovými sestavami v průběhu bojové činnosti, jinak to může způsobit úplné rozvrácení celého systému velení. Pohyblivá velitelská stanoviště proto musí být odolná proti účinkům konvenčních zbraní, aby se mohla směleji přiblížit k bojovým sestavám vojsk a s přehledem situace řídit jejich bojovou činnost.

Na splnění těchto úkolů má značný vliv sladění práce každého velitele se svým štábem. Tuto skutečnost si musí především uvědomit noví velitelé, kteří zatím důkladně neznají připravenost svého štábu k plnění úkolů v poli a které zároveň nezná na druhé straně jejich štáb. Proto i když se všeobecně uznává, že přípravu štábu na štábních nácvicích řídí náčelník štábu, je tu třeba zdůraznit, že celý systém štábních nácviků, jejich postupnou návaznost, obsahovou zaměřenost a hlavně stanovení termínů zvládnutí jednotlivých úkolů, by měl rozhodujícím způsobem ovlivnit velitel. Některé štábní nácviky by měl řídit sám velitel, aby se sám sladil se svým štábem, aby si prověřil jeho připravenost ke splnění úkolů, které stojí v této oblasti jako hlavní v plánu na výcvikový rok.

Požadavky, které klademe dnes na štáby pro práci v poli vyžadují, abychom je trvale sladili a zdokonalovali. Prakticky to vyžaduje každý měsíc uskutečnit jeden štábní nácvik minimálně. Metodická posloupnost při nich by měla

být taková, že se nejdříve sladují pro práci jednotlivé pracovní skupiny a oddělení daného stupně jako celku v terénu na polních pracovištích. Dále by mělo následovat sladění dvou stupňů štábů na společném štábním nácviku zaměřeném ke konkrétní přípravě na velitelsko-štábní cvičení v terénu s pojiťky a se značkovánými vojsky.

Hlavní úkoly vytyčené velením armády v oblasti přípravy velitelů a štábů ve výcvikovém roce 1974—1975 plně respektují požadavek připravovat se na splnění těch úkolů, které bude řešit v budoucí válce a zvláště, které bude třeba řešit v jejím začátku. Vycházejí z toho, že současné bojové prostředky mohou být s požadovaným efektem použity jen za předpokladu vysoké úrovně bojové pohotovosti orgánů velení všech stupňů, budou-li tyto připraveny a schopny řešit složité úkoly, které vyvstanou při rozpoutání konvenční války, anebo raketové jaderné války nepřitelem. Mezi hlavní úkoly, které budou velitelé a štáby řešit v možné válce, se bude řadit organizace průzkumu, hodnocení situace, plánování boje a operace, rychlé doručování úkolů podřízeným, promyšlená organizace boje a operace, udržování spolehlivého velení a nepřetržité součinnosti.

Úspěšně splnit tyto úkoly mohou velitelé a štáby jedině za předpokladu, že si osvojí potřebné operační a taktické znalosti důsledným nácvikem všech praktických činností při práci v poli, hlubokým pochopením charakteru a způsobů vedení soudobé operace a boje a schopností reálně předvídat pravděpodobný vývoj bojové činnosti.

VYTVÁŘENÍ ÚDERNÝCH USKUPENÍ V ÚTOČNÉ OPERACI

V článku uvádím některé teoretické úvahy o možnostech, zásadách a způsobech vytváření úderných uskupení při zahájení a v průběhu **útočné operace vševojskové armády**.

V soudobých podmínkách ozbrojeného zápasu můžeme zničit nepřítele jen dynamickou bojovou činností. V podmínkách vševojskové armády bude útočná operace hlavním druhem bojové činnosti pozemního vojska. Útočná operace vševojskové armády může být zahájena a může probíhat v podmínkách vedení ozbrojeného zápasu klasickými prostředky ničení, s postupným nebo náhlým použitím zbraní hromadného ničení. V této operaci bude trvat stále nebezpečí použití jaderných zbraní. Ozbrojený zápas může být také od samého začátku veden s oboustranným použitím jaderných zbraní. To jsou dvě základní navzájem odlišné kategorie zahájení a vedení války, které budou vytvářet i vzájemně odlišné podmínky, ve kterých budou vojska vést ozbrojený zápas.

Pro každou z těchto podmínek zahájení a vedení operace budou i úloha a místo vševojskových svazků odlišné. Bez použití jaderných zbraní hlavní úlohu při ničení nepřítele budou mít vševojskové svazky prvního sledu armády, které v součinnosti s dělostřelectvem, letectvem, výsadky i dalšími speciálními vojsky ponese hlavní tíhu bojové činnosti.

S použitím jaderných zbraní rozhodující úlohu při ničení nepřítele a jeho nejdůležitějších objektů budou mít jaderné zbraně. To ovšem neznamená, že vševojskové svazky ve vztahu k jaderným zbraním budou plnit druhořadý úkol, že význam vševojskových svazků klesne. Jen mistrné manévrování bojeschopnými vševojskovými svazky a útvary a jejich včasné zasazení do bojové činnosti bude pro úspěch v té či oné situaci rozhodující. V boji o iniciativu bude nutné předejít nepřítele a vytvořit převahu v silách a prostředcích v rozhodujících prostorech, na rozhodujících úsecích fronty a na rozhodujících směrech útoku v čase odpovídajícímu zámyslu velitele. Tomu odpovídá i současná palebná síla pozemních vojsk, jejich vyzbrojení moderními jadernými zbraněmi, značná nasycenost vojsk tanky a obrněnými transportéry, úplná motorizace i rozšířené možnosti průzkumu do značné hloubky sestavy nepřítele.

Předejít nepříteli, získat iniciativu a převahu sil na rozhodujících směrech bude vyžadovat, aby velitel a štáb armády, ale i velitel a štáby nižších stupňů měli vysoké znalosti teorie vedení ozbrojeného zápasu a mistrnou schopnost plánovat, zabezpečovat a vést vojskům.

V útočné operaci vševojskové armády vedení jak bez použití jaderných zbraní, tak i s jejich použitím bude úspěch operace rozhodujícím způsobem ovlivňovat včasný a účelný manévry vševojskových svazků. Tato skutečnost spolu se zámyslem použití jaderných zbraní musí tvořit základní myšlenku ideje rozhodnutí velitele armády, jak na začátku operace, tak i v jejím průběhu.

Volit směr hlavního úsilí armády znamená vytvořit na tomto směru rozhodující převahu nad nepřítelem v silách a prostředcích, k tomu soustředit údernou sílu z vševojskových svazků, raketových vojsk, dělostřelectva i ostatních druhů vojsk a vyjádřit na tomto směru úsilí letectvem. Soustřeďování sil a prostředků na rozhodujících směrech při zahájení a v průběhu operací pozemních vojsk není novým jevem při vedení operací. Jde o platné pravidlo známé z historie minulých válek a zejména z vedení útočných operací Rudé armády ve druhé světové válce. Zaváděním nových prostředků a modernizací a modifikací původních palebných a dopravních prostředků se zvyšuje rychlost palebné a bojové činnosti. Podstatně a u některých palebných a dopravních prostředků se s porovnáním s 2. světovou válkou zvýšila rychlost palby a manévru několika násobně. Do armád byly zavedeny nové palebné prostředky s velkou prostorovou účinností a mohutností palby. Výsledkem hromadného použití jaderných zbraní může dojít na obou bojujících stranách ke značné nebo úplné ztrátě bojeschopnosti celých útvarů i svazků a jednotek druhů vojsk. Rychlé zhodnocení situace a mistrný manévry s bojeschopnými jednotkami, jejich vyvádění z područních úseků fronty, z druhého sledu a jejich včasné zasazení na rozhodující směr bude základní podmínkou úspěchu i v nejsložitější situaci na frontě. Bojová činnost je dvoustrannou záležitostí. Obě strany se budou snažit o získání iniciativy a o vytvoření převahy v silách a prostředcích na rozhodujících směrech.

Tyto teoretické závěry známe již z historie minulých válek i z obecné teorie dvoustranných her. V soudobé válce a zejména ve válce vedené v podmínkách použití jaderných zbraní bude vytváření převahy v silách jako základní podmínka iniciativy a úspěchu podmíněna novými jevy. Jde především o fakt, že převaha v pozemních silách může být ve velmi krátké době na rozhodujícím směru snížena jadernými údery nepříteli. Tím může dojít ke ztrátě iniciativy a k vynucené činnosti pozemních vojsk. Jistěže v podmínkách vedení války s použitím jaderných zbraní se mohou vytvořit na obou bojujících stranách různé a velmi složité situace. Může dojít i k podstatnému snížení bojeschopnosti vojsk na několika úsecích fronty u prvosledových jednotek i u jednotek ve druhém sledu. K získání iniciativy bude nutné rychle uskupit bojeschopné síly na rozhodujícím směru, vytvořit údernou sílu — úderné uskupení a s ním vést rozhodnou bojovou činnost. To však neznamená, že úderná uskupení v útočné sestavě vševojskové armády budeme vytvářet jen ve složitých „zvláštních“ situacích. Úspěšně zahájit a vést útočnou operaci vševojskové armády v soudobých podmínkách znamená mít od začátku až do splnění cíle operace bojeschopné síly na rozhodujících směrech útoku.

Vytváření úderných uskupení je v převážné míře záležitostí vševojskových svazků, záloh speciálních vojsk a zásob materiálu. Zdůrazňuji, že v převážné míře, protože do úderných uskupení vchází i raketová vojska a letectvo, která

se rozmisťují a přemisťují tak, aby mohla optimálně zabezpečit úspěšnou bojovou činnost úderného uskupení. Jejich rozmístění má tedy přímý vztah k údernému uskupení.

Obecně lze charakterizovat **úderné uskupení jako účelné a cílevědomé uskupení pozemních vojsk** na rozhodujícím směru útočné operace.

V útočné operaci vševojskové armády budeme obvykle vytvářet úderné uskupení na směru hlavního úderu **nejméně ze dvou zesílených svazků** jak při zánájení operace, tak i v jejím průběhu.

V období přípravy útočné operace budeme je vytvářet především manévrem z hloubky státního území. V průběhu útočné operace budeme je tvořit:

- manévrem z hloubky sestavy armády, zasazováním druhých sledů a záloh,
- postupem svazků prvního sledu na sbíhavých směrech,
- manévrem podél fronty.

Úderná uskupení můžeme vytvářet ve třech základních způsobech:

- a) mimo dotyk s nepřítelem,
- b) v dotyku s nepřítelem,
- c) vzájemnou kombinací obou způsobů.

Typickým způsobem vytváření úderného uskupení mimo dotyk s nepřítelem bude na začátku války, jemuž předcházelo období postupného narůstání válečného nebezpečí.

Vyčleněné útvary a jednotky budou bránit státní hranici proti nenadálému napadení protivníka a hlavní síly armády zaujmou operační sestavu ve vzdálenosti 20—40 km od státní hranice. V této operační sestavě na směru hlavního úderu armády budou uskupena vojska úderného uskupení armády připravena vést rozhodnou bojovou činnost na směru hlavního úsilí armády. Nelze vyloučit, že i v průběhu armádní útočné operace může dojít k obdobné situaci, kdy armáda bude úderné uskupení vytvářet mimo dotyk s nepřítelem.

Je třeba vycházet z reálné situace, že úderné uskupení armády bude v průběhu plnění úkolů opotřebované, jeho bojeschopnost se bude v důsledku bojové činnosti nepřítele postupně snižovat. V podmínkách vedení války s použitím jaderných zbraní může dojít i k tomu, že skupinovými jadernými údery bude bojeschopnost úderného uskupení snížena natolik, že nebude schopné plnit své poslání. Tato situace může vzniknout již při zahájení operace a zvláště v průběhu pohraničního sražení. To znamená, že s cílem zvýšit stanovené tempo operace bude nutné vytvořit nové úderné uskupení z bojeschopných svazků. V podmínkách armádní útočné operace budeme toto úderné uskupení vytvářet přisunem bojeschopného svazku z druhého sledu armády, který spolu se svazkem prvního sledu vytvoří další úderné uskupení na původním směru hlavního úsilí. Takto vytvářené úderné uskupení můžeme charakterizovat jako „způsob vzájemné kombinace“ v dotyku a mimo dotyk.

Stejný způsob vytváření úderného uskupení můžeme volit i při změně hlavního úsilí armády tehdy, když původní úderné uskupení již nebude schopné plnit svůj úkol a pro rozvíjení útočné operace na jiném směru budou výhodnější podmínky.

Nebude jevem ojedinělým i vytváření úderného uskupení jen ze svazků, které jsou v dotyku s nepřítelem. Tato situace může vzniknout zejména při vedení války jen klasickými prostředky ničení, např. při průlomu pásma obrany nepřítele na stýcích dvou prvosledových svazků. V tomto případě půjde o manévr silami a prostředky v rámci svazků na užší pásma útoku. Při průlomu pásma obrany nepřítele musíme úderné uskupení vševojskových svazků zabezpečit vel-

kým počtem dělostřeleckých hlavních, požadovaným úsilím letectva i silami a prostředky ostatních druhů vojsk.

K vytváření úderného uskupení postupem svazků prvního sledu dojde např. v případě, kdy po odrážení a zastavení silného protiúderu uskupení nepřítele velitel armády rozhoduje dokončit zničení nepřítele údery svazků na obou křídlech armády a rozvíjet operaci na původním směru hlavního úsilí. Křídelní divize postupují na sbíhavých směrech ke směru hlavního úsilí armády, ve stanoveném prostoru svým postupem dokončí obklíčení nepřítele a ve vzájemné součinnosti zahájení rozvíjení operace jako úderné uskupení na směru hlavního úsilí armády.

Síla a složení úderných uskupení bude závislá nejen na síle a složení nepřítele, ale také na terénu a jiných podmínkách. Při překonávání horského a zalesněného terénu bude účelné vytvořit úderné uskupení na směru hlavního úsilí armády z motostřeleckých divizí, které by za přímé podpory letectva, dělostřelectva a tanků s taktickými výsady mohly rozhodujícími údery na směrech zničit nepřátelská uskupení, zmocnit se pohraničních přechodů a důležitých prostorů pro další rozvíjení operace na nepřátelském území. V terénu dostupném pro tanky zejména při rozvíjení operace v operační hloubce bude účelné vytvořit úderné uskupení z tankových svazků.

K vytváření úderných uskupení na začátku a v průběhu armádní útočné operace mohou uvést tuto variantu:

Vševojsková armáda má na začátku operace tři motostřelecké a dvě tankové divize a v noci na D 2 bude jí přisunuta další motostřelecká divize. Armáda v tomto složení včetně organických a dalších posilových prostředků druhů vojsk má splnit cíl operace za 7—8 dnů. BÚ za 2—3 dny.

Při zahájení útočné operace a v průběhu D 1 může mít v prvním sledu tři motostřelecké divize, z nichž dvě budou tvořit úderné uskupení na směru hlavního úsilí armády a ve druhém sledu budou dvě tankové divize (**viz schéma 1**).

V průběhu D 1 a v noci na D 2 při pohraničním střetném sražení se podaří 2. msd zničit protistojícího nepřítele a ovládnout výhodný prostor dostupný tankům na území nepřítele. Postup 1. msd bude zpomalován. S cílem vytvořit převahu sil na rozhodujícím směru bude účelné již v D 1 večer nebo D 2 ráno zasadit druhosledovou (4. td) a tím vytvořit nové úderné uskupení z 2. msd a 4. td. Při této variantě bude mít vševojsková armáda již v noci na D 2 a v průběhu D 2 v prvním sledu čtyři divize, z nichž dvě budou v úderném uskupení a ve druhém sledu 5. td a přidělenou 12. msd. Převaha sil a moment překvapení na rozhodujícím směru jsou vyjádřeny zasazením tankové divize. Tato skutečnost vytváří podmínky pro udržení iniciativy na rozhodujícím směru.

V průběhu D 2 vede nepřítel protiúder do boku úderného uskupení. Tímto protiúderem nepřítel vytvořil převahu v silách a proto je nucen 2. msd přejít do dočasné obrany. Současně s odrážením protiúderu nepřítele budeme nuceni vytvářet nové úderné uskupení a vyčlenit síly ke zničení protiúderného uskupení nepřítele. V dané situaci bude výhodné zasadit 5. td do levého boku protiúderného uskupení nepřítele a tím vytvořit podmínky k tvorbě úderného uskupení armády „postupem vojsk“ na sbíhavých směrech (**viz schéma 2**).

Postupem 4. td a 5. td vytvořit v noci na D 3 nebo v průběhu D 3 silné tankové uskupení na rozhodujícím směru útoku armády s nímž splnit BÚ armády a vytvořit výhodné podmínky k rozvíjení útočné operace armády. Z této situace je zřejmé, že při odrážení protiúderu nepřítele původní úderné uskupení „livem převahy sil nepřítele sláblo, ale vedením bojové činnosti současně jsme vytvá-

Schéma 1

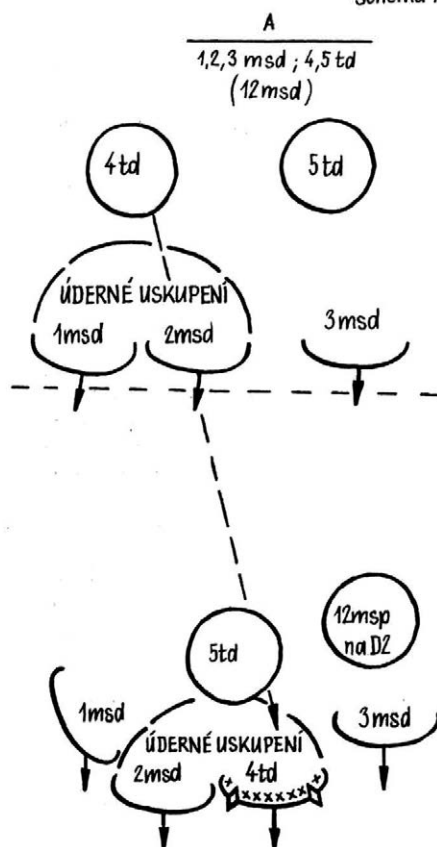
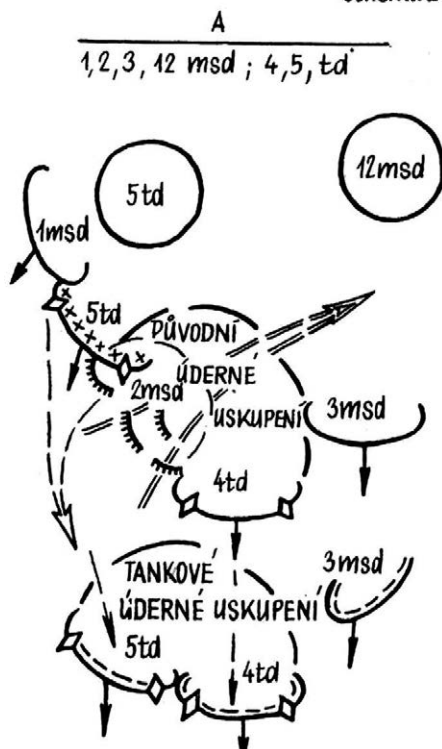

Schéma 2

feli nové silné tankové uskupení na rozhodujícím směru útoku. Převahou v silách jsme vytvořili na obou křídlech sestavy nepřátelského protiúderného uskupení v prostorech a na směrech útoku 5. td a 4. td. Spojením těchto divizí v průběhu bojové činnosti vzniklo tankové úderné uskupení na rozhodujícím směru. Tzn., že v této situaci by armáda splnila BÚ ke konci D 3 s úderným tankovým uskupením v prvním sledu a 3. msd na samotném směru. Jednotky 1. a 2. msd budou pokračovat v ničení nepřítele a 12. msd (přisunuto v D 2 večer) bude připravená při plnění DÚ armády k zesílení úderného uskupení nebo k zasazení na druhý směr útoku.

V této zjednodušené variantě zahájení a vedení útočné operace vševojskové armády nemohl jsem ukázat všechny způsoby vytváření úderných uskupení.

Problematika vytváření úderných uskupení na začátku i v průběhu armádní útočné operace je značně složitá, postihuje nejen otázky soustřeďování sil, ale také manévr vojsky, jejich přesuny na krátké i velké vzdálenosti k frontě a podél fronty, zasazování vojsk, otázky zabezpečení bojové činnosti vojsk, velení vojskům i další otázky.

Při komplexním řešení problematiky úderných uskupení vyvstávají především tyto otázky:

- jaký je vztah vojsk začleněných do úderného uskupení k ostatním svazkům a útvarům operační sestavy armády,
- jak organizovat a zabezpečovat velení vojskům v úderném uskupení, jak velet údernému uskupení,
- jak materiálně a technicky vojska v úderném uskupení zabezpečovat i další otázky.

Úderné uskupení v útočné operaci není v operační sestavě armády „autonomní“ prvek. Úderné uskupení je předurčeno k tomu, aby v dané situaci na rozhodujícím směru svou silou vytvořilo převahu nad nepřítelem s cílem získat iniciativu na frontě a splnit stanovený úkol. Ve vztahu k ostatním útvarům a svazkům v operační sestavě armády musíme vševojskové svazky úderného uskupení přednostně zabezpečit posilovými prostředky a materiálně technicky plně vybavit.

Názory na otázky velení úderným uskupením se různí. Jsem toho názoru, že pro úderné uskupení nelze vytvářet „zvláštní“ spojovací systém. Velení údernému uskupení vzhledem ke svému poslání musí zabezpečovat přímo velitelské stanoviště armády proto, že úderné uskupení plní v rámci útočné operace armády rozhodující úkol. Svěřovat velení úderného uskupení předem stanovenému velitelskému stanovišti by mělo být krajní výjimkou.

Existence jaderných zbraní a stále nebezpečí jejich použití vtiskují soudobé operaci vševojskové armády nové charakteristické rysy. V daleko větší míře než dříve nabude bojová činnost vševojskových svazků a útvarů vysoké manévrovosti a rozhodného úsilí velitelů a štábů ke splnění cíle operace. Na směru hlavního úsilí bude nutné soustřeďovat maximální množství palebných prostředků a vytvářet na nich bojová uskupení z vševojskových svazků s nejvyšší bojeschopností, zatím co na jiných směrech bude uskupení sil a prostředků, které budou nezbytně potřebné ke splnění stanovených úkolů.

Je prokazatelné, že v podmínkách používání jaderných zbraní se budou tyto nové charakteristické rysy projevovat daleko zřetelněji a intenzivněji, než tomu bude v podmínkách vedení bojové činnosti jen s klasickými prostředky ničení. V těchto podmínkách značně poklesnou možnosti k ničení nepřítele. K získání potřebné palebné převahy a převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem bude nutný častější přísun a manévr druhými sledy na rozhodující směry a vytvářet úderná uskupení tak, aby nedocházelo ke zbytečnému hromadění sil a prostředků. Úspěch a účinnost manévru bude záviset na rychlosti a překvapení. Čím rychleji a překvapivěji bude manévr uskutečněn, tím bude dávat větší předpoklady k předstihnutí nepřítele v protipatřících.

Operační souhrnné hlášení teritoriálních štábů

Rostoucí složitost řízení státu za války si vynucuje vytvoření jednotného informačního systému, který zaručí, aby každý řídicí stupeň dostával pouze takové informace, které ke svému rozhodovacímu procesu potřebuje. Tyto informace mají nadřazené stupně rychle orientovat o stavu, kladech, záporech, potřebách i tendencích vývoje situace a umožnit vidět situaci v širších souvislostech. Kvalita informací, úroveň jejich zpracování, evidování a vyhodnocování podmiňuje i úroveň řízení na všech stupních.

Význam a úloha zápolů v soudobé válce zvyšuje i význam a úlohu teritoriálních vojenských štábů, které budou na všech stupních důležitým článkem v celém systému řízení státu za války. Objektivně narůstající tlak soudobých požadavků na zkvalitňování organizačnické a řídicí práce i nutnost řešit hlavně na vyšších stupních rozhodující otázky vyžaduje, abychom věnovali velkou pozornost všem hlášením, tedy i lhůtním hlášením.

Praxe však ukazuje, že se při plnění tohoto úkolu u teritoriálních štábů vyskytuje řada nedostatků, hlavně v přípravě podkladů, při vlastním zpracování a předávání lhůtních hlášení nadřazeným stupňům. Tato hlášení přicházejí nejen opožděně, ale ani jejich obsah neodpovídá soudobým požadavkům. Nerespektují zásadu, aby nadřazený řídicí stupeň dostával jen takové informace, které jsou pro jeho rozhodování nezbytné. Obsah lhůtních hlášení teritoriálních štábů nedává vyčerpávající obraz o situaci na teritoriu. Zpracovatelé souhrnných hlášení neberou v úvahu nový způsob řízení na teritoriu za války.

Nejdůležitější úlohu z lhůtních hlášení hrají stále jak u polních, tak i teritoriál-

ních štábů **souhrnná hlášení**. V článku se zaměřím jen na jednu část souhrnných hlášení, tj. na **operační souhrnné hlášení** teritoriálních štábů s důrazem na jeho obsahovou stránku.

Operační souhrnné hlášení teritoriálního štábu je pravidelné denní hlášení, které předkládáme ve stanovených lhůtách nadřazeným stupňům velení a musí dávat jasný obraz o situaci na teritoriu příslušného stupně řízení k určené době. Jeho složení by mělo být na všech stupních přibližně stejné, abychom mohli rychle zpracovat hlášení pro další nadřazený stupeň.

Zkušenosti ze cvičení teritoriálních štábů ukazují, že obsah operačních souhrnných hlášení teritoriálních štábů šablonovitě přebírají z dokumentace polních štábů. Pokud jsou dílčí pokusy řešit v obsahu těchto hlášení některé nové požadavky na informace teritoriálních štábů, není tato snaha korunována úspěchem, neboť jde většinou o málo kvalitní informace, které nadřazený stupeň velení může využít jen v omezené míře.

Hlavním nedostatkem operačních souhrnných hlášení teritoriálních štábů je, že nedávají souhrnný přehled o vojenskopolitické situaci na teritoriu, o lidských a materiálových zdrojích, o možnostech pomoci polním vojskům, o situaci obyvatelstva, dopravní situaci na teritoriu, o opravárenských možnostech apod. V grafické části operačního souhrnného hlášení chybí řada údajů jako např. prostory evakuace obyvatelstva, prostory dočasně rozvinutých překládkových prostorů, prostory náhradních přemostění, prostory nebo úseky zničené železniční a silniční sítě, objížďky těchto prostorů nebo úseků a další údaje.

Z toho co jsem uvedl vyplývá, že operační souhrnné hlášení teritoriálních štábů nebude jednoduché. Proto je musíme zpracovat velmi pečlivě a svědomitě. Zpracovatelům by měla být naprosto jasná obsahová stránka. To bude vyžadovat, aby teritoriální štáby měly předem připravené jednoduché tiskopisy (nejlépe formalizované) a promyšlený systém (metodiku) jeho zpracování. Mnohé údaje si budou ještě ověřovat i telefonicky těsně před zpracováním dokumentu. Tento požadavek vyplývá z toho, že jednotlivé stupně teritoriálních štábů budou hlášení zpracovávat v jiné době. Tak např. KVS může hlásit situaci k 18,00 hodině do 20,00 hodin štábu vojenského okruhu a ten do 24,00 hodin ministerstvu národní obrany.

Již tento příklad ukazuje na značný časový rozdíl od zpracování do doby doručení informace na nadřazený stupeň. Proto povinnost ověřovat si některé důležité údaje u podřízeného stupně bude přímo nutná. Tato zásada se již plně vžíla a uplatňuje se u polních štábů.

Pominu tedy v dalším formální stránku a zaměřím se na obsahovou stránku operačních souhrnných hlášení teritoriálních štábů. Nebude jistě těžké, abychom obsah operačního souhrnného hlášení rozpracovali jako formalizovaný dokument.

Jako příklad uvádím možný obsah operačního souhrnného hlášení teritoriálního štábu vojenského okruhu, které se může skládat ze dvou částí, a to z textové a grafické a z řady příloh.

Textová část operačního souhrnného hlášení může mít z hlediska soudobých požadavků na informaci o situaci na teritoriu tento obsah:

1. Vojenskopolitická a ekonomická situace na teritoriu

Získání podkladů a vlastního zpracování této části operačního souhrnného hlášení budeme věnovat největší péči, neboť zde musíme jasně ukázat charakteristiku celkové situace na teritoriu, která by nadřazenému stupni měla dát jasný obraz o hlavních problémech na teritoriu a o tom, zda a jak jsou řídicí orgány toho stupně, který hlášení podává, schopny ji zvládnout a jak tato situace bude ovlivňovat i celkovou situaci na teritoriu dalšího řídicího stupně. Na zpracování této části informace by se měli podílet hlavní funkcionáři.

Obsah hodnocení vojenskopolitické a ekonomické situace bude závislý na stupni, který je bude zpracovávat. Tak např. štáb vojenského okruhu musí podat obšírnou charakteristiku vojenskopolitické a

ekonomické situace. Řadu informací musí získávat i od republikových orgánů státní správy, štábu Civilní obrany a dalších orgánů státní správy. Zvláštní pozornost musí věnovat vyhodnocení situace po hromadném jaderném úderu. Závěry z této situace musí nadřazenému stupni ukázat nejen situaci po těchto úderech, ale dát věrohodné představy i o lidských a materiálových zdrojích na teritoriu, které můžeme využít jak pro potřeby ozbrojených sil, tak i pro ekonomický život teritoria. Tento bod operačního souhrnného hlášení může obsahovat:

- hodnocení situace nepřítele na teritoriu, možný vývin na příští den;

- hodnocení vlivu bojové činnosti nepřítele na plnění úkolů obrany a ochrany teritoria;

- závěry z vyhodnocení situace po jaderných úderech nepřítele, jaká opatření byla udělena k likvidaci následků nebo jaká další opatření plánujeme, jak radiální situace ovlivní činnost na teritoriu;

- hodnocení situace na teritoriu z hlediska, jak napomáhá nebo zhoršuje činnost vojsk; které plánované úkoly ve prospěch polních vojsk nemůžeme plnit a jejich příčiny;

- morální stav obyvatelstva na teritoriu, jaké nezdravé nálady se projevují a jak jim čelíme, vliv morálního politického stavu obyvatelstva na vojska;

- ztráty civilního obyvatelstva na teritoriu a problémy s tím spojené pro ekonomický život na teritoriu, závěry pro další doplňování ozbrojených sil;

- průběh evakuace obyvatelstva a její vliv na plnění vojenských úkolů na teritoriu;

- stav v důležitých zbrojních závodech nebo i v dalších závodech, které zabezpečují vojenské dodávky ozbrojeným silám, které byly zničeny, které jen poškozeny a které zůstaly nepoškozeny. Jaká opatření je třeba komplexně přijmout k řešení této situace;

- energetická situace na teritoriu;

- hlavní opatření, která přijal příslušný stupeň Rady obrany k řešení situace na teritoriu.

2. Hodnocení situace vlastních vojsk na teritoriu

Tento bod hlášení má nadřazenému stupni ukázat situaci nejen u vlastních vojsk, ale i problémy, jaké daná situace na teritoriu přináší nebo přinese pro teritorium z hlediska dalšího zabezpečování úkolů ve prospěch polních vojsk i úkolů k řešení obrany a ochrany teritoria ve vojenské oblasti.

Tento bod hlášení může obsahovat:

- situaci teritoriálních svazků, útvarů a zařízení, jejich ztráty a bojeschopnost, materiální, zdravotnické a technické zabezpečení;
- hlavní úkoly, které teritoriální svazky a útvary plní a které volné síly jsou k dispozici;
- průběh mobilizace za uplynulý den, potíže při mobilizaci, stav stmelení zmobilizovaných svazků, útvarů a zařízení, morální stav záloh, stav organizovaných záloh;
- zabezpečení ochrany státní hranice, objektů zvláštní důležitosti a ostatních důležitých objektů na teritoriu;
- prostory velkých požárů na teritoriu a opatření k jejich likvidaci;
- situace teritoriálních štábů.

3. Operační zabezpečení teritoria

V této části hlášení musíme jasně ukázat stav operační přípravy státního území, zvláště situace v dopravě, stav skladů PHM a produktovodů a přijatá opatření k obnově poškozených nebo zničených zařízení.

Tato část může obsahovat:

- stav silnic na teritoriu, zničené nebo poškozené prostory nebo úseky, rozsah zničení nebo poškození, předpokládaná doba jejich obnovy, objížďky, pořádkové zabezpečení;
- stav železnic na teritoriu, zničené nebo poškozené tahy, doba jejich obnovy, objížďky;
- změny v rozvinutí etapních stanic;
- náhradní přemostění přes vodní toky — silniční i železniční;
- dočasné překládkové prostory, doba jejich rozvinutí, kapacita, síly a prostředky k jejich obsluze, VS správců dočasných překládkových prostorů;
- stav skladů PHM a produktovodů, opatření k obnově poškozených nebo zničených zařízení;
- stav přehrad na teritoriu, které přehrahy byly poškozeny nebo zničeny, vliv zatopených prostorů na činnost vojsk;
- stav zdrojů pitné vody;
- stav brodů přes vodní překážky;
- která sběrná střediska krve byla zničena a která můžeme znovu rozvinout.

4. Stav řízení, velení a spojení na teritoriu

V této stati musíme jasně ukázat, jak je zabezpečeno řízení a velení na teritoriu a možnosti spojení za vyřazené spojovací objekty.

Tento bod hlášení může obsahovat:

- jak byl narušen systém velení na teritoriu a systém teritoriální radiální hlášené sítě;
- zhodnocení plnění součinnostních úkolů se štáby Civilní obrany, Lidových milic a resorty státní správy;
- stav velitelského spojení, které spojovací uzly nebo další důležité spojovací objekty byly zničeny nebo poškozeny, stav součinnostního spojení, jak je zabezpečeno oklikové spojení, do kdy bude poškozené spojení obnoveno;
- místa velení teritoriálních štábů (o dva stupně níže), pracoviště Rad obrany a resortů státní správy (nebo jen změny).

5. Hlášení o splnění nařízených úkolů

Zde by bylo třeba zhodnotit nejen stav splnění nařízených úkolů, ale také úkoly, které jsme nemohli splnit a proč.

Tento bod může obsahovat:

- jak jsme splnili úkoly nadřízeného štábu, které úkoly jsme nesplnili a proč;
- jak jsme splnili úkoly uložené usnesením příslušného stupně Rady obrany.

6. Rohodnutí na příští den

Obsah rozhodnutí závisí na úkolech, které vyplývají ze situace na teritoriu, z úkolů, uložených nadřízeným štábem a příslušným stupněm Rady obrany.

Může obsahovat:

- úkoly teritoriálního štábu a zámysl jejich plnění;
- způsob likvidace následků jaderných úderů, chemického, biologického zamoření, výsadek apod. na území teritoria;
- úkoly teritoriálních svazků a útvarů;
- upřesnění mobilizačního úkolu;
- upřesnění úkolů k zabezpečení bojové činnosti na teritoriu;
- úkoly týlového, technického a zdravotnického zabezpečení na teritoriu.

7. Požadavky na nadřízený štáb

Zde vyjádříme nejen požadavky na nadřízený štáb, ale i požadavky na resorty státní správy, které se na příslušném stupni nepodařilo vyřešit a nebo tyto orgány nejsou k řešení kompetentní.

V grafické části operačního souhrnného hlášení by neměly chybět tyto údaje:

- linie fronty polních vojsk a nepříteli (pokud probíhá na teritoriu);
- prostory shozu nepřátelských výsadek, doba shozu, jejich síla a kdo je likviduje;

— epicentra jaderných úderů, doba jejich výbuchu, druh a kilotonáž;

— zamořené prostory radioaktivitou, otravnými látkami a biologickými prostředky, MSO ve prospěch vojsk i teritoria;

— situace teritoriálních vojsk s místy velení;

— prostory evakuace civilního obyvatelstva s uvedením počtu osob v těchto prostorech;

— prostory dočasně rozvinutých překládkových prostorů, místa velení, nakládací a vykládací stanice a jejich kapacita;

— prostory (úseky) zničené dopravní sítě, vyznačení objízdek, úseky poškozených produktovodů apod.;

— náhradní přemostění (silniční i železniční), druh a únosnost;

— neprůchodné prostory po záplavových vlnách zničených přehrad, velkých rybníků a prostory velkých požárů;

— další údaje podle konkrétní situace;

— místa velení o dva stupně níž.

Jako přílohy k operačnímu souhrnnému hlášení vojenského okruhu mohou být:

1. Výkaz počtů osob a bojové techniky teritoriálních štábů a vojsk.

2. Přehled ozáření teritoriálních štábů a vojsk.

3. Přehled o jaderných úderech nepříteli, jejich účinky na vojska a obyvatelstvo.

4. Samostatné části souhrnných hlášení: politická, kádrová, PVO, chemická, železniční, spojovací, výzbrojní, dělostřelecká, týlová, technická a topografická.

Pro rozpracování návrhu možného obsahu operačního souhrnného hlášení jsem záměrně volil stupeň vojenského okruhu. Jsem toho názoru, že obsah operačního souhrnného hlášení tohoto stupně řízení by měl tvořit základ pro rozpracování operačních souhrnných hlášení nižších teritoriálních vojenských štábů (KVS, KSVD i dalších nižších stupňů). Je pochopitelné, že obsah operačních souhrnných hlášení těchto stupňů řízení bude užší a bude obsahovat jen ty údaje, které bude mít příslušný stupeň k dispozici. Rozpracování obsahu těchto hlášení by se mělo stát úkolem pracovníků těchto teritoriálních vojenských štábů.

V závěru svého článku bych chtěl zdůraznit, že jedním z důležitých úkolů teritoriálních štábů všech stupňů je shromažďování informací, jejich vyhodnocování, třídění a předávání potřebných údajů nadřízenému stupni. K tomu je potřebné upravit informační systém. Dílčí důležitou částí tohoto informačního systému je operační souhrnné hlášení a ostatní souhrnné hlášení.

Operační souhrnné hlášení teritoriálních štábů budou mít oproti obdobným hlášením polních štábů některé zvláštnosti. Tyto zvláštnosti vyplývají z místa a úlohy teritoria za války. Proto by v operačních souhrnných hlášeních teritoriálních štábů měly převládat informace hlavně o vojenskopolitické, ekonomické situaci, o přípravě státního území a o možnostech teritoria pro zabezpečování potřeb polních vojsk i obyvatelstva.

Aby se souhrnné operační hlášení teritoriálních štábů stala tím dokumentem, který by v celém informačním systému hrál důležitou úlohu, je třeba zlepšit jejich obsahovou stránku. Souhrnné hlášení teritoriálních štábů mají poskytovat širší informace o situaci na teritoriu. Jejich zpracování má být tvořivou prací celého kolektivu příslušného stupně teritoriálních štábů a mají se na něm podílet osobně hlavní funkcionáři. Pouze kolektivní zpracování za řízení hlavních funkcionářů umožní, alychom ze širokého toku informací vybrali jen ty nejpodstatnější, které bude nadřízený stupeň potřebovat pro své rozhodnutí.

Zbavit souhrnné hlášení teritoriálních štábů určité šablonovitosti s obdobným dokumentem polních štábů, zkvalitnit jejich obsah a naučit se v nich hodnotit situaci ze širších politických, vojenských i ekonomických pohledů, to by měl být jeden z úkolů pro přípravu teritoriálních štábů všech stupňů.

Návrh operačního souhrnného hlášení může pochopitelně doznat i změny, neboť některé údaje tohoto hlášení můžeme zahrnout do odborných příloh k tomuto hlášení. Zpracování obsahu těchto odborných příloh vyžaduje širší součinnost s příslušnými funkčními složkami a podstatně by rozšířilo rozsah tohoto článku. Rozpracování tohoto úkolu čeká na příslušné funkční nebo výzkumné pracovníky.

Praktické řešení otázek operačního souhrnného hlášení můžeme vidět nejen ve formalizaci dokumentu, ale i v reprodukční a přenosné technice. Vyřešením těchto otázek může pochopitelně dojít k úpravám jednotlivých částí operačního souhrnného hlášení. V žádném případě by to nemělo jít na úkor obsahu a nemělo by dojít k prodlužování časových norem jak při zpracování hlášení, tak i při předávání nadřízenému stupni, i když půjde o objemnější dokument (řadově několik desítek stran).

Svým článkem chci reagovat na současnou situaci a přispět tak ke konkrétnímu řešení obsahu operačního souhrnného hlášení teritoriálních štábů.

Zkušenosti z přesunu tankového svazku

Přesun vojsk a jeho zabezpečení vhodně organizovaným spojením je rozhodující pro nepřetržité velení a tím i pro splnění bojového úkolu vojsk.

V článku se chci zmínit o některých zkušenostech, které jsme získali z organizace a zabezpečení spojení při přesunu tankového svazku. Rozeberu dva základní druhy přesunu a to:

1. Přesun tankového svazku jako druhého sledu armády, nebo zálohy frontu z prostoru soustředění do vyčkávacího prostoru před jejím zasazením;

2. Přesun tankového svazku z vyčkávacího prostoru do prostoru zasazení.

Vycházím přitom z předpokladu, že nejsou plně rozvinuty orgány pořádkové služby nadřazených stupňů velení (armády, frontu) ani teritoriální pořádková služba.

Současně poukážu na některé rozdíly mezi uvedenými přesuny, které mají vliv na velení a spojení.

Velká rozdílnost je v délce přesunu. Vzdálenost z prostoru soustředění do vyčkávacího prostoru se zpravidla pohybuje na hranici denního přesunu a může dosahovat i 250–300 km.

Vzdálenost z vyčkávacího prostoru do prostoru zasazení se pohybuje kolem 60 km a někdy i více. Z dosavadních praktických cvičení se vzdálenost pohybovala na úrovni 110 km (ne více jak 120 km).

Rozdílnost je i v počtu přidělených pochodových os. V prvním případě šlo o dvě pochodové osy, v druhém případě o tři pochodové osy a ještě jednu až dvě pomocné osy.

Uspořádání sestavy svazku pro přesun bylo též rozdílné. Z toho vyplynulo rozdílné rozložení spojovacích sil a prostředků na jednotlivé prvky velení.

Při přesunu z prostoru soustředění do vyčkávacího prostoru jsme vytvářeli spojovací soustavu svazku postupným způsobem, v časových relacích se snahou pokrýt co největší pásmo přesunu divize. Došlo tak prakticky k plnému zasazení spojovacích prostředků mimo zálohy spojovacích sil.

Při přesunu z vyčkávacího prostoru do prostoru zasazení jsme zachovávali co největší množství spojovacích sil a prostředků pro zasazení a vedení útočného boje.

Tyto rozdíly mají i svůj vliv na uspořádání míst velení, na jejich rozložení v pásmu přesunu a na složení prvků spojovací soustavy.

1. Přesun tankového svazku z prostoru soustředění do vyčkávacího prostoru

Velení jsme vždy organizovali ze tří míst:

a) z velitelského stanoviště v prostoru soustředění pro řízení přesunu do čáry výchozích míst;

b) z pomocného velitelského stanoviště pro řízení přesunu od čáry výchozích míst do čáry rozchodišť útvarů;

c) z velitelského stanoviště ve vyčkávacím prostoru od čáry rozchodišť do zaujetí sestavy ve vyčkávacím prostoru.

Při organizaci velení a spojení jsme vycházeli z těchto zásad:

a) organizace velení a spojení z velitelského stanoviště v prostoru soustředění

Odtud jsme řídili vyvádění vojsk svazku na osy přesunu. Pro velení a spojení při vyvádění svazku v tomto prostoru (který jsme nazývali pořádkový prostor 1) jsme zajišťovali z velitelského stanoviště spojení s těmito prvky velení:

— s nadřízeným štábem linkovým nebo radioreleovým pojítkem,

— s vlastním přesunujícím se štábem svazu a podřízenými útvary v rádiové síti VKV pořádkové a regulační služby,

— s pomocným velitelským stanovištěm pro řízení přesunu buď přímo nebo přes nadřízený štáb linkovým nebo radioreleovým pojítkem, případně v rádiové síti VKV pořádkové a regulační služby,

— s výchozími místy na osách linkovým pojítkem nebo VKV spoji,

— s kontrolními stanovišti obsazenými funkcionáři svazku umístěnými v prostoru do čáry výchozích míst, které z hlediska teritoria a sestavy divize byly důležité pro začlenění útvarů do určených proudů podle rozhodnutí velitele svazku v rádiové síti VKV pořádkového prostoru 1.

Skupina, která velení a spojení v tomto prostoru zabezpečovala měla toto složení:

— velitel skupiny — náčelník operačního oddělení a důstojníci oper., tech., org., kádr., fin., pol., a spoj. oddělení (nebo příslušník spojovacího praporu),

— ze spojovacích pojítek pro zabezpečení spojení jsme vyčleňovali 1krát SUD-1-1 s doprovodem, 1krát RDM 12, 1krát R 3AT a 6krát R 105.

Pro spojení s výchozími místy a kontrolními stanovišti v tomto pořádkovém prostoru jsme používali kombinaci linkového spojení (pokud je zabezpečila Správa pošt a telekomunikací) a rádiového spojení VKV.

Všechny zprávy z těchto stanovišť se soustřeďovaly na velitelském stanovišti svazku ve shromaždišti u velitele vyčleněné skupiny tj. u náčelníka operačního oddělení.

Celý štáb svazku jsme v plánované době vyvedli na osu a na velitelském stanovišti zůstala pouze skupina ve složení: náčelník operačního oddělení, důstojník spojovacího oddělení a důstojník organizačního oddělení. Ostatní příslušníci této vyčleněné skupiny byli na stanovených místech na čáře výchozích a kontrolních stanovištích, odkud měli zabezpečeno spojení s náčelníkem operačního oddělení v rádiové síti pořádkového prostoru 1. Celá určená skupina zůstala na svých stanovištích dokud nedostala povolení k ukončení práce od nadřízeného štábu nebo od pomocného velitelského stanoviště.

b) Organizace velení a spojení z pomocného velitelského stanoviště.

Na pomocném velitelském stanovišti byl zpravidla zástupce velitele svazku a důstojníci oper., spoj., chem., žen., PVO, týl., tech., děl., a PO oddělení.

Pro jeho zabezpečení jsme používali spojovacích prostředků určených pro před-sunuté velitelské stanoviště svazku. Dále na pomocném velitelském stanovišti byla soustředěna nejméně dvě vozidla Gaz, motospojky a po jednom vrtulníku Mi-1 a Mi-4 jako pohyblivá pojítka. Přitom vrtulníky byly po stránce anténního systému s využitím tankových kulek připraveny pako pohyblivé retranslační místa pro VKV spojení.

Umístění pomocného velitelského stanoviště zpravidla pevně stanovil rozkazem nadřízený štáb, který řídil přesun a do tohoto místa zajišťoval linkové nebo radioreleové spojení. Jeho stanoviště bylo na některé regulační čáře, zhruba na poloviční vzdálenosti mezi prostorem soustředění a vyčkávacím prostorem.

Vycházeli jsme vždy ze zásady, že pomocné velitelské stanoviště musí řešit především tyto úkoly:

— zabezpečit plynulost přesunu od čáry výchozích míst do čáry rozchodišť útvarů,

— informovat nadřízeného o průběhu přesunu, být připraveno převzít změnu úkolu, zpracovat jej a prosadit u podřízených, převzít jakékoli informace o činnosti nepřítelů a situaci na frontě,

— varovat vojska a informovat je o radiacní, chemické a vzdušné situaci.

Proto jsme z pomocného velitelského stanoviště organizovali spojení takto:

— s nadřízeným štábem linkové nebo radioreleové a rádiové na příjmu,

— varovně a informační spoje od nadřízeného i k podřízeným,

— s přesunujícím se štábem svazku a podřízenými útvary rádiové, ve velitelských sítích na příjmu a VKV spojení v rádiové síti pořádkové a regulační služby,

— s jednotlivými kontrolními místy na regulačních čarách, nebo určených prostorech linkovým spojením a v rádiové síti VKV pořádkové a regulační službv.

— s novým velitelským stanovištěm ve vyčkávacím prostoru zpravidla přes nadřízený štáb po linkovém nebo radioreleovém spoji, nebo v rádiové síti VKV pořádkové služby.

c) Organizace velení a spojení velitelského stanoviště ve vyčkávacím prostoru.

Hlavním jeho úkolem je zabezpečit velení a spojení při zaujímání vyčkávacího prostoru (tento prostor jsme nazývali pořádkový prostor 2).

Na velitelském stanovišti byl zpravidla zástupce náčelníka operačního oddělení, důstojníci spoj., zprav., žen., oddělení a správce štábu včetně rekognoskační skupiny.

Velitelské stanoviště ve vyčkávacím prostoru mělo tyto spojovací prostředky: SUD-1-1, 1krát R 3AT, 4krát R 105, 1krát RDM 12, 1krát K 12 a radioreléové prostředky pro spojení mezi velitelským stanovištěm a týlovým velitelským stanovištěm svazku a s podřízenými útvary.

Velitelské stanoviště zabezpečovalo spojení:

- s nadřízeným štábem linkovým nebo radioreléovým spojením a na příjmu v rádiových sítích,

- s vlastním přesunujícím se štábem a přesunujícími se útvary ve velitelských sítích na příjmu a v rádiové síti pořádkové a regulační služby,

- s pomocným velitelským stanovištěm pro řízení přesunu buď přímo, nebo přes štáb nadřízeného a v rádiové síti VKV pořádkové a regulační služby,

- s kontrolními propouštěcími místy v prostorech rozchodišť na osách přesunu, nebo jinými kontrolními stanovišti v rádiové síti pořádkového prostoru 2,

- radioreléové spojení s předpokládaným stanovištěm týlového velitelského stanoviště štábu svazku a rekognoskačními skupinami podřízených útvarů.

Při zabezpečení velení a spojení ze všech uvedených velitelských stanovišť jsme vždy vycházeli z určitých předpokladů, které bylo třeba dodržet a jež ve svém rozsahu vytváří optimální podmínky pro velení a spojení:

- šlo především o včasnost vyslání spojovacích prostředků a sil pro pomocné velitelské stanoviště a nové velitelské stanoviště ve vyčkávacím prostoru. Tyto jsme odesílali zpravidla společně s určenými funkcionáři 5—6 hodin před zahájením přesunu. Přitom můžeme vytvořit podmín-

ky, abychom do stanovených míst přepravili příslušný štáb pomocí vrtulníků;

- funkcionáře štábu svazku, které jsme vyslali na kontrolní stanoviště, jsme z hlediska velení a spojení poučili o systému a způsobu předávání zpráv a pro plnění úkolů vybavili tabulkou přesunu s náčrtkem spojení;

- těžiště spojení při přesunu bylo na pomocném velitelském stanovišti, které zabezpečilo styk s nadřízeným, pronikání úkolů k podřízeným a informovalo vlastní štáb o situaci. Jakékoli zprávy procházely tímto místem velení. Na spojení s pomocným velitelským stanovištěm byla vázána i retranslační místa pro VKV spojení rozložená na terénních dominantách v pásmu přesunu a přes ně pak VKV spojení s kontrolními propouštěcími místy a kontrolními stanovišti;

- rádiové sítě pro velení zůstaly po dobu přesunu na příjmu, rádiové sítě VKV pro řízení přesunu, pořádkové a regulační služby pracovaly pomocí signálů s příslušným omezeným režimem provozu a při zachování zásad utajení;

- pokud jde o úlohu velitele a náčelníka štábu svazku bylo nejvhodnější, když velitel po vydání rozkazu pro přesun se přemístil vrtulníkem na pomocné velitelské stanoviště a z tohoto místa řídil přesun. Jeho osobní rádiovou stanicí R 4AT jsme včas odesílali na pomocné velitelské stanoviště. Někdy se velitel s určenou skupinou přesunoval zrychleným přesunem po jedné ose a během přesunu jsme ho informovali o přesunu svazku. Vlastním spojením se velitel za tohoto přesunu vázal na pomocné velitelské stanoviště. Náčelník štábu divize se svojí R 4AT se přesunoval v sestavě přesunujícího velitelského stanoviště.

2. Přesun tankového svazku z vyčkávacího prostoru do prostoru zasazení

Velení při tomto přesunu jsme organizovali takto:

- a) z velitelského stanoviště svazku ve vyčkávacím prostoru do čáry výchozích míst,

- b) z velitelského stanoviště svazku v prostoru zasazení od čáry výchozích míst do čáry rozchodišť do praporečnických proudů,

- c) z předsunutého velitelského stanoviště v prostoru zasazení od čáry rozchodišť do praporečnických proudů do zasazení.

Při organizaci velení a spojení jsme vycházeli z těchto zásad:

- a) Organizace velení a spojení z velitelského stanoviště ve vyčkávacím prostoru.

Z tohoto velitelského stanoviště jsme řídili vyvádění svazku na stanovené osy přesunu v sestavě podle rozhodnutí velitele svazku pro zasazení tankového svazku.

Při plnění tohoto úkolu jsme zajišťovali spojení s těmito prvky velení:

- s nadřízeným štábem linkovým nebo radioreléovým pojítkem,

- s vlastním přesunujícím se štábem svazku a podřízenými útvary v rádiové síti VKV pořádkové a regulační služby,

- s vyčleněnou skupinou na velitelském stanovišti štábu svazku v prostoru zasazení, která řídila přesun od čáry výchozích míst do čáry rozchodišť do praporečnických proudů linkovým nebo radiorelé-

ovým pojítkem přímo nebo přes štáb nadřízeného a dále v rádiové síti VKV pořádkové a regulační služby,

— s výchozími místy na osách linkovým nebo VKV spoji,

— s kontrolními stanovišti obsazenými funkcionáři štábu svazku umístěnými obvykle v prostoru výchozích míst.

Skupina, která velení a spojení v tomto prostoru zabezpečovala měla zpravidla toto složení:

— starší důstojník oper. oddělení (velitel skupiny), důstojníci tech., org., kádr., fin., pol. a spoj. oddělení (nebo příslušník spojovacího praporu),

— ze spojovacích pojítek 1krát SUD-1-1 s doprovodem, 1krát RDM 12, 1krát R 3AT a 6krát R 105.

Štáb svazku jsme v plánované době mimo určené skupiny vyvedli na osu. Jeho umístění v sestavě proudů svazku záviselo na konkrétní situaci a na úkolu svazku. Velitelské stanoviště jsme zpravidla začleňovali na čelo jednoho z proudů hlavních sil.

b) Organizace velení a spojení z velitelského stanoviště v prostoru zasazení.

Na tomto velitelském stanovišti obsazeném spojovacími prostředky tzv. prvního sledu byla umístěna vyčleněná skupina v čele se zástupcem náčelníka oper. oddělení, složená z příslušníků oper., zprav., chem., žen., spoj., oddělení, která měla za úkol řídit přesun svazku od čáry výchozích míst do čáry rozchodišť do praporních proudů.

Toto stanoviště jsme zaujímali tak, aby před zahájením přesunu bylo plně rozvíteno velení a spojení pro řízení přesunu a v dalším sloužilo jako velitelské stanoviště v prostoru zasazení. Zabezpečovalo spojení:

— s nadřazeným radioreléové a rádiové,

— mezi místy velení štábu svazku (PVS, VS, TVS) rádiovými a radioreléovými pojítky,

— s podřízenými útvary za přesunu i v prostoru zasazení rádiovými a radioreléovými pojítky,

— na velitelském stanovišti ve vyčkávacím prostoru a s kontrolními stanovišti v průběhu přesunu v rádiové VKV pořádkové a regulační služby.

Přitom tato určená skupina byla v podstatě též rekognoskační skupinou pro zabezpečení velitelského stanoviště.

c) Organizace velení a spojení z předpusunuté velitelského stanoviště v prostoru zasazení.

Předpusunuté velitelské stanoviště se do určeného prostoru přesunovalo na čele některého proudu, nebo v sestavě před-

voje svazku. Zpravidla jsme se snažili, aby předpusunuté velitelské stanoviště se přesunovalo na jiné ose než velitelské stanoviště svazku.

Předpusunuté velitelskému stanovišti jsme vždy přisuzovali úkol převzetí řízení přesunu a zasazení svazku od čáry rozchodišť do praporních proudů. Po celou dobu přesunu vyčleněná skupina na velitelském stanovišti pravidelně informovala funkcionáře na předpusunuté velitelském stanovišti o průběhu přesunu.

Na předpusunuté velitelském stanovišti mimo určených funkcionářů v čele se zástupcem velitele svazku byl vždy i velitel s funkcionáři, které potřebuje pro řízení bojové činnosti v prostoru zasazení svazku.

Tím, že přesun od čáry výchozích míst do čáry rozchodišť řídila vyčleněná skupina se zástupcem náčelníka operačního oddělení na velitelském stanovišti v prostoru zasazení vytvářeli jsme výhodné podmínky pro funkcionáře na předpusunuté velitelském stanovišti k dořešení součinnostních otázek s jednotkami na styku a upřesnění některých otázek, které velitel svazku řešil přímo v terénu.

Tento způsob řízení přesunu podmiňuje velmi dobré vícekanálové spojení mezi předpusunutým velitelským stanovištěm a velitelským stanovištěm v prostoru zasazení. Přitom jeden kanál od nadřazeného štábu jsme propojili přímo přes velitelské stanoviště na předpusunuté velitelské stanoviště, kde byl velitel svazku.

Zde se nám plně osvědčilo vícekanálové spojení vytvořené pomocí RDS 66 mezi předpusunutým velitelským stanovištěm a velitelským stanovištěm prodlužovat z PVS k prvosledovým útvarům radioreléovými stanicemi RDM 61 M.

Současná spojovací technika zvláště pak R 3AT a R 4AT umožňuje řídit přesun z vyčkávacího prostoru do prostoru zasazení svazku vyčleněnou skupinou na velitelském stanovišti v prostoru zasazení až do vzdálenosti 80–100 km.

Proto není nutné vytvářet nějakou jinou skupinu pro řízení přesunu a umísťovat ji někde dříve před pusma přesunu jako je tomu při přesunech na větší vzdálenosti.

Je jasné, že zkušenosti, které jsme získali v oblasti velení a spojení jsou závislé i na režimu a navyklého způsobu práce tak, jak je to uvedeno i v metodice práce štábu svazku pro řízení přesunu tankového svazku. Naše praxe a dobré výsledky, kterých jsme v této oblasti dosáhli nás jen utvrdili ve správnosti našeho způsobu organizace velení a spojení při řízení přesunu.

ÚLOHA VOJSKOVÉHO LETECTVA V SOUDOBÉM BOJI

Soudobý boj se vyznačuje rozhodností, vysokou manévrovostí, dynamičností, rychlými a náhlými změnami situace. bojová činnost se bude rozvíjet velmi rychle, na široké frontě a do velké hloubky. Za těchto podmínek se značně zvyšuje význam včasného zničení nepřátelských prostředků hromadného ničení, boje o získání a udržení palebné převahy nad nepřítelem, samostatné a iniciativní činnosti svazků a útvarů a také jejich schopnosti zdolávat velké zamořené a zničené prostory.

Soudobý boj vyžaduje dovedné využití všech ničivých prostředků, bojové a speciální techniky.

Tato stručná charakteristika soudobého boje nás zavazuje, abychom se zamýšleli nad využitím bojových možností i takového prostředku jakým je v současné době vrtulník, který se stal hlavním druhem letounu vojskového letectva.

Abychom si snáze uvědomili úlohu vojskového letectva v soudobém boji, uvedeme si některé bojové vlastnosti vrtulníku, určení a oblast bojové činnosti vrtulníkových jednotek a útvarů, jejich možné úkoly a naznačíme jejich bojové možnosti při plnění nejdůležitějších úkolů s ohledem na hlavní charakteristické rysy soudobého boje.

Základními ukazateli bojových vlastností vrtulníků jsou vzletová a přistávací schopnost, nosnost, rychlost a použitelná výška letu, manévrovací schopnosti, výzbroj a vybavení.

Vzletová a přistávací schopnost vrtulníků umožňuje vertikální vzlet bez před-

chozího rozběhu a přistání bez doběhu, nabrání výšky a klesání s velkým rozsa- hem úhlů, vis ve vzduchu od země až po statický dostup vrtulníku. Tyto vlastnosti vrtulníku umožňují jejich rozmístění na plochách omezených rozměrů, bez umělé- ho povrchu nebo předběžné terénní úpra- vy a dávají vrtulníkovým útvarům a jed- notkám značné možnosti v letištním ma- névru a vedení bojové činnosti z ploch, které jsou přímo v bojových sestavách útočících vojsk.

Schopnost visu ve vzduchu umožňuje využít vrtulníků při záchranných pracích, při zřizování přepravišť, vysazování osob, vykládání nákladů bez přistání apod.

Schopnost vrtulníků vzlétat nebo přis- távat bez rozběhu nebo doběhu umožňuje současný vzlet a přistání ve velkých sku- pinách. To značně zkracuje čas pro vysa- zení výsadku nebo vojsk a zvětšuje tak- tický dolet vrtulníkových jednotek, proto- že není spotřebováno palivo při shromaž- ědování a rozchodu skupin vrtulníků.

Aerodynamická koncepce vrtulníku za- jišťuje jeho spolehlivé přistání při poruše motoru autorotací nosného rotoru.

Nosnost ovlivňuje dopravní a výsadko- vé možnosti vrtulníku. Závisí na rozdílu mezi maximální vzletovou hmotností a hmotností konstrukce vrtulníku. K pře- pravě zvláště těžkých nákladů se konstru- ují vrtulníky s velkou maximální vzleto- vou hmotností při minimální hmotnosti konstrukce.

Značné zvětšení nosnosti vrtulníků do- sahujeme využitím turbokřídelních moto- rů, které mají specifickou hmotnost 0,25—

0,45 kg/ks, zatím co pístové motory dosahují specifickou hmotnost 0,65–0,9 kg/ks a volbou vhodné koncepce vrtulníku a jeho agregátů. Např. vrtulník Mi-8 má vzletovou hmotnost 12 tun a je schopen přepravovat náklad o váze 4 tun.

Poměrně velká nosnost umožňuje vybavovat vrtulníky nejdůležitějšími zařízeními, která umožňují plnit speciální úkoly jako je rušení nepřátelských radiotechnických prostředků, radiotechnický průzkum apod. Umožňuje též vyzbrojit vrtulníky soudobou, kanónovou a bombardovací výzbrojí. Mohou přepravovat těžkou bojovou techniku vojsk (obrněné transportéry, dělostřelecká zařízení, automobily různého určení) a tak zachovat organizační celistvost přepravovaných nebo vysazovaných jednotek a útvarů a zajistit jejich vysokou bojovou schopnost po vysazení.

Kromě toho mají vrtulníky potřebné vybavení pro přepravu nákladů na vnějším závěsu, což umožňuje přepravit velko- a středně velké náklady a vykládat je bez přístání.

Vzhledem k poměrně velké nosnosti a vynikající vzletové a přistávací vlastnosti můžeme vrtulníky považovat za nenahraditelný prostředek pro vysazování taktických vzdušných výsadků a jeden z hlavních prostředků pro manévry vojsk uvnitř fronty.

Rychlost letu je jeden z nejdůležitějších ukazatelů bojových vlastností všech druhů letadel. Její zvětšení zlepšuje manévrovací schopnost vrtulníků a umožňuje úspěšněji překonávat nepřátelské prostředky PVO. V posledních letech rychlost vrtulníků značně vzrostla v souvislosti s využitím turbohřídelových motorů a zdokonalených nosných rotorů.

Rychlost letu vrtulníků je ve srovnání s moderními letouny relativně malá. Na rozdíl od letounů však mohou vrtulníky letět libovolnou rychlostí počínaje visem až do jejich maximální rychlosti. To umožňuje použít vrtulníky k plnění celé řady speciálních úkolů, při nichž je nutné manévrovat rychlostí ve velkém rozsahu.

Použitelnou výšku letu vrtulníků charakterizuje hodnota dostup. Praktický dostup soudobých vrtulníků je 5500 i více metrů. Umožňuje použít vrtulníky v horských a silně členitých terénech. Kromě toho konstrukční zvláštnosti vrtulníku a výborný výhled z pilotní kabiny umožňují let v extrémně malých výškách až několik metrů nad terénem. To umožňuje využívat konfigurační terénu k úspěšnému překonání nepřátelských prostředků PVO.

Manévrovací schopnosti vrtulníku určují jeho schopnosti rychle měnit dráhu pohybu v horizontální i vertikální rovině

a rychlost letu. Jak jsem uvedl, je vrtulník schopen letět rychlostí v rozsahu od nehybného visu ve vzduchu až do maximální rychlosti. Doba zvyšování a snižování rychlosti je několik desítek vteřin. Např. rozhon vrtulníku Mi-4 A z režimu visu na cestovní rychlost lze uskutečnit za 15 vteřin a snížit rychlost z cestovní na režim visu za 30 vteřin. Soudobé vrtulníky jsou schopny ve visu se otáčet úhlovou rychlostí až 12 stupňů za vteřinu, přemísťovat se bokem a dozadu rychlostí až 5 m za vteřinu, v režimu autorotace nosného rotoru klesat rychlostí do 12 m za vteřinu a zatáčet s úhly náklonu 25–30 stupňů.

Vrtulníky mají tudíž manévrovací schopnosti, které umožňují využít je při plnění celé řady specifických úkolů a také úspěšně použít různé výbroje a manévry k překonání prostředků nepřátelské PVO.

Výzbroj vrtulníků může být v závislosti na jejich určení velmi různorodá a může zahrnovat velkorážní kulomety, řízené i neřízené rakety, letecké pumy, miny, torpéda a další ničivé prostředky.

Na vrtulnících Mi-4 a Mi-6 je v přední části trupu ve zvláštní gondole umístěno pohyblivé střelecké stanoviště s kulometem ráže 12,7 mm a palebným průměrem 250 nábojů. Střelecké stanoviště je opatřeno kolimátorovým zaměřovačem, zabezpečujícím mířenou palbu na pozemní a pomalé vzdušné cíle.

Kromě toho můžeme vrtulníky vybavit zařízením pro použití řízených i neřízených raket a leteckých pum různého určení do váhy 250 kg.

Na vrtulnících Mi-4 a Mi-6 je v přední věšeni čtyř šestihlavňových raketových bloků pro neřízené rakety typu S-5. V pilotní kabině je spouštěč zařízení a optický zaměřovač pro mířenou palbu na pozemní cíle. Před nedávnem se v tisku objevila zpráva o vrtulníku Mi-24, který má být jakousi bitevní verzí vrtulníku Mi-8. Má značně rozšířené možnosti použít hlavně výbroje, neřízené rakety a protitankové řízené střely. Kromě výbroje může přepravovat současně ještě 12 vojáků.

Vrtulníky můžeme vybavit též zařízením pro použití speciálních prostředků ničení jako např. protitankových min, protilodních torpéd a pum, chemických a dýmotvorných látek.

Současná výzbroj vrtulníků zabezpečuje aktivní umlčování nepřátelských prostředků a palebnou podporu jednotek výsadku v prostoru vysazení vojsk na bojišti; v součinnosti s pozemními vojsky a

jinými druhy ozbrojených sil mohou použít různé bojové prostředky.

Vybavení vrtulníků zahrnuje pilotní navigační zařízení a speciální dopravní vybavení.

Pilotní navigační zařízení spolu s pozemními radiotechnickými prostředky umožňuje jim létat ve dne i v noci za normálních i ztížených povětrnostních podmínek. K zabezpečení přesného přiletu skupin vrtulníků na plochy cílového určení za ztížených povětrnostních podmínek a v noci se na dopravu výsadkových vrtulníků používá výsadkový přívodný systém. Soudobé vrtulníky jsou vybaveny autopiloty.

Speciální dopravní vybavení vrtulníků zahrnuje mechanické a elektrické navijáky k nakládání a vykládání bojové techniky, zdvihání osob v režimu visu při záchranných pracích nad souši i vodní hladinou, systémy pro přepravu nákladů na vnějším závěsu, snímatelné zařízení pro kladení minových zátarasů za letu, prostředky pro upevnění různých nákladů, nosítek k přepravě nemocných a raněných.

Bojové vlastnosti vrtulníků, jejich vybavení a výzbroj dokazují, že jsou více účelovými letadly, schopnými plnit nejrozličnější úkoly ve prospěch různých druhů vojsk.

Kromě příznivých bojových vlastností mají vrtulníky i některé nedostatky. Za hlavní považujeme poměrně malou rychlost, s ohledem na přípustné přetížení omezený manévr, nedostatky v pancéřování.

Další zdokonalování bojových vlastností vrtulníků v souvislosti s pancéřováním kabin, zvětšením palébní síly palubní výzbroje a vybavení hermetizovanými kabinami značně rozšíří jejich bojové možnosti.

Srovnáme-li charakteristické rysy soudobého boje s bojovými vlastnostmi vrtulníků, vidíme, že vrtulníky se mohou stát velmi významným prostředkem plnění nejrozličnějších úkolů v soudobém boji pozemních vojsk a mohou v něm proto sehrát mimořádně významnou úlohu. Jde zejména o řešení takových problémů jako je dosažení vysoké manévrovosti vojsk a dynamičnosti boje, reakce na náhlé změny situace na bojišti, rozvíjení bojové činnosti do velké hloubky a zabezpečení vysokého tempa útoku, boje na samostatných směrech a nutnosti zdolávat velké zamorené a zničené prostory, zabezpečovat bojovou činnost a velení v složitých situacích v časové tísní a řadu dalších

problémů, které soudobý boj v prostoru a času přináší.

Jedním z prostředků řešení těchto problémů může být vojskové letectvo.

Z historie vývoje vojenského letectva víme, že jeho vznik se vztahuje k začátku druhé světové války. V té době byly malé jednotky lehkých letounů začleňovány do sestavy vševojskových svazků hlavně k vedení vzdušného průzkumu a řízení dělostřelecké palby. V poválečném období bylo vojskové letectvo začleňováno do sestavy různých druhů vojsk. V roce 1952 se ve Francii oficiálně oznamuje vytvoření vojskového letectva pozemních vojsk nazývaného podle francouzské terminologie lehké letectvo. V USA se vojskové letectvo jako samostatný druh pozemních vojsk vytvořilo v roce 1959. V jeho rozvoji lehké letouny se začaly postupně nahrazovat vrtulníky.

Jestliže zpočátku plnilo vojskové letectvo v podstatě jen pomocné úkoly jako byl průzkum, zabezpečení velení a spojení a přeprava nákladů, pak se mu s jeho rozvojem začaly stále častěji klást i náročnější bojové úkoly.

Impulsem k bouřlivému rozvoji vojskového letectva v imperialistických armádách se staly agresivní války v severní Africe a zvláště v Indočíně. Zde se ukázalo vyhledávání a ničení protivníkových vojsk a udržení terénu na rozsáhlých územích v podmínkách vedení bojové činnosti na samostatných směrech nebo v izolovaných prostorech, při nutnosti rychle reagovat na často se měnící situaci, značně obtížné. Tyto úkoly byly prakticky neřešitelné bez značného nasycení pozemních vojsk vrtulníky a bez zvýšení jejich podílu na palébné podpoře vojsk.

Názory vojenských odborníků na použitelnost vojskového letectva na středoevropském válčišti nejsou jednotné, avšak skutečnost, že je dnes vojskové letectvo zavedeno ve všech ozbrojených silách hlavních států NATO nás nenechává na pochybách, že i na středoevropském válčišti budeme s ním vážně počítat.

Také v naší armádě je vojskové letectvo a postupně nachází své pevné místo v našich ozbrojených silách. Tvóří je vrtulníkové jednotky a útvary. Je určeno k společné bojové činnosti s pozemními vojsky, k palébné podpoře a zabezpečení manévru pozemních vojsk a vzdušných výsadků ve všech fázích boje a operace s použitím ZHN i bez nich. Vrtulníkové jednotky a útvary bojují v nepřetržitě a těsné součinnosti s pozemními vojsky, frontovým letectvem a jinými druhy vojsk. K plnění úkolů při zabezpečení manévru a bojové činnosti pozemních vojsk a při

přímé podpoře vojsk na bojišti vrtulníkové jednotky a útvary používáme v těch případech, kdy vzhledem k situaci tyto úkoly nemohou plnit úspěšněji dopravní a palebné prostředky vojsk a frontového letectva.

Vysoká aktivita bojové činnosti vojsk a masové použití různé bojové techniky vyžaduje nepřetržitý přísun ohromného množství materiálních prostředků do prostoru bojové činnosti. Kromě toho budou v pásmu frontu vytvořeny oblasti radioaktivního zamoření a zničeného terénu. Proto bude pozemní doprava nucena objíždět tyto prostory, což způsobí značné časové ztráty a omezí manévrovací možnosti vojsk.

Proto k manévru v rámci frontu a k materiálnímu zabezpečení vojsk budeme široce využívat vrtulníky. Mají velkou nosnost, jejich činnost nezávisí na stavu a zamoření terénu. Najdou široké použití při plnění mnohých úkolů v souvislosti s nutností přistání v prostoru rozmístění prvosledových svazků a útvarů v blízkosti linie fronty. Při plnění úkolů nad vlastním územím budeme vrtulníky používat v celém pásmu frontu až do hloubky 250—300 km.

Těž zabezpečení vysokého tempa útoku předpokládáme použít taktické vzdušné výsadky. Nejvhodnějším prostředkem vysazení taktického vzdušného výsadku jsou vrtulníky. Zajišťují rychlé vysazení výsadku v odpovídajícím pořadí podle zámyslu jeho rozvinování a vedení boje v týlu nepřítele. Mohou vysazovat těžkou výzbroj a bojovou techniku velkých rozměrů a umožňují použít jako výsadek normální motostřelecké jednotky. Kromě toho mohou využívat vrtulníky nejen jako dopravní ale i palebný prostředek, určený k podpoře vysazovaných jednotek. Vrtulníky ozbrojené hlavníovou a raketovou výzbrojí mohou zabezpečit vzdušné pozorování nepřítele v prostoru vysazení a v případě potřeby realizovat přímou podporu jednotek výsadku.

Bojové vlastnosti ozbrojených vrtulníků umožňují podporovat boj vojsk v taktické hloubce. To bude zvlášť nutné, když použití jiných palebných prostředků je obtížné nebo zcela nemožné.

Vrtulníky mohou působit proti pozemním cílům do hloubky vysazení taktického vzdušného výsadku, tj. maximálně do hloubky 80—100 km nad nepřátelským územím.

Jak vyplývá z uvedené charakteristiky bojových vlastností vrtulníků a potřeb soudobého boje, bude v něm vojskové letectvo plnit řadu významných úkolů. Úkoly vojskového letectva můžeme rozdělit

na skupinu dopravně výsadkových úkolů, skupinu speciálních úkolů a úkoly spojené s použitím prostředků ničení.

Do skupiny dopravně výsadkových úkolů počítáme:

- vysazování taktických vzdušných výsadků, vysazování popř. odsun skupin hloubkového průzkumu a diverzních skupin;

- vzdušné přepravy jednotek různých druhů vojsk s cílem zabezpečit jejich manévry a přísun nejdůležitějších materiálních prostředků vojskům do prostoru bojové činnosti;

- přeprava bojové a jiné techniky na místa určení podle potřeb soudobého boje;

- evakuace nemocných a raněných z prostorů bojové činnosti, ze zatopených, demolovaných a zamořených prostorů do předsunutých nemocničních základů;

- odsun důležitých vlastních poškozených a trofejní vojenské techniky do týlových prostorů.

Plnění jednotlivých úkolů se může pohybovat ve velmi širokých intervalech, avšak s ohledem na to, že hlavním druhem boje pozemních vojsk je útok, budou úkoly výsadkové, přeprava jednotek různých druhů vojsk a přesun nejdůležitějších materiálních prostředků prvořadě.

Bojové možnosti vrtulníkových jednotek a útvarů v této oblasti nejsou malé. Bude-li při plnění uvedených úkolů potřebný taktický dolet 150—200 km, může vrtulník Mi-4 přepravit 1,2—1,3 tuny a vrtulník Mi-8 2,2—2,5 tuny nákladu. Pro zajímavost vrtulník Mi-6 je za stejných obtížných podmínek schopen přepravit 6,5—8 tun. Operační dolet vrtulníku Mi-4 s nákladem 1,2 tuny je 385—570 km. Na menší vzdálenosti může vrtulník Mi-8 přepravit až 4 tuny v kabině, nebo až 3 tuny na vnějším závěsu při přepravě velkorozměrných nákladů.

Při přepravě vojsk můžeme do vrtulníku Mi-4 umístit 12 a do vrtulníku Mi-8 24 sedících vojáků s osobní výzbrojí. Při odsunu nemocných a raněných můžeme ve vrtulníku Mi-4 současně přepravit 8 a ve vrtulníku Mi-8 12 ležících raněných s nezbytným zdravotnickým materiálem a zdravotníkem.

O vlivu na manévrovost vojsk svědčí skutečnost, že při přepravě na vzdálenost 150 km od plochy naložení, počítáme-li s 10—15 minutami na vyložení nákladu, mohou osádky splnit úkol vrtulníkem Mi-8 za 1 hodinu 15 minut a vrtulníkem Mi-4 za 1 hodinu a 30 minut.

Při plnění dopravně výsadkových úkolů může bojové úsilí vrtulníkových osádek dosahovat až tří vzletů za 24 hodin.

Z tohoto kusého výpočtu bojových

možností vrtulníků při plnění dopravně výsadkových úkolů je zřejmá významná úloha jednotek a útvarů vojskového letectva při zabezpečování vysokého útočného tempa pozemních vojsk, manévru vojsk, bojovou technikou a materiálními prostředky, nezbytnými pro úspěšnou bojovou činnost v složitých podmínkách soudobého boje.

Do skupiny speciálních úkolů vrtulníkových jednotek počítáme:

- radiační, chemický, ženíjný, radio-technický průzkum, pozorování bojiště a řízení palby dělostřelectva a raket;

- zabezpečení řízení vojsk např. retranslační rádiového spojení, kladením linkového spojení, přepravou styčných důstojníků apod.;

- plnění záchranných prací;

- účast při stavbě mostů a přepravišť přes vodní překážky;

- vykládání lodí v přístavištích.

Plnění těchto úkolů je spojeno se zvláštním režimem letu jako je např. častá změna profilu a rychlosti letu, použití visu apod. a dále s nutností použití dodatečně speciální vybavení vrtulníků.

Také při plnění těchto úkolů jsou bojové možnosti vrtulníkových jednotek pro soudobý boj velmi významné. Tak např. osádka vrtulníku může při průzkumu v prostoru vzdáleném od místa vzletu 75 km ve dne podat první rádiové hlášení o výsledku průzkumu za 40–45 minut od vydání úkolu. Na vrtulníku Mi-2 je schopna za stejných výchozích podmínek vést radiační průzkum plochy 700–800 km², přičemž let bude trvat 1 hodinu 22 minut a průzkum bude probíhat po paralelních tratích vzájemně vzdálených 6 km. Nebo osádka vrtulníku Mi-4 může vést za stejných výchozích podmínek chemický průzkum plochy 10–12 km². Přitom bude měřit v bodech 0,6 km navzájem vzdálených po dobu 2 minuty v každém a vzdálenost mezi paralelními tratěmi bude 1 km. Celkové trvání letu je v takovém případě 2 hodiny 45 minut.

Při letu na plný taktický dolet je s ohledem na přípravu vrtulníku k opakovanému vzletu, deaktivaci a speciální očištění celková doba potřebná pro průzkumný let od obdržení úkolu do pohotovosti k opakovanému vzletu 4–5 hodin.

Při zabezpečení řízení vojsk může vrtulník s retranslatorem za letu ve výšce 400 m zprostředkovat VKV spojení mezi dvěma velitelskými stanovišti i ve velmi členitém terénu až na vzdálenost 120 km.

Jinak můžeme vrtulníky využít při každé ztrátě spojení s podřízenými. Rychlý přelet do prostoru bojové činnosti, možnost osobního zjištění situace, přijetí roz-

hodnutí pro další bojovou činnost, ale i opatření pro obnovu spojení jsou důležitou předností vrtulníků. K plnění podobných úkolů je vhodné využívat vrtulník Mi-1 a obsazovat jej 2 důstojníky štábu svazku, jejichž úkolem může být kromě opatření k obnově spojení i upřesnění taktické, radiační a jiné situace na trati letu.

V oblasti velení a zabezpečení bojové činnosti vojsk mají vrtulníkové jednotky mnoho dalších možností např. při průzkumu ve prospěch předpusutého odřadu, ženíjných vojsk, zabezpečení osobního styku hlavního funkcionáře svazku zejména s útvary a jednotkami, které plní důležité a speciální úkoly, pozorování situace v sestavě za složitých bojových situací apod.

Naznačené bojové možnosti vrtulníků ukazují na významnou úlohu vojskového letectva. Dokazují, že vojskové letectvo může účinně přispět k úspěšnému a včasnému vyřešení často velmi náročných úkolů, které můžeme bez jeho použití řešit velmi obtížně a zdlouhavě a někdy by jejich včasné vyřešení bylo zcela nemožné.

Při plnění úkolů spojených s použitím prostředků ničení můžeme za hlavní úkoly vrtulníkových jednotek považovat:

- podporu vojsk na bojišti ničením a umlčováním především malorozměrných a pohyblivých cílů;

- boj s nepřátelskými taktickými vzdušnými výsady ničením jejich vrtulníků, bojové techniky a vojsk v prostoru vysazení;

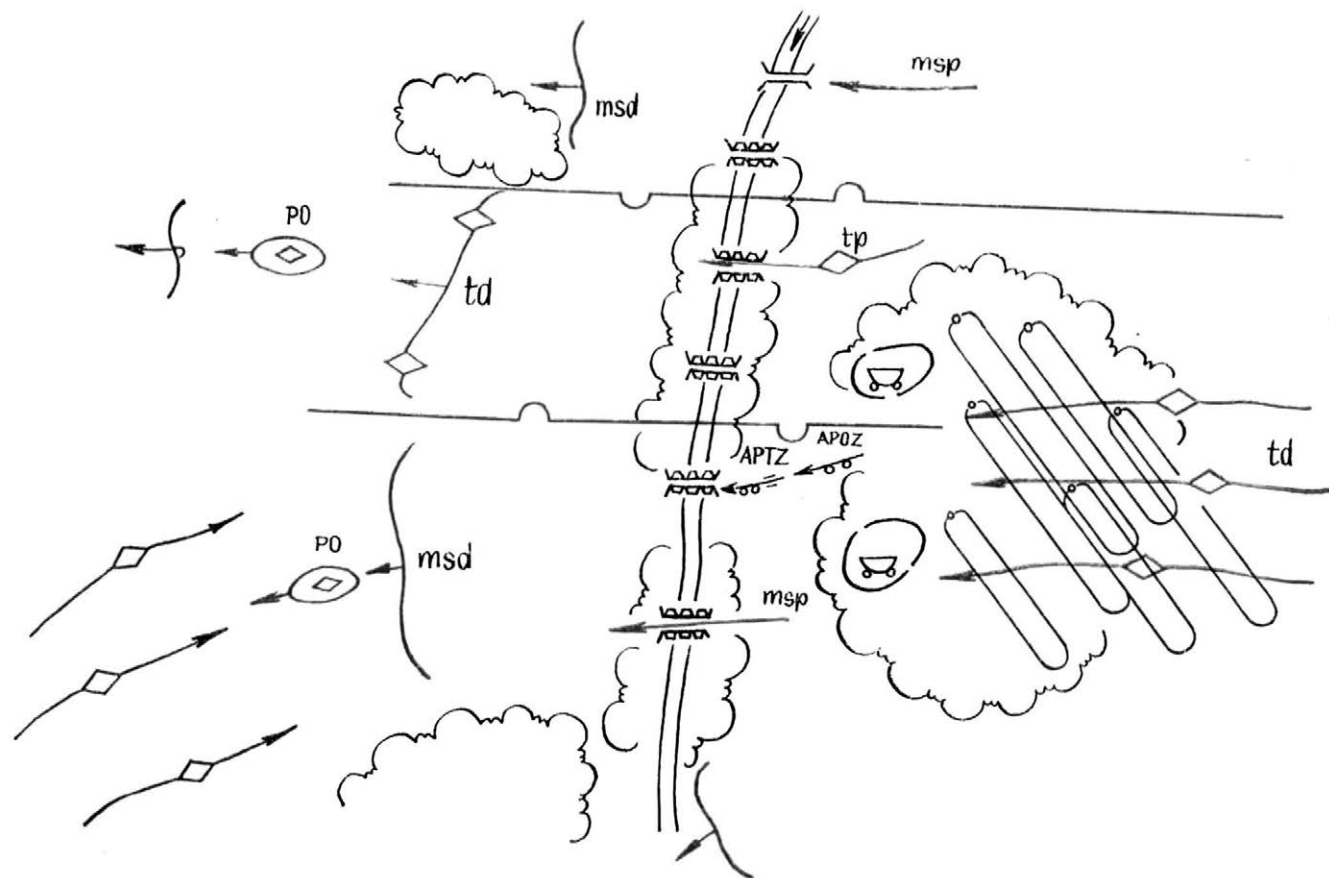
- kladení minových zátarasů a chemických překážek, dýmových clon, vytváření závalů na cestách odchodu nebo přisunu nepřátelských vojsk;

- minování vodních překážek.

Kromě toho mohou ozbrojené vrtulníky za příznivé situace pronikat do blízkého týlu nepříteli a působit proti jeho radiotechnickým prostředkům, odpalovacím zařízením taktických a protiletadlových raket a nepřátelským vojskům na přesunu.

V závislosti na druhu bojové činnosti pozemních vojsk a konkrétní situaci se může plnění jednotlivých uvedených úkolů pohybovat v širších mezích. Ničení tanků, obrněných transportérů, samohybných děl a protitankových prostředků v těsné palebné součinnosti s tankovými, motostřeleckými a dělostřeleckými jednotkami bezprostředně před útočícími nebo bránícími se vojsky bude nejdůležitějším úkolem ozbrojených vrtulníků.

Bojové možnosti vojskového letectva v této oblasti vyplývají z toho, že výzbroj

Možná výchozí situace pro boj o předmostí

vrtníků můžeme použít k ničení méně odolných bodových i plošných cílů, ale i malorozměrných odolných cílů. Při použití kulometů a neřízených raket může účinně ničit pozemní cíle až na vzdálenost 1500 m. Použitím řízených raket proti pozemním cílům může pálit na vzdálenost 1000–4000 m, tj. mimo oblast účinné palby protiletadlových prostředků nepřátelských pozemních vojsk.

Při střelbě z kulometu ráže 12,7 mm na vzdálenost 500–600 m, a při použití na jeden cíl do 110 nábojů ničí většinu malorozměrných cílů s pravděpodobností 0,4–0,7.

Při postupném použití raket S-5 ze vzdálenosti 800 m a kulometu ráže 12,7 mm ze vzdálenosti 500 m má např. pravděpodobnost ničení rakety HONEST JOHN na odpalovacím zařízení hodnotu 0,67 a za stejných podmínek ničí radiolokátor (např. AN/MPQ-25) s pravděpodobností 0,75.

K ničení nejdůležitějších odolných cílů jako jsou tanky, samohybná děla apod. používá řízených raket. Tak např. tank typu M60 zničí dvěma řízenými raketami s pravděpodobností 0,89. Při použití čtyř řízených raket dosahuje pravděpodobnost zničení tanku hodnotu 0,98. Radiolokátor v systému protiletadlových řízených střel HAWK ničí dvěma řízenými raketami s pravděpodobností 0,81 a čtyřmi raketami s pravděpodobností 0,95. Dělo ráže 122 mm čtyřmi řízenými raketami s pravděpodobností 0,55. Přitom vrtulník může nést 4–8 řízených raket ráže 140–152 mm.

Podle zahraničních pramenů bylo použití vrtulníků v boji s tanky předmětem řady cvičení a výzkumů v imperialistických armádách. Na základě jejich výsledků se předpokládá, že dokáží-li se vrtulníky skrytě přiblížit do prostoru cíle a v palebném postavení se nezdrží déle jak 40 vteřin, budou pro nepřátelské prostředky PVO prakticky nezranitelné. Průměrný poměr zničených tanků k ztrátám vrtulníků podle zmíněných výzkumů představoval 13–17 : 1.

V průběhu válečného konfliktu na Blízkém východě v říjnu 1973 přilétaly vrtulníky palebné podpory k bojovým sestavám tanků neočekávaně ve výšce 3–10 metrů nad terénem mimo oblast vizuální a radiolokační dohlednosti, přičemž využívaly členitost terénu a přilétaly ze strany nekrytých boků. V prostoru cíle výskokem nabíraly výšku 30–60 m a z dálky 3–2 km, převyšující maximální dálku efektivní palby tankových protiletadlových pro-

středků, odpalovaly protitankové řízené střely.

Uvedená fakta, naznačující bojové možnosti ozbrojených vrtulníků při ničení různých pozemních cílů, dokazují jak významnou úlohu může vojskové letectvo v soudobém boji i v této oblasti sehrát.

Důležitý může být též podíl vojskového letectva při stěžování manévru nepřátelských zejména tankových a mechanizovaných vojsk. Jednou z možností je klade- ní minových zátarasů z vrtulníků.

Budeme-li vycházet z toho, že z paluby vrtulníku Mi-4 lze při jednom bojovém letu položit 110 PT min a z vrtulníku Mi-8 220 PT min krokem mezi minami 5 metrů a rychlostí letu při minování 18 km, můžeme vrtulníkem Mi-4 zaminovat úsek dlouhý 545 m za 1,83 minuty a z vrtulníku Mi-8 zaminovat úsek 1095 m dlouhý za 3,65 minuty, jde-li minování v jedné řadě. Za stejných podmínek minování do tří řad můžeme položit minové pole z Mi-4 o ploše 8915 m² za 4,65 minuty a z vrtulníku Mi-8 minové pole o ploše 16 425 m² za 6,25 minuty.

To jsou bojové možnosti, které najdou výborné uplatnění v různých fázích soudobého boje v podmínkách rychle a náhle se měnící situace na bojišti, zejména při pronikání tankových jednotek do hloubky sestavy na samostatných směrech.

Pro zabezpečení překvapivé bojové činnosti pozemních vojsk využijeme vrtulníky k vytváření dýmových clon. Vrtulník Mi-4 může např. vytvořit dýmovou clonu o výšce 70 m a délce 940 m, a vrtulník Mi-8 dýmovou clonu o délce 1630 m a výšce 100 m za několik desítek vteřin.

Pro posouzení bojových možností vrtulníků vojskového letectva jsou důležité i časové možnosti splnění úkolů.

Vrtulníky mohou mít tři stupně pohotovosti k bojovému letu — označené číslem 1–3. Na přechod z pohotovosti č. 2 do pohotovosti č. 1 potřebuje 10–15 minut.

Při vzletu vrtulníků Mi-4 (Mi-8) z pohotovosti č. 1 se mohou objevit v prostoru vzdáleném 24 km od plochy vzletu za 13 (11) minut, v prostoru vzdáleném 40 km za 24 (17) minut a v prostoru vzdáleném 100 km za 47 (35) minut.

Tato fakta svědčí o vysokých manévrovacích schopnostech vrtulníkových jednotek, které když jsou rozumně, na správném místě a za vhodné situace využity, mohou sehrát významnou úlohu v konečném výsledku boje.

FOTOGRAMMETRICKÉ ZABEZPEČENÍ RVD

V článku chci zdůvodnit nezbytnost fotogrammetrického zabezpečení raketo-
vého vojska a dělostřelectva z hlediska raketových úderů a palby.

Účinnost raketových úderů a palby raketového vojska a dělostřelectva je zá-
vislá především na pravděpodobné chybě palby E , kterou v praxi považujeme za
kruhovou a dostáváme ji jako výslednici dálkové pravděpodobné chyby palby
a šířkové pravděpodobné chyby palby.

Chyba palby při střelbě systémy raketového vojska a dělostřelectva (dále na-
zývanými stručně dělostřelecké systémy) vzniká – jak je známo z teorie střelby –
působením dvou skupin chyb. Chyby první skupiny nazýváme chybami přípravy
prvků střelby E_I , chyby druhé skupiny pak chybami rozptylu E_{II} .

Podle velikosti koeficientu

$$K = \frac{E_I}{E_{II}} \quad (1)$$

dělíme pro teoretické účely dělostřelecké systémy na dvě kategorie. Jako mezní
hodnotu klademe $K = 1$, takže v kategorii A jsou dělostřelecké systémy, pro něž
platí $K > 1$, v kategorii B systémy, u nichž je $K \leq 1$, což jsou systémy R – 300,
R – 170, R – 60 a R – 30. Chyby rozptylu jsou každému konkrétnímu dělostřelec-
kému systému vlastní a jsou dány především jeho konstrukcí a nemění se po celou
dobu jeho zavedení do výzbroje raketového vojska a dělostřelectva. Chyby přípravy
prvků střelby jsou naproti tomu značně proměnné, neboť odrážejí vždy současný
stav jak technického vybavení, tak i všech opatření v oblasti přípravy palby.

Jestliže raketové údery a palba raketového vojska a dělostřelectva a jejich
účinnost jsou jedním ze základních předpokladů rozhodujícího úspěchu ve vše-
vojskovém boji a operaci, pak ani **otázky přípravy palby nemohou zůstatvat
mimo okruh zájmu vševojskových velitelů.** Jejich kvalitní řešení nemůže být
jen záležitostí raketového vojska a dělostřelectva samého; ostatně také ne proto, že
na přípravě palby se přímo či nepřímo podílí celá řada druhů vojsk, speciálních
vojsk i služeb. Jak ukáží dále např. letectvo, topografická služba aj.

Celkovou pravděpodobnou chybu přípravy dělíme na dílčí chyby. Dělíme ji
zpravidla tak, aby byla v souladu s metodickým postupem při přípravě prvků
střelby. Jednou z dílčích chyb při takovém dělení je chyba přípravy topograficko-
geodetických prvků střelby E_T .¹⁾ Do této chyby počítáme jak chyby **topograficko-
geodetického připojení prvků bojové sestavy** E_S , tak i **chyby určení sou-
řadnic cílů** E_C . Topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy rake-
tového vojska a dělostřelectva i určování souřadnic cílů je právě oblastí přípravy

palby, na níž se velkou měrou podílí celá řada činitelů i mimo raketové vojsko a dělostřelectvo.

Aby váha chyb přípravy topograficko-geodetických prvků střelby byla v prakticky přijatelných mezích, musí platit:

$$E_T \leq 0,3 E_I, \quad (2)$$

kde E_I ... celková pravděpodobná chyba přípravy;

E_T ... celková pravděpodobná chyba přípravy topograficko-geodetických prvků střelby.

Dálková pravděpodobná chyba přípravy topograficko-geodetických prvků střelby E_{Td} je způsobena především pravděpodobnou chybou určení souřadnic palebného stanoviště E_B a pravděpodobnou chybou určení souřadnic cíle E_C . Jestliže se souřadnice palebného stanoviště i cíle určují stejnými prostředky či způsoby nesmí tyto dílčí chyby převyšovat hodnotu

$$E_B = E_C \leq \frac{E_{Td}}{\sqrt{2}} \quad (3)$$

Vzhledem k tomu však, že souřadnice palebného stanoviště můžeme většinou určit značně přesněji než souřadnice cíle, můžeme požadovat, aby pravděpodobná chyba E_B nepřevyšovala hodnotu

$$E_B \leq 0,3 E_{Td} \quad (4)$$

Budeme-li požadovanou přesnost určení souřadnic palebného stanoviště počítat podle vzorce (4), může být přípustná pravděpodobná chyba určení souřadnic cíle E_C v tomto případě značně zvětšena a to podle vzorce

$$E_C \leq 0,95 E_{Td}^2 \quad (5)$$

Šířková pravděpodobná chyba přípravy topograficko-geodetických prvků E_{Ti} je způsobena především pravděpodobnou chybou určení souřadnic palebného stanoviště E_B , pravděpodobnou chybou souřadnic cíle E_C a pravděpodobnou chybou určení orientačního směru E_θ .

Pomocí vzorců (3), nebo (4) a (5) a dalších vztahů z teorie střelby můžeme stanovit přípustnou pravděpodobnou chybu určení orientačního směru E_θ .

Na základě takto vytyčeného postupu můžeme vypočítat přípustné pravděpodobné chyby jak topograficko-geodetického připojení (tj. určení souřadnic palebného stanoviště a určení orientačního směru), tak i určení souřadnic cílů pro libovolný dělostřelecký systém z kategorie B. Hodnoty těchto chyb např. pro dělostřelecké systémy R - 300 a R - 170 uvádím v tabulce 1.

Na základě údajů z tabulky 1 můžeme charakterizovat požadovanou **přesnost topograficko-geodetického připojení** pro oba dělostřelecké systémy (R - 300 a R - 170) **pravděpodobnou chybou určení souřadnic palebného stanoviště $E_B = 20$ až 25 m a určení orientačního směru $E_\theta = 0,5'$ až $0,75'$** , požadovanou přesnost **určení souřadnic cíle pravděpodobnou chybou $E_C = 65$ až**

¹⁾ Topografickými prvky střelby rozumíme prvky v rovině, geodetickými prvky střelby na elipsoidu, v obou případech v souřadnicovém systému S - 1942.

²⁾ Správnost potvrzuje identita: $E_{Td} = \sqrt{E_B^2 + E_C^2} = \sqrt{(0,3 E_{Td})^2 + (0,95 E_{Td})^2} = E_{Td}$.
 $\sqrt{0,10 + 0,90} = E_{Td}$.

Tabulka 1

**PŘÍPUSTNÉ PRAVDĚPODOBNÉ CHYBY TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉHO
PŘIPOJENÍ A URČENÍ SOUŘADNIC CÍLE**

(Pro dělostřelecké systémy R-300 a R-170)

Poř. čís.	Pravděpodobná chyba	Dělostřelecký systém	
		R-300	R-170
1	Určení souřadnic palebného stanoviště E_B	22 m	22 m
2	Určení orientačního směru E_δ	31"	42"
3	Určení souřadnic cíle E_C	73 m	67 m
4	Určení souřadnic palebného stanoviště i cíle*) $E_B = E_C$	55 m	50 m

*) Jestliže souřadnice palebného stanoviště i cíle určujeme stejnými prostředky či způsoby.

Tabulka 2

**PŘÍPUSTNÉ PRAVDĚPODOBNÉ CHYBY TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉHO
PŘIPOJENÍ A URČENÍ SOUŘADNIC CÍLE**

(pro rýhovaná děla a minomety)

Poř. čís.	Pravděpodobná chyba	Příprava	
		úplná	zkrácená
1	Určení souřadnic palebného stanoviště E_B	15 m	20 m
2	Určení výšky palebného stanoviště E_{h_B}	2 m	3 m
3	Určení orientačního směru E_δ	1 dc	2 dc
4	Určení souřadnic cíle E_C	20 m	
5	Určení výšky cíle E_{h_C}	3 m	

75 m. Jestliže souřadnice palebného stanoviště i cíle určujeme stejnými prostředky či způsoby, je **pravděpodobná chyba** $E_B = E_C = 50$ až **55 m.**

Pro dělostřelecké systémy kategorie A je tato otázka řešena obvykle zjištěním pravděpodobných chyb přípravy prvků na základě zpracování výsledků pokusných a bojových ostrých střel. Hodnoty pravděpodobných chyb topograficko-geodetického připojení a určení souřadnic cíle v závislosti na různých druzích přípravy např. pro rýhovaná děla a minomety jsou uvedeny v **tabulce 2.**

Podívejme se nyní jaké jsou možnosti topograficko-geodetického připojení v závislosti na druhu výchozích podkladů pro připojení, na disponibilním čase a na situaci. Zaměřím se na určování souřadnic palebného stanoviště, poněvadž určování orientačních směrů by si vyžádalo samostatné zpracování a není ani pro záměr tohoto článku podstatné.

Tabulka 3

**PRAVDĚPODOBNÉ CHYBY URČENÍ SOUŘADNIC PŘI TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉM PŘIPOJENÍ V ZÁVISLOSTI
NA DRUHU VÝCHOZÍCH PODKLADŮ (v metrech)**

Druh připojení, způsob a podmínky určení souřadnic			Pravděpodobná chyba metody	Výchozí podklad																
				geodetické sítě				fotogram- metrické sítě	topografické mapy						fotografické dokumenty					
									1:50 000		1:100 000		1:20 000	1:25 000						
				GGS až OGSS-60	OGSS-60 se sníženou přesností v poloze				Pravděpodobná chyba výchozího podkladu											
				až 2 m	10 m	15 m	20 m	5 m	10 m	15m ¹⁾	25m ²⁾	35m ³⁾	30m ⁴⁾	50m ⁵⁾	70m ⁶⁾	6 m ⁴⁾	7,5 m ⁴⁾			
1			2			3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Geodetické připojení	pomocí theodolitu		2 až 4 m	3 až 5	—	—	—	5 až 6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	pomocí busoly		8 až 10 m	8 až 10	—	—	—	10 až 11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Topografické připojení	pomocí topografického připojovace	vhodný terén	do 3 km	10 m	10	14	18	22	11	14	18	27	36	32	51	71	12	12		
			3 až 5 km	15 m	15	18	21	25	16	18	21	29	38	34	52	72	17	17		
		5 až 7 km	20 m	20	22	25	28	21	22	25	32	40	36	54	73	21	21			
		více než 7 km	25 m	25	27	29	32	25	27	29	35	43	39	56	74	26	26			
	nehodný terén	do 3 km	20 m	20	22	25	28	21	22	25	32	40	36	54	73	21	21			
		3 až 5 km	30 m	30	32	34	36	30	32	34	39	46	42	58	76	31	31			
		5 až 7 km	40 m	40	41	43	45	40	41	43	47	53	50	64	81	40	41			
		více než 7 km	50 m	50	51	52	54	50	51	52	56	61	58	71	86	50	51			
	pomocí přístrojů	podle mapy	1:50 000	20 m	—	—	—	—	—	—	25	32	40	—	—	—	—	—	—	—
			1:100 000	40 m	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	64	81	—	—	—	—
		podle let. snímku	1:20 000	8 m	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—
			1:25 000	10 m	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,5	—

Poznámky: ¹⁾ 0,3 mm měřítka mapy, tj. čs. topografické mapy na čs. státním území.

²⁾ 0,5 mm měřítka mapy, tj. čs. topografické mapy, 2. vydání, mimo čs. státní území.

³⁾ 0,7 mm měřítka mapy, tj. čs. topografické mapy, 1. vydání, mimo čs. státní území.

⁴⁾ 0,3 mm měřítka, tj. za předpokladu, že pro překreslení snímků bylo použito geodetického nebo dostatečně přesného fotogrammetrického podkladu.

Pravděpodobné chyby určení souřadnic při topograficko-geodetickém připojení v závislosti na druhu výchozích podkladů pro jednotlivé druhy připojení a pro způsoby a podmínky určení souřadnic uvádím v **tabulce 3**.

Srovnáme-li např. pro dělostřelecké systémy R – 300 a R – 170 přípustné pravděpodobné chyby, uvedené v tabulce 1, poř. čís. 1 s údaji v tabulce 3, je zřejmé, že vyhovující druh připojení je bez jakéhokoli omezení jen geodetické připojení. I při topografickém připojení jsou jako výchozí podklad nezbytné ve většině případů geodetické nebo fotogrammetrické sítě (sloupec 3 až 8), s topografických podkladů pak až na výjimku (sloupec 9) fotografické dokumenty (sloupec 15 a 16). Případy, které vyhovují požadované přesnosti, jsem v tabulce 3 zvýraznil.

Možnosti geodetického připojení a do značné míry i topografického připojení v závislosti na disponibilním čase a na situaci jsou v soudobém boji a operaci, charakterizované zkracováním lhůt přípravy a rychlým tempem, velmi omezené. K tomu přistupuje mimo čs. státní území i nerovnoměrná kvalita a zejména kvantita výchozího geodetického podkladu, zpracovaného v míru v rámci přípravy válčiště. Hustota geodetických sítí je značně nehomogenní a pohybuje se od hustoty 1 bod/1 km² do hustoty 1 bod/300 až 500 km². Uvědomíme-li si navíc, že jde o prostor v míru i ve válce až do jeho obsazení vlastními vojsky pro topograficko-geodetické jednotky nepřijatelný, je jen zákonité, že historickou úlohu geodeta v oblasti topograficko-geodetického zabezpečení, resp. topograficko-geodetické přípravy bude stále více – ruku v ruce s trvalým technickým rozvojem fotogrammetrie a výpočetní techniky – přejímat právě fotogrammetr.

Z tabulky 3 a z uvedených skutečností vyplývá, že při topografickém připojení, jsou jako výchozí podklady **fotogrammetrické sítě** nebo **fotografické dokumenty** optimální a téměř nezbytné.

V dalším posudně, jaké jsou možnosti určování souřadnic cílů. Souřadnice cílů pro potřebu raketového vojska a dělostřelectva určujeme mnoha prostředky a způsoby, které jsou pro různé dělostřelecké systémy často dosti rozdílné, především v závislosti na charakteru cíle a na jeho vzdálenosti od předního okraje vojsk.

Pokud působí průzkumné prostředky ze sestavy vlastních vojsk, pak topograficko-geodetické zabezpečení jejich činnosti spočívá především v topograficko-geodetickém připojení prvků jejich bojové sestavy, tj. postavení a stanovišť. Požadavky na přesnost jejich topograficko-geodetického připojení jsou samozřejmě ještě přísnější, než na přesnost topograficko-geodetického připojení prvků bojové sestavy palebných jednotek.

Topograficko-geodetické zabezpečení prostředků a způsobů určení souřadnic cílů v ostatních případech (zejména pro vzdušný průzkum, hloubkové průzkumné skupiny aj.) pak zahrnuje hlavně přípravu podkladů pro určování souřadnic cílů, tj. topografických map a fotografických dokumentů, případně leteckých snímků. Právě tyto prostředky a způsoby určování souřadnic cílů jsou typické pro dělostřelecké systémy kategorie B, zejména R – 300 a R – 170. Uvádím je v **tabulce 4** i s hodnotami pravděpodobných chyb, které charakterizují jejich přesnost.

Prostředky a způsoby určování souřadnic cílů, uvedené v tabulce 4 patří vesměs do vzdušného průzkumu, nebo bezprostředně využívají jeho výsledků (např. průzkumu fotografováním u způsobu poř. čís. 2). Je to zcela přirozené, neboť neustálé zvětšování dostřelu s postupným zaváděním a obměňováním dělostřeleckých systémů kategorie B zvyšuje význam právě vzdušného průzkumu a průzkumné prostředky, které působí ze sestavy vlastních vojsk, svým dosahem již nestačí. Růst významu vzdušného průzkumu v souvislosti se zavedením raketových jaderných zbraní do výzbroje armád obou světových soustav nestačí však jen v řádech a před-

PRAVDĚPODOBNÉ CHYBY URČENÍ SOUŘADNIC CÍLŮ
(pro dělostřelecké systémy R-300 a R-170)

Poř. čís.	Prostředek a způsob		Pravděpodobná chyba	
			dálková	šifková
1	fotoplán nebo překreslený letecký snímek se souřadnicovou sítí z mapy 1:50 000		20 až 25 m	
2	letecký snímek s použitím mapy 1:50 000		40 až 60 m	
3	porovnání z letounu s použitím	svislého leteckého snímku 1:20 000	20 až 40 m	
4		mapy 1:50 000	100 až 150 m	
5		mapy 1:100 000 nebo 1:200 000*)	400 až 600 m	200 až 400 m

*) Jde o rychlý letoun, chyby jsou označeny jako orientační; pravděpodobná kruhová chyba 300 až 500 m.

písech proklamovat, nýbrž společným úsilím všech zúčastněných složek přijmout veškerá opatření k tomu, aby bojová technika, organizace a vše potřebné dovozovalo v praxi tuto výsadu adekvátně realizovat.

Srovnáme-li např. přípustné pravděpodobné chyby z tabulky 1, poř. čís. 3 s údaji v tabulce 4, je zřejmé, že vyhovující prostředky a způsoby jsou pouze ty, které jsou uvedeny pod poř. čís. 1 až 3. Všechny tyto tři prostředky a způsoby potřebují jako nezbytný podklad pro určování souřadnic cílů **fotografické dokumenty, popř. letecké snímky.**

Na základě dílčích závěrů můžeme konstatovat, že

1. fotogrammetrické sítě nebo fotografické dokumenty, popř. letecké snímky jsou **optimálním a téměř nezbytným** výchozím podkladem pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy RVD zejména mimo čs. státní území v prostorech s nízkou hustotou geodetické sítě;

2. fotografické dokumenty, popř. letecké snímky jsou **nezbytným** podkladem pro určování souřadnic cílů pro dělostřelecké systémy kategorie B, zejména R - 300 a R - 170.

Pokud tyto podklady pro raketové vojsko a dělostřelectvo nemáme, musíme topograficko-geodetické připojení i určování souřadnic cílů zabezpečit prostředky a způsoby, které nezaručují požadovanou přesnost. V důsledku toho překročí chyby přípravy topograficko-geodetických prvků střelby mezní hodnoty uvedené např. v tabulce 1, což bude mít za následek zvětšení chyby přípravy prvků střelby E_I a tím i pravděpodobné chyby palby E . Zvětšení pravděpodobné chyby palby má za následek pokles účinnosti palby, který může být u dělostřeleckých systémů kategorie B eliminován jen za cenu zvětšení mohutnosti jaderné náplně a u dělostřeleckých systémů kategorie A jen za cenu zvýšení spotřeby střeliva.

Propočty ukazují, že např. zvětšení chyby přípravy topograficko-geodetických prvků střelby na hodnotu 150 m má za následek nutné zvětšení mohutnosti jaderné náplně $1\frac{1}{4}$ krát na hodnotu 300 m asi **dvojnásobné** a zvětšení na hodnotu 500 m dokonce **čtyřnásobné**. Přitom samozřejmě může potřebná mohutnost dosáhnout hodnot, které nejsou u konkrétního dělostřeleckého systému či v dané situaci

DRUHY FOTOGRAFICKÝCH DOKUMENTŮ A JEJICH ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY

Poř. čís.	Druh dokumentu		Měřítko	Zpracovává		Použití			Poznámka
				TS	RVD	¹⁾	²⁾	³⁾	
1	měřické	jednotlivé překreslené snímky	1:20 000 nebo 1:25 000		/	/	/		formát 30 × 30 cm nebo 50 × 50 cm
2		fotoplán	1:25 000	/	/	/	/		
3		fotomapa		/		/	/		
4	průzkumové	jednotlivé snímky	1:3 000 a menší		/	/		/	určování souřadnic cílů se provádí po přenesení cíle do mapy
5		fotoschéma	přibližně 1:10 000 až 1:20 000	/	/	/		/	
6		fotopanoráma (vzdušné, pozemní)	přibližně 1:3 000 až 1:5 000 na hlavní horizontále		/	/		/	

Vysvětlivky: ¹⁾ jako podklad pro určení souřadnic cílů²⁾ jako výchozí podklad pro fotograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy³⁾ jako podklad k orientaci v terénu a k udávání cílů

k dispozici, takže by se muselo použít pro splnění palebného úkolu více jaderných úderů. Nezbytnost fotogrammetrického zabezpečení RVD je tedy nasnadě.

Na fotogrammetrické zabezpečení raketového vojska a dělostřelectva se podílí především topografická služba a raketové vojsko a dělostřelectvo svými jednotkami dělostřelecké fotogrammetrické služby (fotogrammetrickými jednotkami). Neméně důležitá je účast a podíl letectva, tj. jeho vzdušného průzkumu, neboť připravuje fotografováním veškerý snímkový podklad pro fotogrammetrické zabezpečení. Nebude jistě proto na škodu formulovat stručně a přehledně požadavky raketového vojska a dělostřelectva na fotogrammetrické zabezpečení.

Požadavky raketového vojska a dělostřelectva na fotogrammetrické zabezpečení můžeme shrnout do dvou skupin:

1. zpracování fotografických dokumentů;
2. vytváření fotogrammetrických sítí.

Fotografické dokumenty slouží jako podklad pro určování souřadnic cílů, jako výchozí podklad pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy a konečně i jako podklad k orientaci v terénu a k udávání cílů. První dva požadavky na fotogrammetrické dokumenty mají samozřejmě prioritní postavení a jsou nezbytné.

Druhy fotografických dokumentů a jejich základní charakteristiky uvádím v **tabulce 5**.

Pokud jde o přesnost, považujeme u měřických dokumentů za optimální přesnost, charakterizovanou střední chybou $\pm 0,5$ mm měřítka fotografického dokumentu. Dosažení této přesnosti je samozřejmě po technické stránce podmíněno především skutečností, že snímky budeme překreslovat na základě geodetického nebo fotogrammetrického podkladu.

Z hlediska efektivní centralizace prací bude účelné, aby většinu fotografických dokumentů zpracovávala topografická služba, snad s výjimkou dokumentů poř. čís. 4 a 6.

Fotogrammetrické sítě slouží jako výchozí podklad pro překreslování leteckých snímků a jako výchozí podklad pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy. Oba požadavky jsou stejně důležité, při čemž první z nich je mimo čs. státní území základním předpokladem pro zpracování fotografických dokumentů vůbec. Druhý požadavek vystupuje do popředí taktéž především v prostorech bojového rozmístění raketového vojska a dělostřelectva s nízkou hustotou geodetické sítě mimo čs. státní území. Je nezbytný zejména tehdy, nemůžeme-li včas zpracovat z těchto prostorů fotografické dokumenty jako výchozí podklad pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy.

Požadavky na přesnost fotogrammetrických sítí, určených jako výchozí podklad pro překreslování můžeme charakterizovat střední chybou ± 10 m, podle možnosti – v závislosti na dalším technickém rozvoji fotogrammetrie – i menší. Požadavek na hustotu sítí pak hodnotou 1 bod/4 až 5 km², což odpovídá počtu 7 až 9 bodů na jednom snímku formátu 30 × 30 cm v měřítku 1:20 000.

Požadavky na přesnost fotogrammetrických sítí, určených jen jako výchozí podklad pro topograficko-geodetické připojení jsou přibližně dvakrát nižší.

V materiální oblasti budeme fotogrammetrickou jednotku RVD na stupni vševojskové divize vybavovat tak, aby mohla plnit úspěšně všechny své úkoly, včetně zpracování dokumentů poř. čís. 4 a 6. Dělostřelecké štáby bude výhodné vybavit malými fotogrammetrickými soupravami pro vyhodnocování a vyměřování leteckých snímků, včetně sestrojování souřadnicové sítě na ně.

Ženíjní zabezpečení při odrážení protiúderu na předmostí

V útočných operacích je překonávání vodních překážek běžným úkolem bojové činnosti vojsk a patří k nejsložitějším a nejnáročnějším fázím útočných operací.

Hlavním způsobem překonávání vodních překážek jsou násilné přechody z chodu, ve zvláštních případech násilné přechody s krátkou a zcela výjimečně s plánovitou přípravou.

Při ženíjním řešení nejde jen o vlastní zabezpečení násilného přechodu, ale vždy o celý komplex úkolů, jež úspěch násilného přechodu podmiňují, z nichž nejpodstatnější je úspěšná bojová činnost vojsk na předmostí. Boj o předmostí dává možnost vzniku situace, kdy vojska na předmostí budou nucena odrážet protizteče neb protiúderu nepřítel, který získá dočasnou místní převahu sil v taktickém nebo i operačním měřítku. Tuto skutečnost potvrzuje řada velitelско-štábních a operačních cvičení naší armády i rozbor průběhu cvičení NATO na území NSR v posledních letech. Nejčastěji k obdobným situacím dochází v průběhu armádní útočné operace, kdy svazky 1. sledu úspěšně provedly násilný přechod vodní překážky, obsadily předmostí a protivník v této situaci vede protiúder bližšími neb hlubšími operačními zálohami s cílem zničit vojska na předmostí a znemožnit další přepravu. Svazky 1. sledu musí vyvinout maximální úsilí ke zpomalení a zastavení protiúderu nepřítel všemi prostředky včetně ženíjních opatření. Nelze však vyloučit případ, že s ohledem k dočasné převaze sil na směru protiúderu protivníka budou nuceni vzdát se části nebo i celého předmostí. Tato možná situace si vynutí řešení řady složitých ženíjních opatření ve prospěch vojsk na předmostí, na vodní překážce i na vlastním břehu a přilehlém prostoru. Jako jednu z výrazných zvláštností může taková situace vyvolat nutnost zpětného přechodu vodní překážky vojsky, kterými byla před několika hodinami překonána násilným přechodem a její využití jako výhodné čáry k definitivnímu zastavení protiúderu vojsk nepřítel. Vojska budou v tomto případě překonávat vodní překážky specifickým, nenacvičeným způsobem, v obrácené sestavě a pořadí. Je zřejmé, že tato fáze bojové činnosti bude rozdílná od násilného přechodu, i když cíl, co nejrychleji přepravit vojska při za-

chování maximální bojeschopnosti se nemění. Bude mít své zvláštnosti ve způsobu bojové činnosti, v taktice i technice přepravy.

V článku chci vyjádřit své názory na komplex úkolů ženijního zabezpečení, odlišnosti a zvláštnosti jejich plnění včetně překonávání vodních překážek za popsané situace.

Možné způsoby obrany řeky podle názorů armád NATO

Velení armád NATO považuje vodní toky za důležité překážky, kterých chce při organizaci bojové činnosti vojsk využít. Tyto názory se v plné míře promítají do tzv. „přední strategie“, v níž právě vodní toky tvoří určitou prostorovou kostru k jejímu uskutečnění. Tyto názory mají svůj odraz i v operační přípravě válčisti na území NSR, kdy na čarách důležitých vodních toků jako NAAB, REGNITZ, NECKAR, RÝN, plánuje obranná zařízení i v několika pásmech.

Cílem obrany řeky v armádách NATO je zastavit útok nepřítele, vhodně zvolenými jadernými údery a činností vojsk zničit část sil protivníka při přechodu řeky a na předmostí, narušit operační a bojovou sestavu vojsk, vytvořit podmínky pro získání iniciativy a přejít do útočné činnosti.

Obranu řeky mohou organizovat několika způsoby, v zásadě v závislosti na silách, které jsou pro obranu k dispozici.

Obranu mohou organizovat a hlavní síly rozmístit přímo na řece nebo v její bezprostřední blízkosti. Tento způsob je v armádách NATO doporučován v případě, má-li obránce poměrně úzké pásmo obrany a dostatek sil, je-li terén přímo u řeky ve všech směrech vhodný k organizaci obrany, není-li dostatek dopravních prostředků, neb když terén v bližší hloubce omezuje manévr jednotek. V takovém případě budují obranu podle stejných zásad jako v normálních podmínkách. Znamená to tedy, že obranu řeky dříve buduje jako obranu prostoru, zpravidla s dvěma brigádami v 1. sledu a 2. sledem na vlastním břehu.

V tomto případě organizuje bojové zajištění a přímé zajištění na odvráceném břehu. Důraz klade na ženijní budování a systém záatarasů, včetně použití jaderných min.

Častěji přichází v úvahu druhý způsob řeky, který používají v případě, že k organizaci obrany je málo sil. V tomto případě považují armády NATO za nejvhodnější řešení ponechat na řece jen minimální síly a ostatní divize (i sboru) soustředit v hloubce obrany v prostoru, který umožňuje účinné protiúderu na kterémkoli směru. Jde tedy o mobilní obranu, jejímž cílem není úporná obrana terénu, ale zničení sil protivníka vedením protiztečí neb protiúderů. Tento způsob označují jako vhodný při širokém pásmu obrany, umožňuje-li terén lepší možnosti pozorování a vedení palby protivníka z protějšího břehu, je-li terén k organizaci obrany méně výhodný a záhyb řeky obrácený k protivníkovi vytváří výhodné podmínky k obejití obrany z boků, jsou-li dobré podmínky pro rychlé přesuny, zvláště relief terénu a výkonné komunikace, k manévru silami, na kterýkoli směr. Bezprostředně u řeky budují jednotlivé opěrné body především na směrech přechodu řeky. Tyto opěrné body musí zadržet protivníka a vytvořit výhodné podmínky k vedení protiztečí a protiúderů hlavními silami. Mezery mezi opěrnými body překrývají palbou, zátarasy, hlídkami, pozorovacími a naslouchacími stanovišti. V závislosti na situaci na protějším břehu se vysílá přímé nebo bojové zajištění.

Při vedení obranného boje na řece zvlášť zdůrazňují stanovení doby pro protizteč, což má podstatně závažnější význam, než v normálních podmínkách.

Protizteč je např. podle názorů americké armády výhodné vést tehdy, je-li část sil protivníka již na vlastním břehu, část se přepravuje a zbytek ještě na protějším břehu.

Z rozboru těchto dvou základních způsobů obrany řeky armádami NATO, vzhledem ke konkrétním znalostem sil jež mohou být použity na střeoevropském válečném území a ke zkušenostem ze cvičení na území NSR, můžeme učinit závěr, že druhý způsob bude převažovat. K dokreslení chci říci, že tento způsob obrany řeky, zejména operačního významu, bude realizován za použití jaderných pozemních úderů a při aktivaci pásem jaderných minových zátarasů k vytváření hlubokých pásem jaderných minových zátarasů k vytváření hlubokých pásem závalů a pásem radiačního zamoření s cílem oddělit v operačním rámci 1. sledy od druhých sledů a tím vytvořit podmínky pro postupné ničení našich svazků 1. sledu.

K této situaci může docházet zpravidla v hloubce a to:

- a) při protiúderu bližších operačních záloh v hloubce 120—150 km, tj. při plnění BÚ armády,
- b) při protiúderu hlubších operačních záloh v hloubce 350—450 km, tj. při plnění DÚ armády.

K dosažení svých cílů vytváří nepřítel dočasnou jadernou a leteckou převahu i převahu pozemních sil. Možná situace viz schéma 1.

Obdobná situace, tak jak to dokazuje průběh řady cvičení naší armády i poznatky ze cvičení armád NATO, bude tedy dosti častá a problém obrany předmostí a přechodu vodních toků pod tlakem nepřítele nebude ojedinělý.

Organizace bojové činnosti svazků při odražení protiúderu nepřítele na předmostí

Svazky a útvary na předmostí povedou s vojsky nepřítele vedoucími protizteč nebo protiúder střetný boj se všemi jeho charakteristickými rysy. Na výhodných obranných čarách budou přecházet postupně do dočasné obrany a při tlaku nepřítele povedou odchod bojem. Cílem této činnosti je zpomalit a zastavit postup nepřítele dříve než dosáhne řeky, neb nejpozději na řece. Ke splnění tohoto cíle potřebujeme dosáhnout maximální aktivity obrany, zejména aktivní bojovou činností tankových jednotek, účinným využitím protitankových prostředků, širokým manévrem palbou i pohybem raketového vojska a dělostřelectva a vedení protiztečí na všech stupních. Zvláštní pozornost musí útvary a svazky věnovat protivzdušné obraně, protože nepřítel dočasně dosáhne vzdušné nadvlády.

Jednou ze základních podmínek úspěšného vedení bojové činnosti je účelná a účinná organizace ženíjního zabezpečení.

a) Zvláštní pozornost věnujeme zatarasování. Ke zpomalení postupu protivníka je nutné použít všech jeho forem. Nejeefektivnější bude v této fázi manévr zatarasy. Za předpokladu možnosti použít prostředků 3 pluků a divize, při 2 pokládách mechanizačních zatarasovacích prostředků můžeme do 3—5 hodin přehradit směry postupu protivníka do celkové kapacity 5—6 km, s pravděpodobností vyřazení 15—20 obrněných cílů. Při řešení tohoto úkolu zvláště vyniká nutnost podrobné součinnosti POZ a DPTZ. Pro řešení nenadálých situací bude účelné organizovat na postupu divize vrtulníkový POZ.

PT minové zátarasy musí pokládat i motostřelecké jednotky k ochraně zaujatých a ženíjň z části vybudovaných obranných čar v hloubce, protitankové

a dělostřelecké jednotky k ochraně svých palebných postavení a tankové osádky k ochraně palebných čar nebo zaujatých obranných rájů. Mimo pokládání výbušných minových zátarasů půjde v maximálním rozsahu o zatarasování komunikačních směrů, s důrazem na pravděpodobný směr postupu vojsk protivníka k vodní překážce. Vzhledem k časové tísní bude neefektivnější rychlé ničení komunikačních objektů, vytváření nálevek na komunikacích, úsecích s nemožností objížděk, vytváření lesních záseků trhavinami apod. Ke zvýšení účinnosti těchto překážek bude vhodné použít i kombinovaných ženijních chemických zátarasů, zejména chemické zamoření přilehlého terénu.

b) Jednotky, které odrážejí protiúder na předmostí, musí vyvinout maximální úsilí k ženijní úpravě terénu. Jednotky v dotyku budou využívat zejména reliéfu terénu, objektů a postavení vybudovaná vlastními vojsky nebo vojsky nepřítele. Ostatní jednotky, počínaje 2. sledy pluků, plukovními prvky bojové sestavy, 2. sledy divize a ostatní prvky bojové sestavy divize musí neprodleně přistoupit k budování obranných čar a postavení v hloubce. Důraz musí položit zejména na ženijní vybudování střeleckých okopů, palebných okopů pro protitankové ruční zbraně, ukrytí a ochranu velitelských stanovišť a prostředků oddílů vojskových raket. K plnění těchto úkolů plně využijeme mechanizačních prostředků pro zemní práce, zejména zákopových pluhů, radlic BTU, dozerových radlic na dělostřeleckých tahačích a zemních mechanismů ženijního vojska. Časové a výkonové možnosti jednotek budou obdobné jako ve střetném boji.

c) Důležitým úkolem v této fázi bojové činnosti bude i ženijní zabezpečení manévru vojsk, která brání předmostí. Tento úkol vyplývá z požadavku zabezpečit rychlý a vynucený manévr vlastních vojsk na ohrožené směry. Z tohoto hlediska je především potřebné řešit zřizování vlastních zátarasů tak, aby nebránily manévru vlastních vojsk. Mimo přirozených překážek bránících manévru vojsk to budou zejména poškození komunikací leteckou činností nepřítele a překážky a zátarasy způsobené poškozením terénu a terénních předmětů jadernými údery protivníka. Souhrn těchto úkolů musí zabezpečovat OZP divize a pluků. S ohledem na konkrétní situaci bude v řadě případů nezbytné rozdělit OZP na 2 skupiny a pověřovat je samostatnou činností na potřebném směru.

d) Hlavním cílem této fáze bojové činnosti i jejího ženijního zabezpečení je uchránit v maximální míře bojeschopnost vlastních sil, dosáhnout maximálního efektu v ničení vojsk nepřítele, zpomalit nebo zastavit jeho pronikání, postupně zaujmout dočasnou obranu na nepřátelském a v případě nutnosti i na vlastním břehu vodní překážky.

Organizace zpětného přechodu vodní překážky divizí

Z hlediska metodického nebude v činnosti velitele a štábu divize **podstatných rozdílů** od řešení jakékoli jiné situace. Zvláštnosti se projeví zejména v obsahu práce a v posloupnosti řešení jednotlivých oblastí bojové činnosti vojsk.

Jedním z nejpodstatnějších faktorů v tomto smyslu je správné zhodnocení situace a odhalení zámyslu protivníka, zejména směru jeho úderu, kterých přepravišť se hodlá zmocnit, které části našich vojsk na předmostí chce znemožnit odchod k přepravám, do kterého prostoru na řece a s jakým cílem použije své výsadky.

Na základě zhodnocení a ujasnění si těchto specifických otázek musí velitel divize přijmout rozhodnutí pro vedení boje a pro přepravu. Zvláštnosti je

zde zejména to, že velitel musí správně předvídat mechaniku a vývoj bojové činnosti a ve svém rozhodnutí jednoznačně stanovit, která vojska povedou boj s protivníkem a která se budou postupně přepravovat na vlastní břeh, s cílem zaujmout výhodné čáry k definitivnímu zastavení protivníka. Vojskům určeným k vedení bojové činnosti musí mimo obvyklých údajů stanovit zejména postupné obranné čáry, směry a prostory, na které položit úsilí protitankových prostředků, určit, které komunikační směry připravit k ničení a na které prostory položit důraz při zatarasování. V obou případech musí složení vojsk odpovídat potřebám a zámyslu bojové činnosti. Zvláště důležitý význam mají v této fázi bojové činnosti zálohy, zejména protitankové a ženijní.

Stejně důležité je, aby velitel divize správně stanovil způsob přepravy volných sil na vlastní břeh a vytvořil tak podmínky pro účinnou organizaci obrany s využitím vodní překážky. Musí proto stanovit místa, druhy a počet přepravišť, metodu a pořadí přepravy. Proto jedna z nejdůležitějších činností v tomto období je zpracování grafikonu pro zpětnou přepravu a doručení potřebných údajů podřízeným velitelům, aby tak byly dány předpoklady k organizované a rychlé činnosti na jednotlivých přechodech.

Zvláštní pozornost musí velitel a štáb věnovat organizaci pořádkové služby na přístupech k přepravám i na přepravištích samotných. Vzhledem k tomu, že protivník bude mít na směr protiúderu iniciativu, můžeme očekávat v důsledku jeho bojové činnosti řadu událostí, které by mohly vést k určité dezorganizaci, živelnosti i panice a tím i vážnému ohrožení přepravy. Proto musíme pořádkovou službu organizovat tak, aby zabezpečila plynulost přepravy ve stanoveném pořadí nebo při závažné změně situace a podmínek přepravy usměrnila vojska na náhradní přepraviště.

Zvýšenou péči musí velitel a štáb divize věnovat bojovému zabezpečení přepravy. Je samozřejmé, že protivník se bude snažit narušit nebo dočasně znemožnit našim vojskům přechod řeky a to zvláště úderý letectva, použitím výsadků, napadením chemickými prostředky i činností diverzních skupin, průzkumů apod. Proto musíme na hlavní přechody soustředit protivzdušnou obranu s využitím všech prostředků, v blízkosti přepravišť mít jednotky k ničení výsadků, musíme organizovat přímé bojové zajištění přepraviště, obsluha přepravišť i přepravující se vojska musí zvláště pečlivě vést chemický a radiální průzkum a být připraveny uskutečňovat přechod v protichemických ochranných prostředcích.

Zvláštnosti organizace přepravy vyplývají především ze specifiky úkolu svazku, kdy část sil zadržuje síly protivníka a část se postupně přepravuje. Toto má přímé důsledky na

- počet a druhy přepravišť,
- pořadí a posloupnost přepravy,
- manévr přepravišť a jejich postupné rušení neb ničení,
- způsob velení vojskům.

Můžeme předpokládat, že v době zahájení protizteče nebo protiúderu budou bojové sledy divize přepravěny na předmostí a ovládnou svými 1. sledy prostor do hloubky 20—25 km. Je to tedy situace 5—6 hodin po zahájení přepravy, kdy zpravidla všechny druhy přepravišť jsou již zrušeny, mimo přepravišť mostových. Z tohoto faktu také vycházíme při stanovení počtu a druhů přepravišť. Přirozenou snahou bude zachovat mostová přepraviště v dosavadním rozsahu, tedy zpravidla 2 mosty na divizi. Přívozová přepraviště zřídíme nejméně po 1 na každý pluk, v případě ohrožení neb vyřazení mostů na každý pluk

2 přepraviště. Plavidlová přepraviště ze ženiiných obojživelných prostředků zřídíme po 1 na každý pluk, zvláště pro přepravu spojovacích prostředků a raněných.

Prostorové umístění přepravišť musí respektovat rozmístění vlastních vojsk a pravděpodobný směr protiúderu nepřítele. Z hlediska plného a okamžitého využití mostových přepravišť je nejvhodnější ponechat je na místě. Toto však nebude zpravidla možné bez vystavení nebezpečí jejich leteckého napadení. Přívozová přepraviště zřizujeme na bocích bojové sestavy, v krytých prostorech mimo směr protiúderu protivníka, brodová a podvodní přepraviště pro tanky v blízkosti předpokládaných prostorů odpoutání se od protivníka.

Posloupnost přepravy bude charakterizována obráceným pořadím. V první řadě přepravíme týly a divizní zálohy po mostových přepravištích, v dalších pak ty útvary, které mají za úkol zaujmout obranu na vlastním břehu. Na přívozo- vých přepravištích přepravíme postupně velitelská stanoviště, dělostřelectvo, tanky, protitankové a ženiiní zálohy. V poslední fázi, v době přibližování se k řece, po převzetí palebného boje vojsky na vlastním břehu a po odpoutání se od nepřítele, přepravíme tanky na podvodních přepravištích a cbrněné transportéry na plavidlových přepravištích.

Přirozená snaha protivníka narušit přepravu bude vyžadovat široký a nepřetržitý manévr přepravními prostředky, aby byla snížena možnost jejich vyřazení činností protivníka. Předpokládáme manévr mostovými přepravišti splavením částí mostu po vodě. Při intenzivní letecké činnosti a působení dělostřelectva přejdeme na přívozovou přepravu do jiných prostorů. Při nebezpečí ztráty přepravních prostředků přepraviště zrušíme, materiál dopravíme po vodě do prostorů neohrožených vojsky protivníka a tam jej naložíme na vozidla. Do- ba zrušení přepravišť je časově závislá na vzdálenosti vojsk protivníka od řeky. Za předpokladu, že protivník dosahuje hodinového tempa postupu 3—4 km, mu- síme zahájit rozbor mostových přepravišť v době, kdy 1. sledy protivníka jsou od řeky vzdáleny 9—12 km, abychom získali potřebnou dobu pro rozbor 2—3 hodiny.

Přívozová přepraviště rušíme v době, kdy protivník je 3—4 km od řeky. Za všech okolností musíme zabezpečit zpětnou přepravu všech vojsk. Bude-li to situace vyžadovat, bude přeprava probíhat až do příchodu vojsk protivníka do bezprostřední blízkosti vodní překážky. V tomto případě bude nutné maskovat přepraviště použitím dýmu.

Tato složitá bojová činnost vyžaduje přizpůsobit i organizaci velení vojskům. Bude výhodné vytvořit jedno centrum velení pro řízení bojové činnosti vojsk, které odrážejí protiúder protivníka, druhé centrum velení pro řízení zpětné přepravy vojsk a organizaci obrany na vlastním břehu. Velení můžeme rozdě- lit mezi PVS a VS svazku.

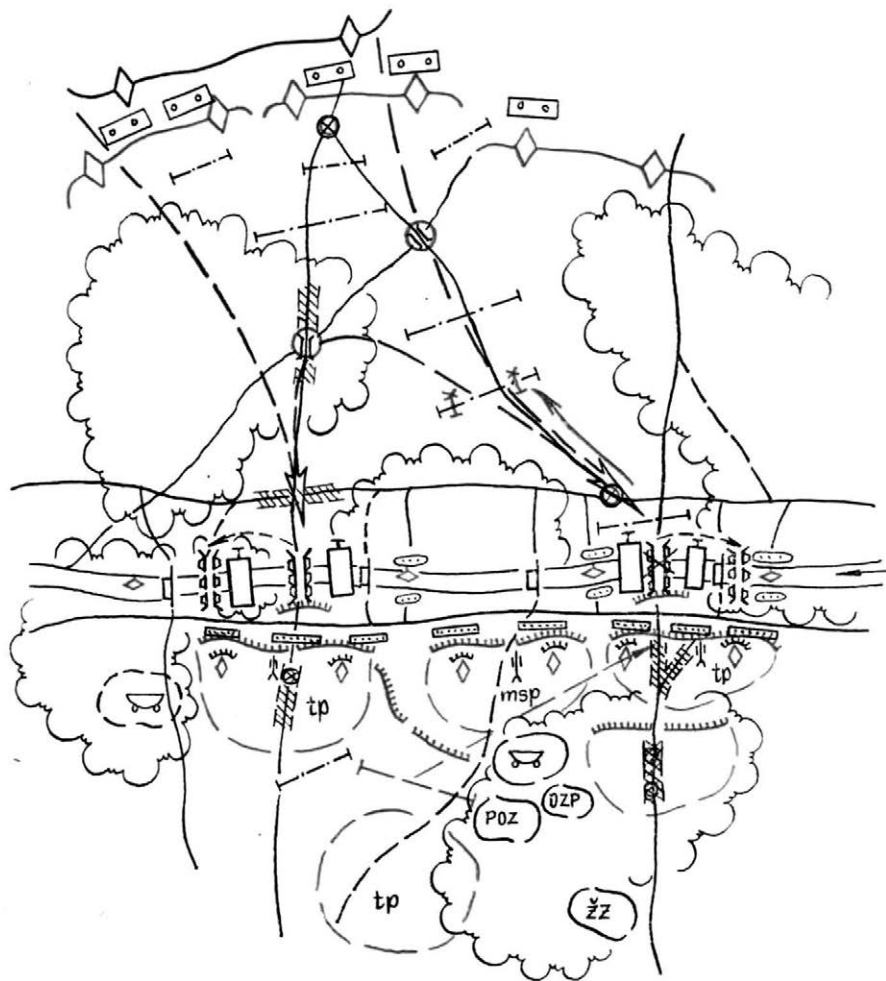
Musíme učinit vše ke ztížení přepravy protiútočících vojsk protivníka.

Především to bude zatarasování přístupů k vodní překážce a ničení přístu- pových cest. Maximální důraz položíme na zatarasení břehů a výhodných pří- stupů k řece výbušnými a chemickými zátarasami. Zatarasit musíme po ukonče- ní brodové a podvodní přepravy i všechny brody.

Ženiiní jednotky nesmí dopustit, aby vlastní přepravní prostředky i místní plavidla padla do rukou nepřítele a jestliže není dostatek času na jejich ma- névr z ohroženého prostoru, musí je zničit.

Schéma 2

Schéma ženijních opatření k odražení protiúderu na předmostí a ženijní zabezpečení zpětného přechodu vodní překážky divizi

Zvláštní pozornost budeme věnovat stálým mostům, které se našim vojskům podařilo obsadit. Tyto připravíme k ničení a určíme funkci, která je oprávněná rozhodnout o jejich zničení. Pečlivě musíme sledovat postup vojsk protivníka i případné vysazování výsadku a při nebezpečí ovládnutí protivníkem, musíme stále mosty zničit.

Je-li na řece proti proudu od prostoru bojové činnosti vodní dílo, je nezbytné zahájit taktickou manipulaci s vodou, aby přeprava vojsk protivníka byla narušena neb dočasně zastavena. Za vhodných podmínek můžeme rušit přepravu vojsk nepříteli i použitím plovoucích min a otravných látek.

Na vlastním břehu učiníme všechna opatření ke konečnému zastavení protiúderu protivníka. Vojska, která v době zahájení protiúderu nepříteli nebyla ještě přepravena na předmostí, zaujmají na vlastním břehu obranu na výhodných obranných čarách v blízkosti řeky a intenzivně ji budují. Pro ostatní vojska divize, která odráží protiúder na předmostí a budou postupně přepravována na vlastní břeh, zahájíme předem nejnnutnější obranná opatření s využitím ženíjní techniky tak, aby je v krátké době po zaujetí obrany mohla dokončit. Důraz položíme na vybudování okopů pro tanky k přímé palbě, protitankové prostředky, velitelská stanoviště a raketové prostředky. Ženíjní jednotky divize i armády musí položit úsilí do zatarasování, zřizování PT minových polí k ochraně zaujatých obranných postavení a silami POZ i ženíjních záloh připravit manévry zátarasu na ohrožených směrech. Na směru plánované protizteče zabezpečit manévry vojsk úkolováním OZP.

Řešení této situace bude věnovat pozornost i velitel armády zejména proto, že úspěšné zastavení protiúderu již na nepřátelském břehu ovlivní bojovou činnost značných sil celé armády.

Proto zpravidla armádní protitankové a ženíjní zálohy budou zasazeny ve prospěch vojsk divize k přehrazení směru hlavního úderu protivníka. Při výhodném zařazení v operační sestavě APTZ a APOZ půjde o použití protitankových řízených střel v součinnosti s manévrem zátarasu při použití vrtulníků.

Povinností štábu armády je zabezpečit svými přepravními prostředky zpětnou přepravu těch armádních záloh, které jsou na nepřátelském břehu nebo součinností dohovorem o vyhrazení času na jejich přepravu po divizních přepravištích. Velitel armády musí mít i dostatečnou zálohu přepravních prostředků a v případě potřeby organizovat přepraviště i ve prospěch vojsk divize. Ženíjní zálohy armády s využitím mechanizačních prostředků se zúčastňují budování obranných čar ve prospěch vojsk, které zaujmají obranu na vlastním břehu.

Jedním z důležitých opatření armád ve prospěch divize je ženíjní materiálně technické zabezpečení bojové činnosti vojsk, zejména včasný přísun minového materiálu a trhavín.

Možné řešení ženíjních opatření k zabezpečení zpětného přechodu viz **schéma 2 a 3.**

Některé zvláštnosti při plnění úkolů ženíjních jednotek

Zásadní zvláštnost činnosti ženíjních jednotek a útvarů tkví zejména v nebyvalé rozmanitosti úkolů ženíjního zabezpečení, které musí plnit současně nebo v úzké časové návaznosti. Prakticky ve stejné době je nezbytné splnit úkoly zatarasování při odrážení protiúderu, opatření ke zvýšení přepravy vojsk protivníka a současně učinit alespoň nezbytná základní opatření k zaujetí obrany na vlastním břehu.

Tato složitá situace vyžaduje racionální dělbu úkolů mezi jednotlivými stupni velení i druhy ženijních jednotek. Bude výhodné, aby se na odrážení protiúderu zřizováním zátarasů podílely zejména plukovní ženijní jednotky a POZ divize, v příznivé situaci i POZ armády s A DPTZ. Všechny organické a přidělené pontonové a přepravní jednotky musí se zaměřit na zabezpečení přeprav. Část divizních ženijních jednotek, zejména strojních a případně armádních strojních jednotek, použijeme na přípravu obrany na vlastním břehu. Po splnění úkolů manévru zátarasy na odlehleém břehu musí divizní i armádní POZ být připraveni plnit tento úkol i ve prospěch obrany na vlastním břehu.

Zvláštnosti budou i v neobvyklé vazbě některých úkolů. Např. zatímco při násilném přechodu vodní překážky řeší ženijní jednotky zřizování přepravišť a odtarasování, při zpětném přechodu vojsk pod tlakem protivníka půjde o práce zatarasovací. Při zabezpečování vlastní zpětné přepravy mnohem výrazněji vystupuje potřeba rychlého a pružného manévru přepravními prostředky a jejich všestranné maskování. Zpětná přeprava bude uskutečňována v podmínkách dočasné vzdušné nadvlády, v některých případech v blízkosti vojsk protivníka, který vede protiúder, což se nutně odrazí ve zvýšených nárocích na morální a psychologickou připravenost ženijních jednotek a vysokou organizovanost jejich činnosti.

Tyto zvláštnosti kladou nebývalé nároky na organizátorskou činnost ženijních náčelníků a velitelů ženijních jednotek a mohou je úspěšně splnit za předpokladu úzké součinnosti se vševojskovými veliteli a za trvalého sledování vývoje bojové činnosti na předmostí.

Závěr

Odrážení protiúderu protivníka v boji o předmostí a zpětný přechod vojsk pod tlakem protivníka se současnou přípravou a zaujetím obrany vlastního břehu je vysoce složitá bojová činnost. Situace, ve kterých se řešení těchto problémů může vyskytnout, nejsou ojedinělé a jejich vznik lze očekávat v každé armádní útočné operaci. Jednou ze základních podmínek úspěchu, je mimo jiné, i včasná a promyšlená realizace opatření ženijního zabezpečení, které má svoje specifické zvláštnosti.

Teorie civilní obrany

Důležitým teoretickým problémem sovětské vojenské vědy je problém rozpracování vědeckých názorů a závěrů o ochraně týlu státu. Po zavedení raketových jaderných zbraní do výzbroje novým způsobem hodnotíme úlohu ekonomiky ve válce, ekonomické zabezpečení ozbrojených sil a odolnost hlubokého týlu, protože ve válce vedené všemi soudobými prostředky stírají se hranice mezi frontem a týlem.

Soudobá válka je složitým sociálním jevem. Budou v ní používány různé způsoby boje, např. ozbrojený, ekonomický, politický, vědeckotechnický a další. Je pochopitelné, že ozbrojený zápas je rozhodující, protože se v něm soustřeďuje hlavní branné úsilí státu.

Současně válka staví do popředí celou řadu problémů, které nemohou být řešeny jen ozbrojeným zápasem. Mezi ně patří ochrana obyvatelstva, zabezpečení provozu důležitých odvětví a objektů národního hospodářství ve válce, odstranění násled-

ků napadení nepřítele v týlu státu, obnovení narušeného řízení v průběhu války, obnovení výroby důležitých druhů válečného materiálu.

Významné místo při řešení těchto problémů má civilní obrana. Právě ona prostředně odpovídá za ochranu obyvatelstva a národního hospodářství před úderem zbraní hromadného ničení a za záchrané obnovovací práce při odstraňování následků napadení nepřítele na území státu.

Civilní obrana má zcela vypracovaný systém vědecky zdůvodněných zásad, které ve svém souhrnu tvoří její teorii. Cílem tohoto článku je objasnit současný stav rozvoje teorie civilní obrany jako systému vědecky zdůvodněných zásad její organizace a vedení, určit objekt zkoumání této teorie, její předmět, obsah a hlavní úkoly a konečně ukázat na některé nejaktuálnější teoretické problémy, které je nutné dále rozpracovat.

Objekt zkoumání teorie civilní obrany, její předmět a obsah

Teorie civilní obrany, jako součást vojenské vědy, zkoumá jako hlavní objekt válku. Nezajímá se však celou různorodostí jevů války a ozbrojeného zápasu, ale především těmi jevy, které ovlivňují týl státu a se kterými musíme počítat při řešení úkolů jeho ochrany silami a prostředky civilní obrany. Zabývá se studiem sil a prostředků pravděpodobného nepřítele, které mohou být použity ve válce k ničení

měst a objektů, rozmístěných v hloubce teritoria státu, hodnocením charakteru působení těchto prostředků i možných následků jejich použití a konečně rozpracováním způsobů i zásad přípravy a vedení civilní obrany, které odpovídají požadavkům soudobé války.

Teorie civilní obrany formou řešení vědeckých úkolů se v mnohém shoduje

jených sil, které rovněž zkoumají tyto problémy, ovšem vzhledem ke svým specifickým úkolům. Avšak tato shoda se projevuje jen ve formě a jen v tom smyslu, že při studiu prostředků napadení a ničení nepřítelů teorie civilní obrany při svém zkoumání se opírá o podklady jiných oblastí vojenské vědy.

Konkrétní obsah zkoumaných problémů vychází za hranice potřeb vojenského umění druhů ozbrojených sil, protože zahrnuje široký okruh otázek, které se týkají nejen vlastních zájmů civilní obrany a jejich jasně vymezených úkolů, ale i celé řady jiných oblastí vojenské vědy a dalších hraničních věd.

Problémy, které řeší teorie civilní obrany, jsou přímo nebo nepřímo spjaty s rozpracováním způsobů a prostředků uchování lidských a materiálových zdrojů, se zabezpečením odolnosti hospodářství ve válce. Specifickým rysem v předmětu teorie civilní obrany je to, že podrobněji zkoumá výsledky působení ozbrojeného zápasu na objekty týlu státu, jejich rozsah a bezprostřední vliv na pevnost týlu, jeho schopnost zabezpečit nutné potřeby ozbrojených sil, národního hospodářství a obyvatelstva ve válce. Teorie civilní obrany rozpracovává v důsledku toho přesně vymezené problémy, které se týkají specifických forem, způsobů a prostředků plnění úkolů k ochraně týlu, zejména obyvatelstva, v soudobé válce.

Předmětem teorie civilní obrany rozumíme tedy systém opatření k ochraně týlu státu, která jsou nedílnou součástí celkového komplexu branného úsilí státu, silami a prostředky, které má k dispozici civilní obrana.

Opatření civilní obrany v soudobé válce musíme prakticky uskutečňovat na celém území státu s přihlédnutím k diferencovanému přístupu k síle a charakteru používaných prostředků ochrany. Dnes existuje reálné nebezpečí napadení kteréhokoli města nebo jiného obydleného prostoru, bez ohledu na to, zda představuje pro nepřátelské údery cíl nebo ne. Z toho vyplývá, že rozsah a charakter uskutečňovaných opatření civilní obrany závisí na hospodářském a obranném významu objektů.

Pro obyvatelstvo velkých měst, kterému bude hrozit nebezpečí napadení jakýmkoli prostředky ničení, je nezbytný různorodý co do formy a velmi účinný komplex ochranných opatření. Mezi ně patří vybudování ochranných objektů pro obyvatelstvo, jeho evakuace do bezpečných prostorů mimo města, zabezpečení ochrannými prostředky jednotlivce, uskutečňování různých zdravotnických profylaktických opatření, která zamezují, nebo snižují ú-

činky působení na lidský organismus, ochrana proviantu, vodních zdrojů, zemědělských kultur a domácího zvířectva, aby- chom nedovolili obyvatelstvu používat za- sazené produkty obživy a vody a konečně celá řada dalších opatření, která směřují k uchování života lidí a snížení ztrát ve válce.

V menších městech a zejména na vesnicích, kde hlavním nebezpečím budou radioaktivní, chemické a biologické zamoření, bude potřeba uskutečnit menší komplex opatření. Avšak v obou případech uskutečňovaná opatření musí být komplexní. To vyplývá z velké různorodosti ničivých účinků soudobých zbraní, kterým musí civilní obrana čelit účinnými opatřeními ochrany.

Soudobá válka vyžaduje všestranné, včasné a důsledné uskutečnění hlavních ochranných opatření a soustředění potřebných prostředků ochrany ještě v míru. Vycházíme přitom z toho, že uskutečnit tak rozsáhlou práci k ochraně všeho obyvatelstva státu a hospodářství v omezeném čase předválečného období je prakticky nemožné. Zásada včasné přípravy a uskutečnění všech úkolů civilní obrany předpokládá celý systém opatření, která směřují k jejich realizaci v procesu plnění národohospodářských plánů. Hlavní způsob plnění těchto úkolů vidíme v přesném dodržování určených požadavků k odpovídající přípravě obyvatelstva, odvětví a objektů národního hospodářství. Včasné uskutečnění potřebných opatření umožní zabezpečit jejich splnění v celém rozsahu v rámci nové výroby nebo rekonstrukce závodů, vytvořit potřebný fond ochranných zařízení, nahromadit odpovídající zásoby ochranných prostředků jednotlivce, přizpůsobit techniku, která je v národním hospodářství k plnění úkolů civilní obrany, naučit obyvatelstvo zásadám ochrany proti zbraním hromadného ničení a působit v rámci nevojenských zařízení, vytvářet a připravovat potřebné síly a prostředky k odstranění následků napadení nepřítelů.

Uskutečnit všechna tato opatření není možné všude a v plném rozsahu. Teorie civilní obrany věnuje proto pozornost jejich prvofadému uskutečnění zejména ve velkých městech a v průmyslových objektech, kde je nezbytná vyšší úroveň ochrany jak co do rozsahu opatření, tak co do spolehlivosti používaných prostředků. Přitom hlavní úlohu mezi nimi má zabezpečení ochrannými zařízeními, jako hlavní prostředek ochrany, zejména v podmínkách nebezpečí nenadálého napadení nepřítelů, kdy všechna ostatní opatření mohou být málo účinná.

Zásada včasného uskutečnění opatření v civilní obraně je základem řešení i jiných jejích problémů, jako např. zvýšení odolnosti práce odvětví a objektů národního hospodářství, vybudování a příprava sil civilní obrany k odstraňování následků napadení nepřítele.

Základ předmětu teorie civilní obrany tvoří tedy opatření k ochraně obyvatelstva a ekonomiky státu proti zbraním hromadného ničení a dále problémy spojené s odstraňováním následků napadení nepřítele v týlu státu.

V závislosti na hlavním obsahu předmětu teorie civilní obrany je určena i její strukturální výstavba. Struktura teorie civilní obrany se dělí na čtyři vzájemně spjaté části, které zahrnují rozpracování problémů ochrany obyvatelstva v soudobé válce (tj. hlavní a základní části teorie), zdůvodnění způsobů a zásad zvyšování odolnosti hospodářství v průběhu války, forem a metod organizace práce k odstraňování následků napadení nepřítele v týlu státu a rozpracování velení civilní obraně.

První část zahrnuje teoretické rozpracování problematiky ochrany obyvatelstva. Bojovou pohotovost civilní obrany hodnotíme především podle její schopnosti splnit zejména tento úkol; na něm závisí splnění všech ostatních úkolů.

Hlavní teoretické směry při rozpracování problémů ochrany obyvatelstva jsou — hledání účinnějších a spolehlivějších způsobů zabezpečení obyvatelstva ochrannými objekty a ochrannými prostředky jednotlivce,

— zkracování lhůt pro evakuaci,

— zdokonalení systému uvědomování obyvatelstva o nebezpečí napadení nepřítele, o jeho úderech, o radioaktivním, chemickém a biologickém zamoření terénu,

— zlepšování spolehlivé ochrany proviantu, vodních zdrojů, zemědělských kultur a domácího zvířectva,

— organizování přípravy obyvatelstva v otázkách civilní obrany.

Druhá část zahrnuje teoretické rozpracování problémů zvyšování odolnosti hospodářství. Konkrétním výrazem jsou tyto úkoly:

— stanovení dalších způsobů rozptýlení rozmístění výrobních sil na území státu,

— hodnocení odolnosti práce objektů a odvětví národního hospodářství ve válce, odhalení nejzranitelnějších míst v jejich přípravě a stanovení opatření k jejich odstranění,

— zkoumání způsobů zvyšování spolehlivosti ochrany výrobního personálu,

— vytváření materiálních zásob při napadení nepřítele,

— řešení otázek kooperace i zdvojování výroby nejdůležitějších druhů produkce ve válce,

— zvyšování spolehlivosti řízení odvětví a objektů národního hospodářství ve válce,

— zvyšování samostatnosti práce ekonomických rájů a republik.

Do třetí části patří rozpracování teoretických problémů, které jsou spjaté s organizací záchranných a neodkladných havarijních a obnovovacích prací v ohniscích napadení a v prostorech živelných pohrom. Rozpracování těchto problémů vyžaduje vyvinout značné úsilí ke stanovení nejúčelnější organizační struktury sil civilní obrany, jejich potřebnému množství, taktiky v různých podmínkách situace a metodiky bojové přípravy.

Do čtvrté části patří další rozpracování teoretických zásad organizace velení civilní obraně. Hlavní pozornost bude nutné soustředit na

— rozpracování úkolů a vydělení působnosti za jejich plnění mezi teritoriálními, oborovými a vojenskými orgány velení,

— hledání nejúčinnějších způsobů a metod společné práce,

— stanovení nejúčelnější organizační struktury orgánů velení,

— rozpracování vědecky zdůvodněných zásad zdokonalování systémů velení, spojení i uvědomování v civilní obraně a jejich návaznost na analogické systémy v ozbrojených silách,

— zavádění automatizovaných systémů velení.

Úloha a místo teorie civilní obrany ve vojenské vědě a spojitost s jinými jejími součástmi

Úloha a místo teorie civilní obrany ve vojenské vědě jsou určeny tím přínosem, který vnesla civilní obrana do celkového systému branných opatření. Úsilí civilní obrany směřuje k zabezpečení úspěšné činnosti ozbrojených sil, protože na uchování života obyvatelstva a zabezpečení

odolnosti ekonomiky v mnohém budou záviset jak průběh, tak i výsledek ozbrojeného zápasu. Vyplyvá to z toho, že docílit ochrany činnosti na území státu je jedním z nejdůležitějších hlavních cílů války.

Úloha teorie civilní obrany ve vojenské vědě tkví v tom, že s využitím zásad

obecné teorie vojenské vědy rozpracovává speciální část, která je spjata s řešením úkolů ochrany týlu státu v soudobé válce. Je to nová část vojenské vědy, která vznikla v důsledku změn v rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu a názorů na jejich použití v soudobé válce.

Rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu v současné době, narůstání nebezpečí hromadného ničení obyvatelstva a objektů v hlubokém týlu měly za následek zásadní změny v názorech na charakter uskutečňovaných opatření k ochraně týlu a vyžádaly si hluboké vědecké rozpracování hlavních způsobů a zásad plnění tohoto úkolu.

Z toho vyplývá, že vznik teorie civilní ochrany je objektivní nutností, která vznikla v důsledku hlubokých změn ve vojenském v současném období. Tato teorie, která se stala samostatnou částí vojenské vědy, má svou historii vzniku a rozvoje.

Pohovoříme nyní o místě teorie civilní ochrany ve vojenské vědě. Protože zkoumá specifické problémy války a rozpracovává způsoby a zásady ochrany týlu státu ve válce, je pochopitelné, že výsledky těchto zkoumání musí být zařazeny do obecných problémů vojenské vědy.

Z toho vyplývá závěr o samostatnosti teorie civilní ochrany a jejím plném oprávnění být zařazenou k jedné ze speciálních částí vojenské vědy. Ta skutečnost, že teorie civilní ochrany, kromě čistě vojenských aspektů své činnosti, zkoumá celou řadu hraničních problémů spjatých s vlivem ekonomických, geografických, sociálně politických a jiných činitelů při řešení úkolů ochrany týlu státu, jen zdůrazňuje šířku této teorie, její organickou spojitost s dalšími odvětvími vědeckých znalostí. Rozpracováním těchto problémů doplňuje obecnou teorii vojenské vědy, rozšiřuje hranice jejího zkoumání a prohlubuje obsah rozpracovávání vědeckých problémů.

Teorie civilní ochrany ve svém obsahu má nejrozmanitější a hluboké spojitosti s jinými oblastmi a součástmi vojenské vědy, např. s teoriemi vojenského umění, výstavby ozbrojených sil, velení ozbrojeným silám, výcviku a výchovy vojsk ozbrojených sil a řadou vojenských speciálních a vojenskotechnických věd. Základní teoretické zásady a závěry těchto teorií teorie civilní ochrany široce využívá při rozpracování svých specifických problémů.

Zvláště těsné, různorodé a hluboké spojitosti má teorie civilní ochrany s teorií vojenské ekonomiky a teorií vojenského umění v oblasti bojového a týlového zabezpečení. Otázky průzkumu, organizace protichemické a protiradiační ochrany, technického vybavení, poskytnutí zdravotnické po-

moci, dopravního, materiálně technického a jiných druhů zabezpečení jsou v těsné vzájemné spojitosti s plány a rozhodnutími odpovídajících služeb civilní ochrany a orgánů vojenského velení. Proto jejich hluboké vědecké rozpracování a zakončení ve vzájemně sladěných plánech je předpokladem jejich úspěšného praktického řešení.

Vzájemné vztahy teorie civilní ochrany s teorií velení ozbrojeným silám se projevují zejména při rozpracování společných opatření ke sladění systémů velení, organizace vzájemné informovanosti orgánů civilní ochrany a ozbrojených sil a ve stanovení vzájemně sladěných perspektivních směrů, zdokonalování těchto systémů. Využívání zkušeností teorie velení ozbrojeným silám při rozpracování otázek velení civilní obraně napomáhá jejich hlubšímu zkoumání a současně přispívá k hlubšímu odrážení zájmů civilní ochrany v samotné teorii velení ozbrojeným silám.

Součinnost teorie civilní ochrany s teorií výstavby ozbrojených sil se uskutečňuje v otázkách sladění názorů na principy, formy a metody organizační výstavby civilní ochrany, využití zkušeností této teorie při vytváření struktury sil a prostředků civilní ochrany, ve vzájemně sladěné vědecké unifikaci sil a prostředků a jejich uvedení do souladu s rozsahem a charakterem řešených úkolů.

Pro teorii civilní ochrany je charakteristická neustále narůstající závislost na vojenských technických a speciálních vědách. Při řešení svých úkolů civilní obrana široce využívá výsledků těchto věd, zejména při vytváření nových, spolehlivějších a účinnějších technických prostředků ochrany a odstraňování následků napadení nepřítelů a uskutečňování opatření ke zvyšování odolnosti objektů i odvětví národního hospodářství.

Široké spojitosti teorie civilní ochrany s teorií výcviku a výchovy vojsk se projevují ve společném rozpracování účinnějších forem a metod přípravy řídících a velitelských orgánů, vojáků a nevojenských zařízení, studentů a žáků, všeobecného školení obyvatelstva v otázkách civilní ochrany. Vědecky zdůvodněné požadavky, principy a metody k získání praktických návyků všech školených kategorií při plnění svých povinností v nejsložitějších podmínkách situace, široké využívání zásad teorie výcviku a výchovy vojsk v těchto otázkách umožňují civilní obraně cílevědoměji a účinněji organizovat a řídit výcvik a výchovu příslušníků civilní ochrany a obyvatelstva.

Teorie civilní ochrany široce využívá výsledků výzkumu mnoha jiných věd a teo-

rií, které jsou součástí vojenské vědy. Tvůrčím způsobem jich využívá a tím zvyšuje vědeckou zdůvodněnost vlastních závěrů k účinnému uskutečnění opatření civilní obrany, zkracuje lhůty potřebné k vy-

řešení jednotlivých úkolů. Současné teorie civilní obrany přispívá k dalšímu rozvoji jiných součástí vojenské vědy, značně rozšiřuje hranice jejich výzkumu na úkor zařazení problematiky civilní obrany.

Některé současné problémy teorie civilní obrany

V souvislosti s úkoly, které má řešit civilní obrana, k neaktualnějším teoretickým problémům v současných podmínkách patří další rozpracování způsobů zvyšování spolehlivosti ochrany obyvatelstva a hospodářství státu před zbraněmi hromadného ničení a jinými prostředky napadení nepřítel.

Nutnost hlubokého vědeckého zdůvodnění těchto otázek vyplývá na jedné straně z bouřlivého rozvoje prostředků ničení a na druhé straně z růstu rozvoje měst a objektů a ze zvýšení potenciálního nebezpečí jejich ničení. To všechno vyžaduje hledat způsoby a prostředky zvyšování spolehlivosti ochrany a včasného přijetí účinných opatření k jejich přípravě s ohledem na požadavky civilní obrany. Úspěšné rozpracování konkrétních praktických opatření ke zvýšení spolehlivosti ochrany obyvatelstva a hospodářství není možné bez hluboké vědecké analýzy a prognózy možnosti situace v týlu státu. Správné předvídání situace, která se vytvoří při zahájení války na území státu, zhodnocení tendence rozvoje soudobých prostředků ozbrojeného zápasu a názorů na jejich použití, charakteristických zvláštností a vlivu těchto činitelů na stav objektů a především na ochranu obyvatelstva, vědecká prognóza situace — to vše představuje důležitý teoretický úkol. Nebudeme-li jej řešit, nemůžeme ani s úspěchem plánovat ochranná opatření, organizovat přípravu sil a prostředků a stanovit způsob jejich využívání v různých podmínkách situace.

Prvním a nejdůležitějším úkolem teorie civilní obrany je rozpracování vědecky zdůvodněné metodiky předvídání a hodnocení situace v týlu státu v podmínkách širokého použití soudobých prostředků ničení nepřítel. Tato metodika umožňuje stanovit jednotný přístup k plánování ochranných opatření v souladu se soudobými názory na použití raketových jaderných zbraní, zvyšovat pevnost práce odvětví a objektů národního hospodářství, zdůvodnit propočty k vytvoření sil a prostředků k plnění těchto úkolů a uskutečnění prací k odstranění následků napadení nepřítel, rozpracovat účinnější operační a taktické zásady využívání sil a prostředků civilní obrany v různých podmínkách situace.

Pokud se týče dalšího rozpracování konkrétních otázek zvyšování spolehlivosti opatření k ochraně obyvatelstva a ekonomiky ve válce, na první místo stavíme úkol výzkumu v oblasti zdokonalování železných prostředků ochrany. Hlavním směrem přitom je hledání účinnějších způsobů zabezpečení všeho obyvatelstva ochrannými zařízeními, které by plně odpovídaly požadavkům ochrany v podmínkách soudobé války. Úspěšné řešení úkolu vytvoření ochranných objektů je velmi těžko uskutečnitelné, a proto musí být řešeno diferencovaně. Nejspolehlivějšími úkryty je nutné zabezpečit obyvatelstvo, které může být vystaveno bezprostřednímu působení soudobých prostředků ničení, a jednoduchými a přitom méně nákladnými prostředky ostatní obyvatelstvo.

Proto je nutný vědecky zdůvodněný systém zabezpečení obyvatelstva ochrannými zařízeními, který bude odpovídat charakteru a zvláštnostem soudobé války a ekonomickým možnostem státu. Tento systém zahrnuje včasné zabezpečení dokonalejších úkrytů pro dělníky a úředníky ve výrobě i pro všechny ostatní kategorie obyvatelstva, které jsou spjaté se životaschopností měst a objektů národního hospodářství. K úkrytům ostatního městského obyvatelstva přizpůsobujeme všechny stálé podzemní místnosti a kromě toho s nebezpečím rozpoutané války předvídáme výstavbu jednoduchých úkrytů vojenského typu.

Na venkově a ve městech, kde nehrozí bezprostřední napadení nepřítel, k ochraně obyvatelstva mohou být přizpůsobeny existující sklepení a jiné podzemní objekty a vybudovány kryty typu překrytých zákopů, okopů a zemljanek.

Tendence úplného zabezpečení všeho obyvatelstva ochrannými zařízeními nesmí odvádět pozornost od rozpracování jiných způsobů ochrany a zejména od zdokonalování forem evakuace. Rozhodující přitom je zkracování doby potřebné k evakuaci, jednak lepším využitím dopravních prostředků, jednak organizací vyvádění jednotlivých kategorií obyvatelstva pěšky na bezpečnostní vzdálenost od měst a objektů potenciálních cílů k úderům nepřítel.

Dalším úkolem teorie civilní obrany je rozpracování opatření ke zvýšení odolnosti hospodářství. Při řešení tohoto úkolu

v podmínkách soudobé války je nutný zásadní výzkum v rámci obecných požadavků k určení hlavních směrů a komplexu včas uskutečňovaných praktických opatření na základě předvídání situace, která může vzniknout na území státu nebo v jednotlivých hospodářských prostorech v důsledku použití soudobých prostředků napadení. Jen společným úsilím vědců, kteří se zabývají rozpracováním problematiky vojenské ekonomiky, specialistů plánovacích orgánů ministerstev a úřadů a vedoucích orgánů civilní obrany a vojenského velení, kteří mají vedoucí úlohu při zkoumání těchto problémů, mohou být všechny otázky vyřešeny zodpovědně a na vysoké vědecké úrovni.

Důležitým úkolem teorie civilní obrany, který souvisí s budováním a využitím jejích sil, je rozpracování přípravy příslušníků nevojenských zařízení. Základ sil civilní obrany tvoří nevojenská zařízení a úřady, které v míru plní normální každodenní hospodářské úkoly, ale ve válce jsou povolány k vedení záchranných a neodkladných havarijních obnovovacích prací v ohniscích ničení a v prostorech živelných pohrom. Všechny tyto síly představují organizované jednotky, zúčastňují se odpovídající přípravy a jsou zabezpečeny potřebnými prostředky ke splnění plánovaných úkolů.

Za současné úrovně rozvoje prostředků ničení značně narůstá objem záchranných prací, je složitější jejich charakter a spolu s tím se zvyšuje potřeba sil a prostředků; rovněž formy a metody jejich využití jsou složitější. Proto rozpracování vědecky zdůvodněných norem, které stanoví potřebu sil a prostředků ke splnění plánovaných úkolů v okruzích ničení a v prostorech živelných pohrom je dalším důležitým úkolem civilní obrany. Tyto normy podstatně pomohou při plánování výstavby sil a prostředků civilní obrany, umožní správně organizovat technické vybavení, zdokonalit taktické zásady využívání jednotek v konkrétních podmínkách situace.

Teorie civilní obrany musí odpovědět i na vznikající praktické problémy, které

se týkají sestavy uskupení sil, jejich rozmístění za velkými městy, organizace velení, používání nejúčelnějších taktických způsobů činnosti v různých ohniscích ničení a v prostorech živelných pohrom.

Velké úkoly bude teorie civilní obrany řešit v oblasti dalšího zdokonalování systému velení. V poslední době jsme získali bohaté zkušenosti zejména v rozpracování otázek velení na místě, v otázkách odpovědnosti a úkolů teritoriálních, oborových a vojenských orgánů velení. Jsou rozpracovány formy a metody jejich společné práce při plnění všeobecných úkolů. Pokračuje se v pracích na technickém vybavení a rozvoji systému velení v civilní obraně v návaznosti na systém velení vojsk. V dalším považujeme za nutné rozpracovat systém vědecky zdůvodněných zásad v otázkách velení jako samostatnou část teorie civilní obrany.

Současně je nutné pokračovat v dalším rozpracování způsobů organizace velení silám civilní obrany v ohniscích ničení a v prostorech živelných pohrom v tom směru, aby plnou odpovědnost měly místní stranické a státní orgány.

Teorie civilní obrany musí věnovat zvýšenou pozornost rozpracování účinnějších způsobů využívání strojně výpočetní techniky a automatizaci všech pracovních procesů ve velení. Proto musí rozpracovat účinná opatření k využívání těchto prostředků, určit základní teoretické zásady k vytvoření automatizovaného systému velení v civilní obraně, jehož základem bude celostátní síť výpočetních středisek, oborové automatizované systémy a jednotný automatizovaný spojovací systém státu.

Jeden z důležitých problémů vědeckotechnického charakteru souvisí s rozpracováním technických prostředků k vybavení sil a prostředků civilní obrany a ochrany obyvatelstva. Jde zejména o přizpůsobení existujících prostředků, které jsou k dispozici v národním hospodářství pro potřeby civilní obrany. Na tento úkol se musíme dívat jako na jeden z aktuálních a perspektivních směrů rozvoje teorie civilní obrany.

Upraveno ze sovětského tisku.

z kapitalistických armád

DOPRAVA VE VÁLEČNÝCH PLÁNECH NATO

Upraveno ze sovětského tisku

Válečné plány agresivního paktu NATO přikládají značný význam rozvoji všech druhů dopravy, organizovaných za války v jednotný systém dopravního zabezpečení ozbrojených sil. Řídí jej vojenskodopravní výbor NATO. Počítá s tím, že na stavu, organizaci a pohotovosti dopravního systému bude podstatně záviset realizace mobilizačních opatření, soustředění a rozvinutí ozbrojených sil na jednotlivých válčističích, jakož i tempo vedení operací a zásobování vojsk v průběhu bojových operací. Množství, kvalita, organizace sil a prostředků dopravního zabezpečení má proto zajišťovat odolnost, vysokou výkonnost a možnost komplexního využití všech druhů dopravy.

Vzhledem ke značné obtížnosti vojenských přesunů a přeprav v počátečním období raketové jaderné války předpokládají vojenští odborníci NATO vyvézt zásoby materiálních prostředků do předních rajónů zón bojové činnosti ještě před zahájením války, tj. realizovat tzv. počáteční přepravy spojené s rozvinováním vojsk a týlů. Podle jejich názoru je nezbytné objem přeprav v počátečním období války maximálně snížit.

Vojenské přepravy na evropském válečném frontě budou velmi obtížné. Je na něm totiž velké množství mohutných vodních překážek, relativní nedostatek silniční sítě v některých oblastech (např. v severním Norsku, Turecku) a také proto, že dopravní prostředky, které mají k dispozici vojenská velitelství a civilní správy jednotlivých členských zemí paktu jsou organizačně rozdrobeny a rozptýleny. Proto také velení NATO klade velký důraz na včasné zmobilizování a stmelení dopravních útvarů a na organizovaný přechod civilní dopravy na práci ve válečných podmínkách, na centralizaci řízení a plánování vojenských přeprav a přesunů. K tomu účelu existuje u stálého vojenského výboru NATO vojenskodopravní výbor, který plánuje a koordinuje činnost vojenských a civilních dopravních orgánů a organizací členských zemí paktu a kontroluje všechny druhy přeprav v těchto zemích.

Podle údajů zahraničního tisku připisuje velení NATO hlavní úlohu v doprav-

ním zabezpečení ozbrojených sil na evropském válečném pozemní dopravě. S námořní dopravou počítá pro strategické přepravy vojsk ze Severoamerického kontinentu do Evropy a pro zásobování spojeneckých ozbrojených sil paktu v Evropě. Pokládá za nezbytné mít k dispozici mohutnou dopravní flotilu, dobře vybavenou a rozvinutou síť přístavů a nakládacích (vykládacích) míst.

S ohledem na dosud omezené možnosti a počet nákladních dopravních letadel a vrtulníků považuje velení NATO vzdušnou dopravu prozatím za pomocný druh dopravy. S jejím využitím počítá především v případech potřeby rychlého přemístění vojsk a vojenských nákladů nebo není-li možné jiného druhu dopravy použít.

Pro přepravu pohonných hmot z námořních přístavů ke spotřebitelům (na letiště, do skladů apod.) počítá s maximálním využitím potrubní dopravy, kterou považuje za nejprogresivnější druh dopravy PHM.

V soustavě opatření operační přípravy teritoria evropských válečků věnuje velení NATO mimořádnou pozornost včasnému dokončení výstavby všech linek potrubní dopravy z námořních přístavů k východním hranicím členských zemí paktu, celkovému zkvalitnění dopravní sítě, tzv. mezinárodních silničních a železničních tahů.

Důležitý význam v systému dopravního zabezpečení válečných plánů NATO přikládají dopravní odborníci kontejnerizaci a kombinované přepravě. K tomuto účelu vzniká jednotný kontejnerový dopravní systém NATO, který slučuje železniční, automobilní, vodní a částečně i vzdušnou kontejnerovou dopravu. Již dnes je téměř 50 % vojenských nákladů v námořní přepravě pro ozbrojené síly dodáváno v kontejnerech. Při všech velkých cvičeních NATO se procvičuje vykládání námořních lodí na volném pobřeží s nezařízenými místy pro vykládku lodí a s postupnou dopravou vojenských nákladů k vojskům bez překládky.

Veškerá opatření, spojená s technickým zkvalitňováním dopravního systému zemí NATO, jsou realizována podle schválených plánů v souladu s požadavky dopravního zabezpečení agresivních plánů velení paktu. Např. standardizaci technických norem pro výstavbu a rekonstrukci železniční a silniční sítě v Evropě uskutěčňuje Západoevropský dopravní svaz, ustavený v r. 1954. Vojenskopolitické vedení NATO tímto způsobem svazuje rozvoj dopravního systému jednotlivých zemí paktu se svými agresivními plány a nutí tyto země přizpůsobit jej specifickým pod-

mínkám teritoriálního rozdělení evropských válečků.

Podle názorů odborníků vojenskodopravního výboru NATO bude mít železniční doprava i přes rostoucí význam ostatních druhů dopravy rozhodující podíl na realizaci vojenských přeprav na velké vzdálenosti (operačních, zásobovacích a evakuačních) i v budoucí válce. Proto zejména v posledních letech připravují členské země NATO opatření ke zvýšení provozní výkonnosti železničních tratí a zabezpečení jejich odolnosti, k elektrifikaci železničních tahů celoevropského i národního významu. Za účelem zvýšení přepravní rychlosti dochází k zesilování železničních tratí, k odstraňování oblouků malých poloměrů, k budování nových tratí a k rekonstrukcím tratí ve vojenských námořních základnách a přístavech.

Mimořádný význam má v současné době realizace plánu „Evropské železnice“, který obsahuje celou řadu nákladních staveb, jako např. výstavbu Brennerského tunelu úpatím hory Sv. Gottharda, tunelu pod kanálem La Manche, přemostění Velké úžiny a Fehrmanovy úžiny a výstavbu dalších nových železničních tratí ve Francii, Itálii a NSR.

Všechny železniční tratě členských zemí NATO na Středoevropském válečném mají stejný rozchod (1435 mm), což při organizaci vojenských přeprav umožňuje využívat železniční síť těchto zemí jako jednotnou dopravní síť.

Za nejlepe připravenou železniční síť považují zahraniční specialisté železnice v zemích střední Evropy, ve Velké Británii a v Itálii. V ostatních evropských zemích paktu jsou hustota a provozní technické kvality železniční sítě na mnohem nižší úrovni.

Železniční síť severoevropského válečků je rozvinuta velmi nerovnoměrně. Tak např. v Norsku je železniční síť v jižní části země poměrně rozvětvená, zatímco na severu země je naopak velmi řídká. Průměrná hustota norských železnic činí 1,3 km trati na 100 km², což ve srovnání se zeměmi západní Evropy je nejnižší ukazatel hustoty železniční sítě.

Technický stav železniční sítě Dánska je hodnocen jako úplně vyhovující. V této zemi se během posledních let podstatně zvýšil stav motorových lokomotiv a snižuje se stav parních lokomotiv. Stále ožehavým problémem železniční dopravy v Dánsku zůstává však realizace železniční prámové přepravy především pro její nedostatečnou výkonnost. Závažnost tohoto problému z vojenského hlediska zvyšuje ještě značná zranitelnost objektů prámové přepravy na železniční síti této země.

Dopravní odborníci poukazují na to, že z hlediska potřeb dopravního zabezpečení válečných plánů paktu NATO má všeobecně celá železniční síť severoevropského válečnického nedostatečnou výkonnost a nemá ani potřebnou návaznost na železniční síť členských zemí střední Evropy.

Na středoevropském válečnickém je železniční síť rozvinuta mnohem lépe; její průměrná hustota činí 11,3 km na 100 km² území. Nejlepší síť má Holandsko, Belgie, Porúří v NSR a severovýchodní oblasti Francie. Z holandských, belgických a francouzských přístavů vede do NSR několik železničních tahů (podélných i příčných). Ve většině území tohoto válečnického v současné době zkrátila délka železničních tratí zrušením na některých nerentabilních traťových úsecích.

Charakteristiku železniční dopravy v některých členských zemích paktu NATO uvádí **tabulka 1** sestavená podle údajů z počátku roku 1973.

Podle západoněmeckého časopisu „Bundesbahn“ probíhal během posledních let v členských zemích paktu NATO intenzivní proces vyřazování parní trakce z provozu a jejího postupného nahrazování trakcí elektrickou a motorovou; zvýšila se tím průměrná rychlost jízdy vlaků a tím výkonnost železničních tratí.

Jedenáct západoevropských železničních správ uzavřelo dohodu o vytvoření jednotného nákladního vozového parku „Evropa“ (v současné době představuje přes 200 000 vozových jednotek; vozová jednotka je jeden dvounápravový železniční nákladní vůz). Dosavadní počet plošinových vozů v zemích Západní Evropy činil v průměru 15 % z celkového počtu železničních nákladních vozů. V souladu s požadavkem vojenskodopravního výboru NATO usiluje vedení organizace jednotného vozového parku „Evropa“ o zásadní změnu dosavadní skladby vozového parku tak, aby počet plošinových vozů činil 50 až 60 % z celkového vozového parku, což podle názorů odborníků nejlépe vyhovuje požadavkům rychlé realizace plánů vojenských železničních přeprav v zemích NATO.

Nejspolehlivějším měřítkem stupně válečných příprav železniční dopravy členských zemí NATO jsou opatření uskutečňovaná na železniční síti NSR. Během posledních let byla železniční doprava v této zemi podstatně zmodernizována, zejména na úseku zavádění elektrické trakce. Na nejbližší léta se plánuje dosažení elektrifikace v celkové délce 10 000 km, což představuje téměř 30 % celkové délky železniční sítě. V současné době jsou plně elektrifikovány provozně nejvíce zatížené

železniční tahy. Souběžně s elektrifikací se v rozsáhlém měřítku zavádí motorová trakce, která také postupně vyřazuje z provozu parní lokomotivy.

Plán na nejbližší léta počítá dále s urychlením výstavby kontejnerové dopravy. Vybudování velkých centrálních, v maximálním rozsahu automatizovaných seřadovacích nádraží, má rovněž přispět k úspoře času a racionalizaci práce železniční dopravy NSR.

Hlavní zájmové železniční tahy mají splňovat tato kritéria:

- průjezdnost vlaků s překročenou ložností,

- možnost objezdu zničených železničních uzlů, úzkých míst a mostů,

- pohotovost odklonových tratí s požadovanou výkonností.

Podle názorů západoevropských odborníků, uveřejněných v časopise „Bundesbahn“, vojenský význam železniční dopravy v budoucí válce se ještě zvýší, neboť silniční síť bude přetížena zejména v období rozvinování vojsk; přitom se uvažuje o využívání některých úseků dálniční sítě jako letišť. Na základě lepších možností ochrany živé síly proti radioaktivnímu zamoření, které poskytuje přeprava v železničních vosech oproti přepravě automobilů, vyvozují závěr, že za války bude železniční doprava využívána také pro zabezpečení vojenských přeprav z vykládacích přístavů a ze stálých posádek do prostorů předpokládané bojové činnosti, zejména v období „počátečních vojenských přeskupení“, tj. před zahájením bojové činnosti.

Souběžně s modernizací železniční dopravy uskutečňuje NSR opatření k zabezpečení práce železnice v podmínkách jaderné války. Na vybraných železničních stanicích buduje podzemní pracoviště pro orgány operativního řízení, zřizuje vyrozmívací stanoviště, pro obnovování práce předem vytváří zásoby mostních konstrukcí apod.

Na jihozápadním válečnickém má hustou železniční síť Itálie. V Řecku a Turecku jsou pozemní komunikace a zejména železnice rozvinuty jen velmi málo. V těchto zemích má velký význam silniční doprava; zejména v poslední době proto věnují výstavbě a rekonstrukci silniční sítě náležitou pozornost.

V souladu s požadavky dopravního zabezpečení agresivních plánů velení NATO v Evropě připravují se opatření k zabezpečení rychlé obnovy zájmových železničních směrů v případě jejich narušení nepřátelskou činností. Počítá se s zřizováním dočasných překládkových prostorů, prámových přeprav a plovoucích pontonových

mostů, připravuje se zdvojení prostředků pro řízení dopravy a zdokonalují se do-
rozumovací a kontrolní systémy.

V rámci rozvoje a modernizace želez-
niční dopravy velení NATO přílišně elek-
trifikaci nepřeje; považuje to za negativní
faktor v souvislosti s větší zranitelností
energetických zdrojů a s možností naru-
šení centralizovaného systému řízení želez-
zniční dopravy. Podle názoru dopravních
odborníků by kolejová doprava měla být
vybavena takovými hnacími systémy, které
mohou pracovat nezávisle na centrálním
zásobovacím systému, ne mnoha různoro-
dými typy lokomotiv, ale naopak málo
typů s možností nepřetržitého výkonu.
Vývoj hnacích systémů kolejové dopravy
s: v posledních letech orientuje na využití
leteckých motorů.

Podle pramenů západoněmeckého ča-
sopisu „Strasse und Autobahn“ dokončují
se v posledních letech na evropských vál-
čištních práce na vytvoření „jednotné sil-
niční sítě“ všech zemí západní Evropy,
která svými provozně technickými para-
metry vyhovuje požadavkům velení NATO.
Veškeré práce na výstavbě a rekonstrukci
silnic schvaluje velení ozbrojených sil
NATO, avšak standardizaci technických
normativů uskutečňuje „Západoevropský
dopravní svaz“.

V současné době se všechny evropské
země NATO podílejí na realizaci výstavby
tzv. evropských mezinárodních silnic,
v nichž jsou zahrnuty mezinárodní dálnice
označené čísly od E 1 do E 106. Dál-
nice se budují pro čtyřproudový provoz,
šířka vozovky je 14 m, výkonnost 30 až
40 000 vozidel za 24 hodin. Silnice obvyk-
lého typu se budují pro 3–4proudový pro-
voz se šířkou vozovky 10–12 m a výkon-
ností 7000–10 000 vozidel za 24 h.

Celková délka silnic „jednotné silniční
sítě Evropy“ (mimo Rakouska, Velké Bri-
tánie a Španělska) činí v současné době
přes 40 000 km. Po stránce klasifikace tříd
je tato mezinárodní silniční síť rozložena
nerovnoměrně. Nej hustší dálniční síť je
v NSR, zemích Beneluxu, Itálii a Francii.
Pro mnohé země západní Evropy je cha-
rakteristická snaha rozšiřovat dálniční síť.
Velká pozornost je věnována výstavbě sil-
ničních objektů hustě obydlených míst a
kruhových objezdů velkých měst.

Velký význam přikládají země NATO
rozvoji námořní a říční dopravy. Mimo-
řádnou pozornost věnují vytváření podmí-
nek k zabezpečení nepřetržitosti těchto
druhů dopravy jak v jaderné válce, tak
i v omezených válkách. Podle názoru do-
pravních odborníků bude mít námořní do-
prava rozhodující úlohu až za 15–30 dní
po zahájení války. Proto počítají s pečli-

vou ochranou všech oceánských námoř-
ních cest a pro zachování potřebné kapacity
námořní dopravy předpokládají včas-
né vyvedení námořních lodí z velkých přis-
tavů do oblastí bezpečných před jader-
ními údery.

Zahraniční tisk uvádí, že během dlou-
holeté imperialistické agrese v jihový-
chodní Asii získala americká armáda bo-
haté zkušenosti z organizace a uskuteč-
ňování vojenských námořních přeprav.
Měsíční objem těchto přeprav z USA do
jižního Vietnamu činil 1,5–2 milionů tun
a v provozu bylo neustále přes 300 lodí.
Z celkového objemu přepravy zabezpečila
námořní doprava 98 % přepravy nákladů
a 35 % přepravy osob.

Dopravní odborníci NATO soudí, že při
zničení stálých mostů přes velké vodní
překážky bude hlavním úkolem vnitro-
zemské vodní dopravy zabezpečovat ply-
nulost vojenských železničních a silničních
přeprav a přesunů organizováním a budo-
váním prámových přeprav a plavoucích
mostů z říčních plavidel. Zvláštní místo
v soustavě vnitrozemské vodní dopravy
má využívání velkých vodních cest jako
jsou řeky Rýn, Dunaj a kanály. Na trasách
vodní dopravy, zejména v NSR, se dokon-
čuje dostavba a rekonstrukce přístavů,
buduje se mnoho přístavů se sklady a vý-
konným překládacím zařízením, s doky
pro opravu lodí a zásobami pohonných
hmot.

Nemalou péči země NATO věnují vy-
užití a rozvoji vzdušné dopravy. Vojenské
dopravní letectvo, schopné v krátkých
lhůtách přemísťovat vojska, bojovou tech-
niku, zbraně a ostatní vojenský materiál
na kterékoli válčiště, považují vedoucí čí-
nitelé paktu NATO za mocný prostředek
zabezpečení strategické a taktické vol-
nosti a pohyblivosti vojsk ve válce.

Podle amerického časopisu „Armed for-
ces journal“ bude v útvarech vojenského
dopravního letectva v roce 1974 vedle le-
tadel S 141 ještě 60–80 nových velko-
tonážních vojenských dopravních letadel
typu S-5A. Během sedmdesátých let plánují
hlavní členské země NATO výzkum zamě-
řený na výrobu nových vojenských do-
pravních letadel a na zkoumání nových
způsobů vzdušného vysazování vojsk a bo-
jové techniky. USA předpokládá výrobu
velkotonážních dopravních letadel o únos-
nosti 180–200 tun. Na základě zkušeností
z války ve Vietnamu, které prokázaly, že
nejspolehlivějším a nejefektivnějším do-
pravním prostředkem na bojišti je letadlo,
vyvíjejí USA v současné době dopravní
letoun, schopný přepravovat alespoň
11 osob (družstvo), průzkumná obrněná
auta a lehké tanky. Únosnost letadla má

**CHARAKTERISTIKA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY V NĚKTERÝCH
EVROPSKÝCH ZEMÍCH PAKTU NATO**

Země	Celková délka železničních tratí v km	Elektrifikované tratě v km	Dvou a více kolejné tratě v km	Hustota železniční sítě v km na 100 km ²	Celkový počet trakčních prostředků (lokomotiv) a vozů			
					Parní lokomotivy	elektrické lokomotivy	nákladní vozy	osobní vozy
					motorové lokomotivy			
Norsko	4 300	2 439	80	1,3	$\frac{0}{83}$	163	10 500	1 040
Dánsko	2 533	90	729	8,0	$\frac{15}{369}$	—	10 333	1 150
N S R	32 800	9 255	12 343	14,0	$\frac{1 384}{4 283}$	2 339	328 600	21 500
Belgie	4 144	1 232	2 600	14,0	$\frac{0}{874}$	219	50 000	3 400
Holandsko	3 150	1 645	1 565	9,0	$\frac{0}{560}$	112	18 600	2 000
Lucembursko	271	136	161	13,0	$\frac{0}{63}$	20	4 300	113
Itálie	20 116	9 400	5 129	7,0	$\frac{866}{1 088}$	2 000	130 000	11 700
Řecko	2 571	30	101	2,0	$\frac{268}{136}$	—	10 000	574
Turecko	8 135	72	120	1,0	$\frac{840}{129}$	50	17 300	1 200

být asi 25 tun. Stálou pozornost věnují urychlení vývoje a výroby letadel s krátkým vzletem a přistáním. Časopis „Der Flieger“ č. 2/74 uvádí v článku „VTOL“ — Transportér, že po několika letech rozpaků se zdá, že situace v konstrukci letadel s možnostmi kolmého startu a přistání začíná být příznivější. Např. společnosti Bell a Boeing získaly nedávno objednávky na postavení dvou zkušebních letadel s kolmým startem a přistáním. První letadlo společnosti Bell má být hotovo v srpnu 1975, druhé v červenci 1976, po ukončení prvních zkoušek v aerodynamickém tunelu NASA. Jde o hornokřídly

jednoplošník se dvěma hnacími jednotkami Lycominy LTC — 1K — 4K, umístěnými na koncích křídel. Zkoušky mají ověřit letové podmínky od vznášení až po rychlost 700 km/hod. Technické parametry letadla: rozpětí 10,67 m, délka 12,5 m, hmotnost 5900 kg pro kolmý vzlet a 6800 kg pro vzlet s krátkým rozjezdem, cestovní rychlost 575 km/hod. Zkušební letadlo Boeing je rovněž hornokřídly jednoplošník se dvěma tryskovými motory na konci křídel. Technické parametry nejsou známy. Projekt velkého dopravního letadla DH-16-8 pro kolmý vzlet a přistání s určením pro přepravu 100 osob vypracovala

společnost VFW-Fokker. Rozpětí letadla je 20,3 m, délka 38,6 m, výška 9,8 m, cestovní váha pro kolmý vzlet činí 5300 kg, rychlost 0,9 M, dolet 800 km.

Výzkumná pracoviště USA a Kanady spolupracují na vývoji zařízení pro možnost vzletu a přistání letadel na vzducho-
vém polštáři. S ohledem na řadu výhod, které toto řešení poskytuje (větší bezpečnost a nezávislost na kvalitě rozjezdových a přistávacích ploch), věnují mu vojenské kruhy značnou pozornost. Nosný systém má být také uplatněn především u vojenských letadel. Ide o zařízení, připevněné na spodní části trupu, které svým vzhledem připomíná nafukovací matraci. Na spodní ploše zařízení vyúsťuje množství otvorů, jimiž uniká stlačený vzduch smě-

rem k zemi. Umožňuje tak vytvořit potřebný vztlak k udržení letadla v určité vzdálenosti od povrchu země. Stlačený vzduch dodávají polštáři malé tryskové motory.

V posledních letech mnohé kapitalistické státy věnují značnou pozornost relativně novému druhu dopravy — potrubní dopravě, v současné době široce využívané především pro přepravu pohonných hmot. Celková délka vojenských linek potrubní dopravy na evropském válčišti se stále zvyšuje. Švýcarský vojenský časopis „Armee-Motor“ uvádí, že základním prostředkem zásobování vojsk pohonnými hmotami v příští možné válce na evropských válčištích budou vojenské i civilní linky potrubní dopravy.

Údaje v tomto článku přesvědčivě dokazují, jak velký význam přikládá velení NATO dopravnímu zabezpečení svých agresivních plánů v Evropě. Stálé zdokonalování dopravního systému považuje za jeden z nejdůležitějších faktorů přípravy tohoto bloku na válku. Všechny druhy dopravy se rozvíjejí v souladu s přijatými operačně strategickými koncepcemi a názory na charakter a způsob vedení příští války.

Zvláštní pozornost velení NATO věnuje stanovení neoptimálnějších proporcí rozvoje jednotlivých druhů dopravy s ohledem na zvláštní podmínky jednotlivých válčišť v Evropě a vytvoření jednotného dopravního systému, schopného zabezpečit tak značný objem vojenských a hospodářských přeprav na začátku i v průběhu soudobé války.

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Generálmajor ing. Jaromír Jašek,
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.

Rozvoj letectva a dopravně výsadkových prostředků se stal hlavním předpokladem pro zrod nového druhu vojska — výsadkového vojska, které je předurčeno k vedení bojové činnosti v týlu nepřítele. Současné prostředky, které zabezpečují vysazení, vytvářejí podmínky masového použití výsadků v příští možné válce.

Po druhé světové válce značně vzrostly bojové možnosti výsadkových vojsk. Zatímco ve druhé světové válce výsadková vojska nemohla být zabezpečena odpovídající technikou, neměla kvalitní prostředky zejména pro boj s tanky a letectvem nepřítele, v soudobých podmínkách ve prospěch výsadkových vojsk mohou být využity úder y všech druhů vojsk, včetně takového mohutného prostředku, jako jsou jaderné zbraně.

Výsadková vojska jsou značně pohyblivá, rychle mohou být předsunuta nejen z jednoho prostoru fronty do druhého, ale i z jednoho válčiště na druhé. Jejich současná výzbroj i zabezpečení dává možnost vést v týlu nepřítele samostatně bojovou činnost i delší dobu, jakož i poukázat a ničit značné síly nepřítele. Proto jejich význam značně vzrostl a použití vzdušných výsadků bude součástí každé, zejména útočné operace i boje.

V různých formách přípravy velitelů a štábů, na cvičeních, v případě výsadkových i motostřeleckých vojsk, která mohou být k vysazení používána, této problematice věnujeme značnou pozornost.

Zkušenosti ukazují, že i v této oblasti by bylo vhodné pojmově ujednotit některé otázky a některé pojmy vysvětlit a zpřesnit při aplikaci na naše specifické podmínky.

Výsadkové vojsko je určeno pro bojovou činnost v prostoru, který ovládl nepřítel. V součinnosti s letectvem, raketovým vojskem a svazky pozemního vojska může přenést bojovou činnost do týlu nepřítele a zabezpečit útočícím vojskům splnění jejich bojových úkolů při rozvíjení útoku do velké hloubky.

Výsadkové vojsko je druh pozemního vojska, speciálně vycvičené k vysazení ze vzduchu, k seskoku padákem z různé výšky, za ztížených povětrnostních podmínek, do rozličného terénu a v kterékoliv roční, denní či noční době.

Výsadková divize nebo **výsadková brigáda** jsou vševojskovým operačně taktickým svazkem.

Padákový výsadkový pluk a **padákový výsadkový prapor** jsou taktickým útvarům.

Výsadek je jednotka, prapor, útvar, případně i svazek, který je shozený (pa-

čákem), vysazený (přistáním) nebo vyložený do prostoru ovládaného nepřítelem k plnění bojového úkolu.

Výsadek zpravidla rozdělujeme podle způsobu přesunu a přepravy, celkového množství vysazených vojsk, jejich hodnoty a síly, charakteru nastávajícího bojového úkolu jakož i způsobu přistání.

Podle způsobu přesunu a přepravy vojsk rozeznáváme:

— vzdušné výsadky. (Dále: plavidlové výsadky, tankové výsadky, námořní výsadky. Tyto výsadky nejsou předmětem příspěvku.)

Vzdušný výsadek je výsadek vysazený letouny, kluzáky, vrtulníky, vlníky, popřípadě dopravními raketami do týlu nepříteli k plnění bojového úkolu.

Podle skutečné síly a velikosti výsadku jakož i charakteru nastávajícího bojového úkolu jej rozdělujeme na:

- a) strategický vzdušný výsadek,
- b) operační vzdušný výsadek,
- c) operačně taktický vzdušný výsadek,
- d) taktický vzdušný výsadek,
- e) výsadek zvláštního určení,
- f) speciální výsadek.

a) **Strategický vzdušný výsadek** je určen k plnění bojových úkolů strategického významu. Zpravidla bude v hodnotě několika výsadkových, popřípadě motostřeleckých divízi. Hloubka vysazení může dosahovat 800 i více kilometrů. V závislosti na předpokládaném tempu postupu vlastních vojsk může trvat délka bojové činnosti 8 i více dnů.

Vysazujeme jej do hlubokého týlu nepříteli k ovládnutí nebo zničení velkých stacionárních objektů různého charakteru a rozsáhlých prostorů vojenské a státní důležitosti. Tyto bojové úkoly může plnit v součinnosti s pozemními vojsky, popřípadě i samostatně.

Použití strategických vzdušných výsadků organizuje hlavní velení.

b) **Operační vzdušný výsadek** je určen k plnění operačních bojových úkolů v prostoru ovládaném nepřítelem nebo v hloubce operační sestavy podle rozkazu velitele fronty a v některých případech i velitele armády.

Předpokládaná síla operačního vzdušného výsadku bude nejméně jedna výsadková divize, popřípadě zesílená útvar motostřelecké divize. Hloubka vysazení může dosahovat až 500 km. Předpokládaná délka bojové činnosti 3—5 dnů.

Při aplikaci na naše podmínky operační výsadek bude zpravidla v hodnotě jedné výsadkové brigády, podle potřeby zesílené o jednotky motostřelecké divize.

Hloubka vysazení může dosahovat 100

i více kilometrů. Délka bojové činnosti 2—3 dny.

Bojové úkoly může plnit v souladu s ustanovením článku 238, předpisu Oper-1-1 ve všech druzích operací v součinnosti s prvními sledy fronty nebo vševojskové armády a ve zvláštních podmínkách i samostatně.

Síla a složení operačního vzdušného výsadku bude závislá na charakteru předpokládaného bojového úkolu.

c) **Operačně taktický vzdušný výsadek** je určen k plnění bojových úkolů operačně taktického charakteru podle článku 379 Vševojsk-1-1, na základě rozhodnutí velitele armády a v některých případech velitele fronty.

Síla a složení operačně taktického vzdušného výsadku je závislá na hloubce vysazení, celkovém počtu a typu dopravního letectva přiděleného pro přepravu vzduchem, předpokládané délce bojové činnosti a jeho schopnosti vést po určité době boj samostatně nebo v úzké součinnosti s pozemními vojsky.

Operačně taktický vzdušný výsadek může být v síle výsadkové brigády, zpravidla však v hodnotě padákového výsadkového pluku, popřípadě padákového výsadkového praporu a motostřeleckého praporu jako kombinovaný výsadek.

Hloubka vysazení může dosahovat 60 až 100 km. Předpokládaná délka bojové činnosti 1—2 dny, což bude ovlivněno typem a únosností dopravního letectva.

d) **Taktický vzdušný výsadek** je používán k plnění bojových úkolů v útočné i obranné bojové činnosti, vyplývající z potřeb motostřeleckých nebo tankových divízi a vysazuje se do takové hloubky, která zabezpečuje bezprostřední součinnost s vojsky útočícími čelně.

Předpokládaná síla taktického vzdušného výsadku bude do zesíleného motostřeleckého praporu. Optimální hloubka vysazení 10—30 km. Délka bojové činnosti v závislosti na počtu vrtulníků, možnostech přepravy vzduchem, počtu vysazení bojové techniky jako i konfigurace terénu může být 2—3, popřípadě i více hodin.

Za předpokladu, že bojové úkoly taktického vzdušného výsadku v souladu s ustanovením článku 222, předpisu Vševojsk-1-1 bude plnit kombinovaný výsadek (padákový a vrtulníkový), potom se délka bojové činnosti podstatně prodlouží. Navíc se rozšíří i možnosti bojového využití.

Vysazení taktického vzdušného výsadku **bezprostředně** připravuje a organizuje velitel divize. Vysazení zabezpečuje zejména útvary raketového vojska a dělostřelectva a jednotkami, útvary speciálního vojska velitel armády.

e) **Výsadek zvláštního určení** je druh vzdušného výsadku o různé síle používaný zejména k plnění průzkumných úkolů v týlu nepříteli. V některých případech, kdy je nebezpečí z prodlení, může plnit bojové úkoly i diverzního charakteru.

f) **Speciální výsadek** je druh vzdušného výsadku určený k diverzi, sabotáži, ničení a plnění důležitých speciálních úkolů různého charakteru v týlu nepříteli a zápoli.

Podle způsobu přepravy k cíli může být pozemní, námořní, vzdušný (padákový, vrtulníkový, raketový, popřípadě kombinovaný) a kosmický.

Podle způsobu přistání jednotlivé druhy výsadku se dále dělí na:

- a) padákový vzdušný výsadek,
- b) přistávací vzdušný výsadek,
- c) kombinovaný vzdušný výsadek.

a) **Padákový vzdušný výsadek** je druh vzdušného výsadku, jehož příslušníci v závislosti na typu dopravního letectva vyčleněného pro přepravu vzduchem se společně s částí nebo veškerou bojovou technikou a životně důležitým materiálem vysazují z dopravních výsadkových letounů padáky. K tomu je nezbytný zvláštní pozemní a vzdušný výcvik v seskoku padákem, dále v přípravě bojové techniky pro vysazení a v balení různého materiálu pro jeho shoz.

b) **Přistávací vzdušný výsadek** je druh vzdušného výsadku, jehož příslušníci (zpravidla motostřelecká jednotka), bojová technika a životně důležitý materiál se přepravuje do prostoru vysazení a vedení bojové činnosti v letounech, vrtulnících, popřípadě kluzácích, vlnících a přistávají na letištích nebo na přistávacích plochách.

Vrtulníkový výsadek je druh vzdušného výsadku, jehož příslušníci (zpravidla motostřelecká jednotka), bojová technika a životně důležitý materiál se přepravuje do prostoru vysazení a vedení bojové činnosti pouze ve vrtulnících.

c) **Kombinovaný vzdušný výsadek** je druh vzdušného výsadku, kdy prvá část vojsk — padákový sled (skupina) se vysazuje padáky a druhá část — přistávací sled (skupina), přistává na letištích nebo přistávacích plochách.

☆

Výchozí prostor vzdušného výsadku pro vysazení je určitá část v terénu, určená pro celkovou přípravu vzdušného výsadku k vysazení a vedení bojové činnosti v týlu nepříteli.

Tento prostor zpravidla zahrnuje operační, záložní letiště a prostory rozmístění útvarů dopravního letectva, určených pro přepravu vzdušného výsadku, prostory

soustředění, rozmístění vysazovaných vojsk, vyčkávací prostor a hlavní a záložní nakládací místa.

Zpravidla jej určujeme tak, aby dálka vysazení nepřevyšovala taktický dolet vojenského dopravního letectva. V těch případech, kdy dálka vysazení je větší než taktický dolet letounů, určujeme prostor pro doplnění letounů pohonnými hmotami.

Přesun do výchozího prostoru vzdušného výsadku pro vysazení může být uskutečněn na vozidlech, po železnici, kombinovaně, popřípadě i vzduchem.

Prostor soustředění je prostor, ve kterém se soustřeďuje vzdušný výsadek po ukončení přesunu z prostoru mírových posádek k přípravě a plnění určitého úkolu.

Prostor rozmístění je vymezená část terénu, kde velitelé a štáby vzdušného výsadku uskutečňují organizaci plánování a přípravu několika bojových úkolů.

Prostor zpravidla určujeme v takové vzdálenosti od operačního (záložního) letiště, aby přesun z těchto prostorů mohl být splněn během jedné noci.

Vojska se v tomto prostoru rozmísťují rozptýleně, podél předpokládaných os přesunu do vyčkávacích prostorů, přičemž maximálně využívají ochranných a maskujících vlastností terénu, podle času a prostředků budují úkryty pro osoby, techniku, místa velení a pro důležitý materiál.

Vyčkávací prostory vzdušného výsadku jsou prostory, kde jednotky dokončují konkrétní přípravu osob pro vysazení a vedení bojové činnosti. Vyčleněné pomocné skupiny upevňují bojovou techniku na padákové plošiny a kompletují materiál pro vysazení.

Vojska zaujímají vyčkávací prostory ve stanovené době, zpravidla několik hodin před zahájením nakládání techniky do letounů, rozmísťují se v nich rozptýleně s přihlédnutím k pořadí přesunu na letiště. Tyto prostory určujeme ve vzdálenosti několika km od operačních a záložních letišť v místech, která umožňují skryté rozmístění vojsk a snadný přístup k letištím a zabezpečují podmínky jejich ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Kromě hlavních vyčkávacích prostorů určujeme záložní vyčkávací prostory.

V bezprostřední blízkosti **vyčkávacího prostoru** pro vrtulníkový výsadek volíme hlavní a záložní **nakládací místa**.

Nakládací místo je prostor určený k nakládání vojsk, bojové techniky a materiálu vrtulníkového výsadku. U vyčkávacího prostoru určujeme zpravidla pro každou rotu hlavní a záložní nakládací místo. K zabezpečení rychlého naložení a nasednutí jednotek na nakládacím místě

pro každý vrtulník určujeme stanoviště, označené pořadovým číslem a podle celkového počtu vrtulníků.

Stanoviště vrtulníků je předem určený bod v terénu pro přistání vrtulníků, naložení bojové techniky a nasednutí osob v co nejkratší době.

Prostor vysazení a bojové činnosti je prostor v týlu nepřítele, ve kterém vzdušný výsadek plní bojový úkol samostatně až do doby sloučení s vlastními pozemními vojsky.

Přistávací plocha je zpravidla plocha v terénu, na níž mohou přistávat a z níž mohou vzletat vrtulníky, popřípadě jednotlivá letadla.

Doskoková plocha je určitá plocha v terénu bez větších přírodních a umělých překážek, na kterou přistává padákový výsadek.

Bojový let je každý let letadla nebo vrtulníku, spojený s plněním bojového úkolu. Zpravidla zahrnuje vzlet z operačního letiště nebo nakládacího místa, let k cíli, nasednutí na cíl, vysazení osob nebo materiálu, odlet od cíle, návrat na vlastní letiště a přistání.

Pásmo průletu je část vzdušného prostoru nad linií fronty vymezeného do šířky a hloubky, v němž je zabezpečena a uskutečněna přeprava vzdušného výsadku.

Vysazení vzdušného výsadku do týlu nepřítele zahrnuje vzlet letounů se vzdušným výsadkem, shromáždění letounů do bojových sestav, jejich bojový let a vysazení vzdušného výsadku v určeném prostoru vysazení.

Doba trvání vysazení je doba potřebná k vzletu letounů, k jejich shromáždění do bojové sestavy, k letu vojenského dopravního letectva do prostoru vysazení a k vysazení vzdušného výsadku.

Dálka vysazení je vzdálenost od letiště vzletu dopravního letectva ve výchozím prostoru vzdušného výsadku pro vysazení do prostoru, kde se vzdušný výsadek vysazuje.

Hloubka vysazení je vzdálenost prostoru, do kterého se vzdušný výsadek vysazuje, od linie fronty v okamžiku vysazení.

Výška letu dopravního letectva závisí na dálce vysazení, stupni protivzdušné obrany nepřítele, roční a denní době, povětrnostních podmínkách a konfiguraci terénu. Může se pohybovat od 200 do 10 000 m.

Výška seskoku výsadkářů a shozu bojové techniky závisí na technických možnostech výsadkové techniky, charakteru bojového úkolu, konfiguraci terénu a povětrnostních podmínkách v prostoru vysazení a v blízkosti doskokových ploch.

Při použití padákového materiálu se stabilizací může výška seskoku dosahovat i několik tisíc metrů.

Koloběh je kalkulační jednotka, ze které jsou vymezeny čas, množství vojska nebo materiálu, počet dopravních prostředků, jež jsou potřebné k přepravě z jednoho místa na druhé a k návratu dopravních prostředků do původního místa. Koloběh při letecké přepravě je souhrn těchto úkonů: naložení letounu na nakládací místo, let k prostoru vysazení (přistání), shoz (vyložení) a let zpět.

Čára rádiových (optických) signálů je stanovena podle dosahu rádiových stanic a vzdálenosti optických signálů v noci.

Čára dělostřelecké podpory je plánovaná čára v terénu, ze které vlastní dělostřelectvo uskutečňuje dělostřeleckou podporu. Podle hloubky vysazení taktického vzdušného výsadku a typu dělostřelectva stanovíme několik čar.

Čára dosahu hlavního dělostřelectva je vzdálenost od čáry dělostřelecké podpory. Zpravidla ji určujeme na západní, severní a jižní straně bojové sestavy taktického vzdušného výsadku proti přicházejícím zálohám nepřítele.

Čára zastavení paleb je přesně vymezená čára v terénu, od níž platí zákaz (omezení) vedení dělostřeleckých (protitankových) nebo i jiných paleb, protože by byla ohrožena bezpečnost vlastních vojsk. Zpravidla ji stanovíme ve vzdálenosti do 1–2 km u dělostřelectva, do 500–1 km u protitankových zbraní a 200 až 300 m u pěších zbraní.

Čára setkání je čára stanovená v terénu, na níž plánujeme setkání vojsk působících na směrech vedoucích proti sobě. Určuje ji velitel, který boj organizuje a řídí. Čára setkání musí procházet v prostorech terénu, které se dají dobře rozpoznat.

Místo setkání velitelů určujeme za předním okrajem obrany (bojové sestavy) vzdušného výsadku ke sladění potřebných otázek po sloučení. Na předpokládaném směru postupu vlastních vojsk zpravidla určujeme hlavní a záložní místo setkání velitelů.

Čára součinnosti s průzkumem, který působí v týlu nepřítele, je stanovena zejména při noční bojové činnosti a v horském a zalesněném terénu. Při dosažení stanovené čáry určujeme k vzájemné identifikaci signály a znamení.

Letiště materiálního zabezpečení je určené letiště, ze kterého dopravní letectvo přepravuje vzduchem životně důležitý materiál do prostoru vysazení a vedení bojové činnosti vzdušného výsadku.

Obsah ročníku 1974

OBEČNÁ TEORIE

	VM číslo	Strana
podplukovník JUDr. Milan Špičák, CSc.		
Vojenskopolitická linie IX. sjezdu KSČ	6	9
generálporučík PhDr. Václav Horáček		
K politické výchově mladých příslušníků ČSLA	5	6
plukovník PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Záruky bezpečnosti a nezávislosti ČSSR	10	3
plukovník gšt. ing. Ján Martinský		
K úkolům výcvikového roku	1	3
Květnové plénum ÚV KSČ — operační umění a taktika	9	3
plukovník doc. ing. Emil Labuda, CSc.		
Za vyššíu efektivnost vědeckovýzkumnej práce	8	3
plukovník PhDr. František Herfurt, CSc.		
Uplatnění marxisticko-leninské teorie ozbrojeného povstání ve Slovenském národním povstání	5	12
podplukovník ing. Ján Pivovarčí		
Slovenské národné povstanie a jeho vojenský význam	6	3
Marta Frühaufová		
Partizánsky boj a SNP	9	9
podplukovník ing. Miroslav Broft, CSc.		
Třicet let od karpatsko-dukelské operace	7	3
podplukovník JUDr. Milan Špičák, CSc.		
Upevňovat hrdost příslušníků ČSLA na revoluční tradice	5	3
plukovník ing. Miloslav Buzek		
Výchova mladého člověka — podmínka vysoké bojové pohotovosti ČSLA	8	18
K výchově příslušníků ČSLA jako uvědomělých obránců socialistické vlasti	9	23
major PhDr. Josef Urban		
Upevňování bojové družby s armádami Varšavské smlouvy	5	20

	VM číslo	Strana
podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.		
Zvláštnosti soudobé revoluce ve vojenství v podmínkách ČSLA	3	3
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Společenská hodnota míru a války	8	10
plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Využití válečných zkušeností	3	10
plukovník Miloslav Pfeifer		
Nedílná velitelská pravomoc	7	10
plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc.		
Subjekt v procesu rozhodování	9	14
	10	8
Některé důsledky hromadného ničení	6	16
podplukovník doc. ing. Čestmír Jirsák, CSc.		
Kritéria palebné účinnosti	7	18
podplukovník ing. Jozef Kožár, CSc.		
Predvídanie a predpoveď v praxi zpravodajských orgánov taktického stupňa	1	9
plukovník PhDr. ing. Václav Smetana		
Vyhlídky vojenského uvolnění v Evropě	2	3
podplukovník JUDr. ing. Václav Zelásko		
Od nejvyšší rady obrany státu k radám obrany	2	11
Úloha národních výborů v branném systému státu	4	16
plukovník PhDr. Miloš Čepera, CSc.		
plukovník PhDr. Josef Rederer, CSc.		
Morálně politická složka branné výchovy	4	3
podplukovník RSDr. Miroslav Ryška, CSc.		
Příprava branců v JSBVO ČSSR a bojová pohotovost ČSLA	4	10
podplukovník doc. ing. Čestmír Jirsák, CSc.		
Palebné možnosti dělostřelectva	10	19
 VOJENSKÉ UMĚNÍ		
plukovník gšt. ing. Ján Martinský		
K přípravě velitelů a štábů v novém výcvikovém roce	10	27
major ing. Jiří Florián		
Příprava velitelů a štábů	1	22
podplukovník ing. Jaroslav Jílek		
K požadavkům na velení vojskům	5	34
podplukovník ing. Jaromír Jeřábek		
Racionalizace práce štábu divize	4	31
generálmajor ing. Václav Roučka		
Zkušenosti z použití formalizované dokumentace	2	33
podplukovník ing. Milan Kubička		
podplukovník ing. Milan Jesenský		
Poznátky z přípravy a řízení divizních taktických cvičení	2	38

	VM číslo	Strana
podplukovník ing. Josef Vltavský		
K organizaci součinnosti	3	26
plukovník ing. František Heřman		
Návaznost práce při řízení cvičení	9	34
generálmajor doc. ing. Oldřich Kvapil, CSc.		
plukovník doc. ing. Karel Neugebauer, CSc.		
podplukovník ing. Vladimír Sejkora		
podplukovník Jan Pechánek		
Snížení odolnosti VS v důsledku činnosti nepřítele	1	29
Snížení odolnosti VS v důsledku činnosti vlastních vojsk	2	28
podplukovník ing. Miroslav Neuman, CSc.		
Strojové zpracování informací	1	42
podplukovník ing. Eduard Koška		
podplukovník ing. Vladimír Klouda		
Technika střední mechanizace v polních podmínkách	2	42
plukovník ing. Josef Petlach, CSc.		
Zkvalitnění zpracování a přenosu operačně taktické informace v podmínkách svazu PVOS	3	46
Operačně taktické informace u svazu PVOS	4	48
Automatizovaný informační systém PVOS	5	41
plukovník ing. Jaroslav Šebek, CSc.		
Zkušenosti z využití prostředků MAV na úseku týlu	4	71
podplukovník ing. Vladimír Karásek		
plukovník ing. Štefan Marko		
Za vyšší kvalitu zabezpečování bojové a mobilizační pohotovosti	3	19
podplukovník doc. ing. Karel Novotný, CSs.		
Zásady určování bojových úkolů za útoku	4	21
plukovník ing. Vladimír Polcar		
Odražení agrese a přechod do útočné operace	9	29
plukovník ing. Ladislav Dyčka		
Průlom obrany nepřítele bez použití jaderných zbraní	2	15
plukovník ing. Vincent Vasilko		
Vytváření úderných uskupení v útočné operaci	10	32
podplukovník ing. Josef Vltavský		
Boj v odtržení od hlavních sil	4	28
podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc.		
Rozbor informací při rozhodování o jaderných úderech	2	49
plukovník ing. František Skopeč		
K plánování OPZHN	6	30
plukovník ing. Vladimír Řehák		
podplukovník ing. Alois Kratochvíl		
Poznatky a zkušenosti z plánování a řešení otázek OPZHN	3	32
podplukovník ing. Ladislav Mašita		
podplukovník ing. Alois Kratochvíl		
Příprava odřadů pro odstraňování následků použití ZHN	9	37

	VM číslo	Strana
podplukovník ing. Josef Brož, CSc.		
Ukazatelé efektivity a bezpečnosti vzdálenosti při jaderných úderech	4	55
podplukovník ing. Josef Makovec kapitán ing. Václav Svoboda		
Předpověď ztrát při jaderném výbuchu	8	39
plukovník ing. Ladislav Šroubek, CSc. podplukovník ing. Oldřich Perla		
Ochrana vojsk před zápalnými prostředky	2	64
plukovník ing. Miroslav Nedvěd, CSc.		
Ochrana vojsk proti zápalným prostředkům	7	29
plukovník ing. Štefan Marko		
Presun na velké vzdálenosti	7	43
podplukovník ing. Jaromír Novák		
Zkušenosti z přesunu tankového svazku	10	42
podplukovník ing. Jan Klust podplukovník ing. Milan Jesenský		
Přesun v horském a zalesněném terénu	3	30
podplukovník doc. ing. Karel Novotný, CSc.		
Obrana msd v horském zalesněném terénu	1	15
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Rozpočty pro výsadek	4	35
Bojové použití samostatných výsadkových skupin	7	36
Vzdušný výsadek při ničení jaderných prostředků	5	25
plukovník ing. Bohuslav Havlíček podplukovník ing. Karel Bouška podplukovník Bohumil Zýka		
Některé zásady řízení obrany ČSSR	8	25
plukovník ing. Štefan Marko podplukovník ing. Ladislav Válek		
Obrana a ochrana teritoria	8	35
plukovník ing. Ján Barica		
K problematice štábův rád obrany	8	32
podplukovník ing. Josef Šebesta		
Metodika práce teritoriálních štábů	6	25
Operační souhrnné hlášení teritoriálních štábů	10	38
plukovník ing. František Páleníč, CSc.		
K zabezpečení přesunů na teritoriu	1	68
podplukovník ing. Josef Šebesta		
Úloha a místo dočasných překládkových prostorů v soudobé operaci	3	63
podplukovník ing. Miloslav Rodina		
Krátkodobé objížďky při obnově železnic	7	71
podplukovník ing. Evžen Mach		
Některé otázky týlového zabezpečení na teritoriu	7	60
podplukovník ing. Stanislav Hořejší		
Nadvláda ve vzduchu	6	44

	VM číslo	Strana
podplukovník ing. Zdeněk Melichar, CSc.		
Struktura pohotovostního systému SBoL při činnosti na výzvu	8	47
podplukovník doc. ing. Karel Novotný, CSc.		
Požadavky pozemního vojska na letectvo	6	37
podplukovník ing. František Chum		
Úloha vojskového letectva v soudobém boji	10	46
plukovník ing. Otakar Bartoň		
K průzkumu z hlediska potřeb RVD	2	58
Poznátky ze cvičení RVD a prostředky vzdušného průzkumu	3	49
plukovník ing. Josef Brož, CSc.		
Soustředění dělostřelectva na úseku průlomu	7	51
plukovník gšt. ing. Zdeněk Šik		
Plánování činnosti dělostřelectva za palebné přípravy	6	47
plukovník ing. Josef Brož, CSc.		
Raketometry nebo hlavňové dělostřelectvo	9	42
podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc.		
Dělostřelectvo v boji s protitankovými prostředky nepřítele	5	48
podplukovník ing. Rudolf Král		
Bojová činnost RVD v horském a zalesněném terénu	1	50
podplukovník doc. ing. Miroslav Vepřek, CSc.		
Rízení topograficko-geodetického zabezpečení operací	6	53
Fotogrammetrické zabezpečení RVD	10	52
generálmajor ing. Karol Seneši		
PVO v útočné operácii	1	58
podplukovník ing. Jaroslav Pech		
major ing. Ján Milo		
Úkoly radiotechnického boje	2	24
Protiradiotechnická činnost v pozemním vojsku	4	43
Úkoly protiradioelektronické činnosti v letectvu	5	38
Úkoly protiradioelektronické činnosti v PVO	3	41
podplukovník ing. Jaroslav Šmíd		
Ženíjní zabezpečení rychlého tempa v útočném boji a operaci	9	48
Ženíjní zabezpečení útočné operace vševojskové armády	4	63
podplukovník ing. Karel Liebl		
Ženíjní zabezpečení obranné operace armády	5	56
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženíjní zabezpečení při odražení protiúderu na předmostí	10	62
podplukovník ing. Jan Slavík		
Ochranné vlastnosti terénu a jejich vliv na bojovou činnost vojsk	8	66
podplukovník ing. Stanislav Nekut		
Týlové zabezpečení vojsk	5	69
podplukovník ing. Evžen Mach		
Některé otázky součinnosti v oblasti týlového zabezpečení	8	72

	VM číslo	Strana
podplukovník ing. Vladimír Marek, CSc. Železniční zabezpečení v útočných operacích	7	68
podplukovník ing. Jiří Říha Týlové zabezpečení dalekých přesunů	3	55
podplukovník ing. Karel Ešpandr Zásobování frontových svazků, útvarů a zařízení v útočné operaci	6	60
plukovník ing. Paľo Ríša, CSc. Riadenie výživy vojsk v poľných podmienkach	9	55

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Tvůrčí práce velitele	1	73
Příprava kádří	7	81
Teorie velení	2	71
Požadavky na velení	8	75
Operační umění	6	67
Vojenské umění a taktika	4	75
K problematice vedení útoku	3	67
O možnostech výpočtu tempa útoku	6	77
Mobilnost jednotek v boji	5	80
plukovník Andruškovič I. I. Vzdušné výsadky v soudobé válce	7	75
Boj s nepřátelskými taktickými prostředky jaderného napadení	9	65
Velení vojskům PVOS	1	78
Boj s letouny nepřítele, které působí v malých výškách	9	59
Zabezpečení municí v útočné operaci	1	82
K problematice poziciční a manévrové obrany	2	76
K některým problémům použití druhů vojsk	5	73
Krajská dopravní velitelství NLA NDR	7	86
Teorie civilní obrany	10	67

INFORMACE

Konference k závěrům květnového pléna ÚV KSČ	9	79
podplukovník RSDr. Miroslav Ryška, CSc. Sociologické problémy v Polské lidové armádě	3	84
podplukovník ing. Miroslav Kadera Výsledky ozbrojeného konfliktu na Středním východě	4	87
generálmajor ing. Jaromír Jašek podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc. Vojenská terminologie	6	89
	8	83
	9	73

	VM číslo	Strana
generálmajor ing. Jaromír Jašek podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Vojenská terminologie	10	83
generálmajor ing. Jiří Novotný podplukovník ing. Vladislav Lonský		
Za plné docenění významu průzkumu a znalostí cizích armád u vojsk a štábů ČSLA	9	69
podplukovník ing. Jaroslav Pech major Ján Milo		
Radioelektronický boj, prostředky a průzkum	1	89
plukovník PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Severoatlantický pakt po dvaceti pěti letech	3	77
podplukovník ing. Zdeněk Jůmr		
Vojenské rozpočty hlavních států NATO	5	83
Bílá kniha NSR 1973/74	5	83
podplukovník ing. Miloš Pelikán		
Reorganizace armády NSR	1	93
Názory NATO na taktické překvapení	7	89
plukovník ing. František Pelech podplukovník Ladislav Kysil		
Dopravní zabezpečení přesunů a přeprav ozbrojených sil NATO na území NSR	2	81
Informace o habilitačních pracích	8	90
Tematický plán na rok 1975	9	82
Obsah ročníku 1973	1	99
Obsah ročníku 1974	10	83

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат общественных наук, полковник Владислав Рыбецки	
Гарантия безопасности и независимости ЧССР	3
Автор рассматривает основные принципы и константы внешней политики КПЧ и государства при укреплении безопасности ЧССР. Указывает на главную взаимосвязь политики КПЧ, принципов интернационализма, значения Варшавского Договора и союзничества с СССР.	

Кандидат военных наук, полковник доцент Франтишек Цврчек	
Субъект в процессе выработки решения	8
Автор развивает мысль об отдельных индивидуальных свойствах мышления, психических свойствах личности и указывает на относительную и абсолютную правду в процессе творческой деятельности и научного познания. Эта статья является продолжением статьи напечатанной в нашем журнале № 9/1974 г.	

Кандидат военных наук, подполковник доцент Честмир Йирсак	
Огневые возможности артиллерии	19
Автор указывает на проблематику использования артиллерии в общевойсковом бою. На основе расчетов и фактов объясняет огневые возможности артиллерии по количеству стволов или количеству боеприпасов. Далее рассматривает терминологию, указывает методический порядок и перечисляет конкретные возможности артиллерии.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Ян Мартински	
К подготовке командиров и штабов в новом учебном году	27
На основе оценки основных познаний уровня подготовки командиров и штабов в истекшем учебном году, автор анализирует основные проблемы, на которые необходимо обратить внимание в ходе нового учебного года.	

Полковник Винцент Василко	
Создание ударных группировок в наступательной операции	32
Автор на простейших примерах рассматривает создание ударных группировок в наступательной операции общевойсковой армии, характеризуя их как целесообразную и целеустремленную группировку наземных войск создаваемую на решающих направлениях. В статье подробно не разбирается группировка ракетных войск, артиллерии и остальных родов войск.	

Подполковник Йосеф Шебеста	
Оперативная свodka территориальных штабов	38
Автор, исходя из опыта учений территориальных штабов на примере оперативной сводки, указывает на ее значение для организации работы, особенно высших степеней управления. Особое внимание обращает на содержание оперативной сводки территориальных штабов.	

Подполковник Яромир Новак

Опыт из передвижения танкового соединения 42

Автор передает читателям накопленный опыт из организации управления и связи при передвижении танкового соединения находящегося во втором эшелоне армии, или в резерве командующего фронта, из района сосредоточения в выжидательный район, а из выжидательного района в район ввода в сражение. Разбирая управление и организацию связи, особое внимание сосредоточивает на методы, способы организации связи и выделяемые силы и средства.

Подполковник Франтишек Хум

Роль войсковой авиации в современном бою 46

Автор в статье приводит полную характеристику войсковой авиации, оснащенной вертолетами различных типов и рассматривает основные ее задачи, которые разделяет на три главные группы, а именно: на транспортно-десантные, специальные и задачи связанные с применением средств поражения.

Кандидат военных наук, подполковник доцент Мирослав Вепржек

Фотограмметрическое обеспечение ракетных войск и артиллерии 52

Автор приводит ясный, наглядный материал, дополненный соответствующими расчетами и таблицами о фотограмметрическом обеспечении. Обосновывает потребности на фотограмметрическое обеспечение особенно ракетных войск и артиллерии, как в области определения координат целей, так и в области топографическо-геодетической привязки боевого порядка ракетных войск и артиллерии.

Кандидат военных наук, полковник Франтишек Паленик

Инженерное обеспечение плацдарма при отражении контрудара противника 59

Автор разбирает особенности инженерного обеспечения боевых действий дивизии при отражении контрудара противника на плацдарме. Главным образом рассматривает вопросы инженерного обеспечения при обратном переходе войсками водной преграды (организация переправы своих войск, мероприятия затрудняющие переправу войск противника, инженерные мероприятия на берегу занятом своими войсками).

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Теория гражданской обороны 67
(Из советской печати)

ИНФОРМАЦИИ

Транспорт в военных планах НАТО 73

В статье рассматриваются важные вопросы транспорта на театре военных действий и направления дальнейшего решения в пользу подготавливаемых военных операций НАТО. Авторы указывают на степень подготовленности железнодорожного, автомобильного, воздушного и трубопроводного транспорта в европейских странах НАТО, а на дальнейшее их развитие.

Генерал-майор Яромир Яшек

кандидат военных наук, подполковник Зденек Грон

Военная терминология 79

Авторы объясняют некоторые понятия из области воздушных десантов, исходя при этом из специфических условий ЧНА.

Содержание годового издания журнала „Военская мысль“ за 1974 год 83